י"ח בתמוז תשמ"ו, 25.7.1986
קיבוצניקית בסודאן, גן-עדן לאשה משוחררת
טלבנק דיסקונט
שרותי בנק בטלפון – 24 שעות ביממה
חייג 639888 (03) – ונשמע בקולך
לאנשים עסוקים (ובעצם, מי מאיתנו אינו עסוק?) „טלבנק דיסקונט" הינו שרות מצויין. אתה יכול לטלפן ל„טלבנק דיסקונט" בכל שעה משעות היממה ולמסור הוראות. מידע מעודכן תקבל טלפונית מ-8 בבוקר עד 10 בלילה.
טלבנק - קו פתוח
התקשר ל„טלבנק דיסקונט" ותוכל לבצע פעולות מגוונות בחשבונותיך, כולל השקעות והזמנת שרותים, עד 10 בלילה חינם!
אם הינך מנוי על שרותי „טלבנק דיסקונט" תוכל גם לקבל מידע על מצב חשבונותיך השונים, עד 10 בלילה.
אנשי עסקים המנויים על שרות זה נהנים משרותים נוספים – מיוחדים לאנשי עסקים.
* שרותי „טלבנק מנויים" ו„טלבנק עסקים" כרוכים בתשלום דמי מנוי נמוכים. שרותי ה„קו הפתוח" – ניתנים חינם.
בנק דיסקונט
כוויו·מטאור·משוב·כספומט·טלבנק

חוף צמח זה אף פעם לא נגמר.
חוויות והנאה לכל המשפחה.
27 דונם של דשא, פינות צל ונופש פעיל.

● מיגלשות קמיקאזה ● מיגלשות סיבוביות ● קייקים ● סירות פדלים ● מופעים ● מטוס ימי ● מסעדות חוף ● אזור מיוחד לפיקניקים ● סירות מתנגשות ●
הכרטיס המשולב - כניסה במחיר 13 ש"ח בלבד לחוף צמח ולחמת גדר ●

רכישת כרטיסים מראש: ברשת "תיירות לצרכן" בסניפי המשביר - דיזינגוף ת"א, ירושלים וחיפה. **חוף צמח** - 067/52440.

שיט שלא שוכחים לעולם

4 הפלגות בלבד ליפים בנמלי יוון, איטליה ותורכיה

מועדון מטיילי מעריב

● **7 ימים במסלול:**
חיפה – רודוס – בוספורוס – איסטנבול' – מיקונוס – הרקליון (כרתים) – חיפה.
תאריכי הפלגה: 31.7; 7.8; 14.8.

● **10 ימים במסלול:**
חיפה – רודוס – אולימפיה – ונציה – דוברובניק – קורפו – תעלת קורינת – חיפה.
תאריך הפלגה: 21.8.

„סיטי אוף רודוס" היא:

- האניה היחידה שאינה פוקדת נמלים מצריים.
- האניה היחידה בעולם שיש בה מטבח בינלאומי ויווני כשר.
- האניה היחידה בעולם שיש בה קצין בידור המדבר בשפתך ומבין אותך.
- האניה היחידה המציעה לנוסעים לא רק קאזינו, בריכת־שחיה, חנות־ללא־מכס, דיסקוטק ובידור בינלאומי – אלא גם בידור ישראלי עשיר.
- האניה היחידה שהותאמה במיוחד לקהל הישראלי – המבקש להפליג בנוחות ובבטחה.

ארגון וביצוע: מלחי בע"מ

- תל־אביב: רח' דיזנגוף 76 (☎ 03־288414; 03־290596)
- חיפה: רח' הבנקים 3 (☎ 9 04־524218)

הרשמה אצל כל סוכני הנסיעות.

פרטים: „מועדון מטיילי מעריב", מערכת „מעריב", רח' קרליבך 2, ת"א ☎ 03־439207.

סופשבוע

ו״ח בתמוז תשמ״ו, 25.7.1986

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
עיצוב ועריכה גרפית: יורם נאמן
גרפיקה: נטע גרינשפן

© 1986 כל הזכויות שמורות ל״מעריב״

קוראים יקרים,

מה מריץ בת קיבוץ – במקרה זה דגניה א׳, אם הקבוצות – לומר שלום לחבר׳ה אחרי שנים ארוכות של חיים משותפים, להיפרד מהבעל ומשלושת הילדים, לארוז תרמיל גב ולנדוד לסודאן כדי לחיות כמו צועניה? אני חוזר וקורא את סיפורה המרתק של לינדה (היא מעדיפה בלי שם משפחה), המתואר בידי יעל פז־מלמד בכתבת הצבע המרכזית, ומרגיש את מניעיה מבין השורות, יותר מאשר על פניהן. הסיפור נכתב מפיה ומבוסס גם על קטעים מיומנה, כשחזרה למשק לחופשת מולדת קצרה לפני גיחה נוספת ליבשת השחורה.

לינדה נושאת דרכון אמריקני מלידה. זה מסביר את חופש התנועה שלה במדינות אפריקנית שלא מקיימות יחסים עם ישראל. לדגניה הצטרפה לפני עשרים שנה. בשנים האחרונות אין לה מנוחה. משהו ממריד אותה נגד הסביבה, לצאת מהמסגרת ולחפש חיים אחרים. עושה רושם שזה גורם יותר פנימי מאשר חיצוני. היא נוגעת במניעים רק בקצה המזלג, ומשתדלת שלא לחטט בעצמה.

המסע שלה בערבות סודאן איננו פיקניק. אשה לבדה בארץ קשוחה, שתיירים לבנים מעטים מעיזים לטייל בה, וגם אלה רק עם אינפוזיה של הרפתקנים ומהמרים. ההימור שלה הוא על החיים. יעל פז מתרשמת שלינדה משייטת בתוך גהינום פרטי, כמעט מזוכיסטי. לינדה לא מסתירה את הסבל האיום עם רגעים על סף יאוש, אבל מרגישה כמו בגן־עדן. ענין של השתקפות. עוד אשה משוחררת? מוטב לראות בה אשה גיבורה, מעוררת קינאה. מגשימה חלום שאחרים נאלצים לדכא, ועוד זוכה לברכת הדרך מבעל מבין ואפילו מעודד. כמה גברים היו מוכנים ללכת בנעליה?

צחק מודעי, שמעון פרס והמלך חסן גנבו את ההצגה מהמפד״ל. הוועידה שלה, חשבוע, נדחקה לשוליים. המפלגה התכוונה ללבוש את בגדי המלך החדשים, אבל לא היו קופצים רבים על תצוגת האופנה. אפילו הכמעט "פוטש" של הצעירים נראה כמו משחק ילדים. אריה האן שייך לצעירים האלה. אבי בטלהיים, שעקב אחריהם מקרוב, לא ראה אותו על הבריקדות. גם כאן מרגישים אותו יותר מאחורי הקלעים, בכסות לא מרכזית כביכול, כמו תפקיד מזכיר הסיעה בכנסת שהוא ממלא דרך קבע יותר מעשרים שנה. מים שקטים שחודרים עמוק. הוא מזכיר הסיעה הוותיק ביותר במישכן. שנים נחשב לחבר הכנסת ה־121 בלי אשליות שייבחר אי־פעם כאחד מה־120. הוא אוהב את המטבח שבחדר האחורי. נהנה מהבישול יותר מהתבשיל. עונת השנה הגרועה ביותר אצלו זו תקופת הפגרה.

בטלהיים מביא את סיפורו האישי בפתח המוסף. ילד טוב מפד״ל שקרא ולמד היטב את המפה. היו לו מורים טובים מזקני מפא״י ועד בגין במיטבו, כשהכנסת עוד היתה פרלמנט. מאז הוא מכיר את כולם, אשף תחבולות ותככים (זה התמצן שלו, אומר בטלהיים) שהיה לאחד המניפולטורים השנונים בפוליטיקה הישראלית החדשה. לפעמים קשה להחליט אם אריה האן המציא אותה או שהיא המציאה אותו.

צ. לביא

בשער: חנה לסלאו ובן.
כתבה בעמ׳ 34–37. צילום: שמואל רחמני.

6 אריה והשועלים
מאת אבי בטלהיים

10 קיבוצניקית בסודאן. גן־עדן. גיהנום
מאת יעל פז־מלמד

14 פתאום אור באבן־גבירול
מאת מיכל קפרא

17 הצד הרביעי של המטבע
מאת יהונתן גפן

19 איוואן האיום והמסכן
מאת אלכס דורון

23 טיול סופשבוע לקרמיקה האדמנית
מאת נילי פרידלנדר

28 שטח פרטי עם גאולה כהן
מאת נורית ברצקי

31 שיפודים
מאת מאיר עוזיאל

34 חנה זפטה
מאת תלמה אדמון

38 סן־לורן במוזיאון
מאת יהודית חנוך

40 לאכול בחוץ
מאת מאו״ל

42 חיים ואוהבים
מאת תמר אבידר

43 פנטהאוז
מאת יגאל לב

43 הורוסקופ

44 ״מעריב״ לפני 35 שנה
בעריכת גבריאל שטרסמן

צוחק מי שצוחק ראשון

בליבך רומנטי לטייל בין העלים הנושרים...

טוב, נדמה שהגיע הזמן ללכת הביתה. תודה לכם על הערב הנפלא...

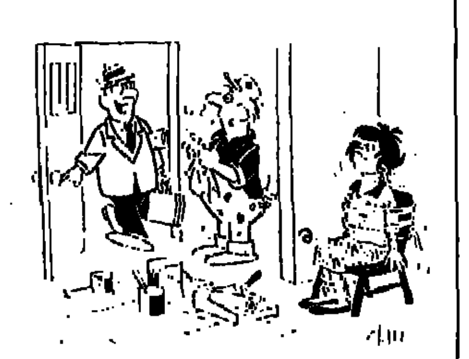
נו, איך מתקדם הסיפור?

מתי כבר תפסיקי להשוות בינו לבין בעלך־לשעבר מס׳ מי יודע כמה?

את בטוחה שבעלך אינו חושד בנו כלל?

„היה היה פעם..״

„כמו שאמרתי, 'היה היה פעם'״

מושל בכיפה

אריה האן, ילד טוב מפד"ל. איש תככים ותיק. אחד השנונים על המפה הפוליטית. מכיר את כולם, עם החולשות ונקודות התורפה. מנתח אנשים דרך הניבזויות שלהם. חתר תחת ממשלות אשכול ורבין. כרת ברית סתרים עם בגין. עזר להמליך את נבון. עסקן מעופף. איש עסקים מצליח. המפלגה כבר קטנה עליו.

מאת אבי בטלהיים

אם אריה האן יעבור לידכם ככביש, איש מכם לא יעצור ויפנה את ראשו אחריו. בן 46, ממוצע קומה, כיפה סרוגה, שפם שחור ופנים נעריות. ילד טוב שלא מעורר תשומת־לב מיוחדת. זהו סוד כוחו של מזכיר סיעת המפד"ל בכנסת בעשרים השנים האחרונות (עם הפסקה לשלוש שנות שליחות בארה"ב).

מאחורי החזות הנינוחה מסתתרת כספית רועמת של עסקן מנוסה ומשופשף, חובב קומבינציות מושבע, אדם שלעולם אינו מתייגע, אחד שנהנה מהבישול אולי יותר מהתוצאה עצמה. אריה האן, יליד תל־אביב, ותיק מזכירי סיעות הכנסת, הוא אחד המניפולטורים השנונים ביותר על המפה הפוליטית. איש אשר לא מזמן סיים לבנות לעצמו וילה מרווחת בתל־השומר – תוצאה ישירה של עסקים מוצלחים שעשה תוך כדי עיסוקיו הפוליטיים בכנסת ומחוצה לה.

אין בו תכונות של מנהיג. גם אין לו כושר רישורי סוחף. אך הוא נחן בתפיסה מהירה, מהירה מאוד. כשהגיע לראשונה לכנסת ב־1965, הישר מעסקנות בהסתדרות הסטודנטים של האוניברסיטה העברית, עקב מיד ובעניין אחר המנהיגים הגדולים, ולמד במהירות רבה את כללי המשחק. מאז נהפך מומחה בעל־שם שמכיר כמעט כל אדם בזירה הפוליטית, על חולשותיו ונקודות התורפה שלו. האן מנתח אנשים דרך הניבזויות שלהם. זה החמצן שלו.

האן ובגין בכנסת, אחרי השידוך של 77': עוזי ברעם אמר לו, „עכשיו אתה כבר יכול לחזור אלינו".

הוא מכור למשחק הפוליטי כמו לסמים. חודשי הקיץ, כשהכנסת בפגרה, הם הקשים ביותר עבורו.

ראשי המערך לא שבעו ממנו נחת. מגיל צעיר עשה להם צרות. בתקופת ממשלת לוי אשכול, באמצע שנות ה־60, הקואליציה עבדה כמו שעון שווייצרי, וכשלון בהצבעות היה מושג לא ידוע למפלגת השלטון. במפד"ל רגזו אז על יחס נוקשה שהפגינה כלפיהם מפא"י, השותפה הבכירה בקואליציה.

הצעירים, בתוכם אריה האן, החליטו לרגרג אותה, ולהצטרף לשעה קלה לאופוזיציה.

המשימה הוטלה על האן, שגייס לעזרתו את יחיאל קרישאי, מזכירו של ראש האופוזיציה מנחם בגין, והשניים תיכננו מארב פרלמנטרי כדי להכשיל הצעת חוק שולית לייקור אגרת הטלפונים. כשנפתח הדיון במליאה, הם נוכחו שחסרים להם שני קולות כדי להפיל את החוק. מיד באו בדברים עם אסתר וילנסקה

ממלי והרב איצ'ה מאיר לוין, ממנהיגי אגודת־ישראל, שלא נכח באולם הכנסת, וביקשו מהם לבוא להצבעה. בגין העמיד לרשותם את מכוניתו, ושני הח"כים נאותו לאחר שכנוע לנסוע בה בצוותא, הקומוניסטית במושב הקדמי והרב באחורי. כשהגיעו לכנסת, ניתן האות. חמישה חכ"ים שהיו בסוד התחבולה ויתרו "במפתיע" על זכות הדיבור. ההצבעה הוקדמה. וילנסקה ולוין הוונשו לאולם, והצעת החוק נדחתה. במפא"י שררה

תדהמה. אריה האן ויחיאל קרישאי השיקו כוסיות, רמז ראשון לצפוי למפלגת העבודה בבחירות 1977.

בתרגיל אחר, גם הוא בימי אשכול, סייע האן להכשיל את חוק המושבים. מצליף סיעת מפא"י משה סרדינס, בעצמו מושבניק שקבלת החוק היתה בנפשו, איבד את עשתונותיו. הוא רצה לעשות שפטים בהאן, ופתח במירדף רגלי אחר „הילד שעשה לי את התרגיל הזה".

וזו היתה רק מיקדמה לסדרת תחבולות לימים יבואו. אחת הבולטות התפתחה לאחר מלחמת יום הכיפורים, כשהמפד"ל נתבקשה להצטרף לממשלתו של יצחק רבין. בסיעה התווכחו אם להעמיד כתנאי את קבלת התיקון לחוק "מיהו יהודי". הצעירים, עם ח"כ יהודה בן־מאיר בראשם, היו בעד. הוותיקים, ד"ר יצחק רפאל וד"ר יוסף בורג, היו נגד. יו"ר הסיעה בן־מאיר והמזכיר האן כבר היוו צמד־חמד מסוכן ביותר לכל יריב פוליטי. לא בכדי נהפכו השניים ידידים קרובים במרוצת השנים. שניהם חריפים וערמומיים, שניהם חושבים שניים־שלושה מהלכים קדימה, ושניהם חובבי תרגילים.

בניצוחם הופעל לחץ אדירים על הוותיקים לבל יוותרו על "מיהו יהודי". למסע המאורגן גוייסו חוגים רבניים מכל רחבי העולם שהציפו את הסיעה באלפי מברקים. הוותיקים הנבוכים לא ידעו כיצד להתמודד עם מסע הלחצים חסר־התקדים. משחק העצבים הגיע

אריה והשועלים

האן חרש מזימות מאחורי גבם של שרי מפא"י. נמאס לו לראות את המפד"ל בתור "הידועה בציבור" של מפלגת השלטון. בגין נתן לו את מכוניתו. הוא הושיב בה ח"כית קומוניסטית ליד רב מאגודת ישראל, והזניק אותם בחשאי לכנסת כדי להביס את הממשלה במארב פרלמנטרי מתוחכם.

לשיאו כאשר ותיקי המפד"ל ופנחס ספיר התכנסו לטכס עצה בלישכת שר הפנים. הצעירים לא הירפו את הלחץ וניתבו ללשכה עשרות טלפונים יזומים. בשלב מסויים החליטו בורג, רפאל וספיר לחמוק בדלת אחורית ממשרד הפנים, ולהמשיך את הישיבה בלובי של מלון "מוריה". לתומם סברו כי סוף־סוף יוכלו לקיים דיון שקט, נקי מהפרעות.

הם לא הביאו בחשבון את רשת המודיעין המתוחכמת והמסועפת של חסידי חב"ד המנוהלת מחצרו של הרבי מלובביץ' בניו־יורק. אחד מסוכניה בירושלים מיהר לדווח על ההתחמקות לברקה וולף, דובר חב"ד, שעד היום מקדיש את רוב זמנו ומירצו להשיג רוב בכנסת להעברת התיקון בחוק, כדי לשמח את הרבי. מיד הרים טלפון למטה הצעירים בירושלים, ובעצה אחת הוחלט שהוא ימשיך את הלחץ על היושבים ב"מוריה". כעבור דקות אחדות נקרא שר הפנים לטלפון בדלפק הקבלה, ולא הסתיר את תדהמתו: „איך זה שאשתי עוד לא יודעת שאני כאן, ובניו־יורק כבר יודעים?"...

(המשך בעמוד הבא)

המדליך של מנחם בגין

מנחם בגין והליכוד חייבים הרבה לאריה האן. שנים אחדות לפני המהפך של 1977 הוא החליט שבגין צריך להיות ראש־ממשלה. רבות פעל כדי לקדם את המהלך הזה. הוא טיפוס שלא מאמין כי הדברים קורים מאליהם. לדעתו, צריך לעזור לדברים לקרות. הוא מעריץ גדול של מנחם בגין, מצביע עליו כעל המנהיג הפוליטי הגדול ביותר בישראל משנות קיומה, לצידו של דוד בן־גוריון.

במשך שנים נהג לעדכן את מנחם בגין, שעמד בראש האופוזיציה, בכל הנושאים העומדים על הפרק בממשלה שהמפד"ל חברה בה, לרבות נושאים עדינים ביותר. בגין מעולם לא מעל באמונו ולא הסגיר את ה"מקור" המהימן שלו. כשהגיע לשלטון גמל לו בגין על נאמנותו ארוכת־הטווח. האן היה בן־בית בלישכתו, ופוליטיקאים רבים – מחם בעמדה בכירה – השתמשו בשירותיו הטובים כדי להעביר מסרים לראש־הממשלה.

עדי אמוראי, מידידיו הקרובים ביותר של אריה האן (חברות שנבנתה בשנות עבודת משותפת במועצה לחילופי נוער), אומר: „בניגוד לחברים אחרים שלו במפד"ל, אין לאריה רבי דתי. הרבי היחיד שלו היה מנחם בגין".

היו להאן שיחות רבות בארבע עיניים עם בגין, דובן בכולן במכוניתו של בגין, כאשר נסעו ממשכן הכנסת לתל־אביב. כך התקרבו מאד והאן נהפך מעריץ גדול שלו, לעתים עד כדי התבטלות.

„היתה לי רגישות למנחם בגין. הערכתי אותו. נכון, גם הערצתי אותו. עוזי ברעם אמר לי כמה פעמים: אנחנו שולחים לך. אנחנו יודעים שאתה לא ליכוד, אתה בגין, אבל בינתיים בגין הלך ואתה כבר יכול לחזור אלינו".

שבר רגל בדרך למכולת

חבריו של אריה האן אומרים שלמרות הדימוי שלו כעסקן ותככן, הוא ישר „עד כדי חולניות". זה אדם שלא מסוגל לשקר, כי מיד יסמיק ופניו יסגירו אותו. אין חולק שהוא חבר טוב, חבר אמיתי. הוא כתובת לרבים מעובדי הכנסת שבאים אליו בבקשת עזרה בניסוח מכתבים לרשויות (האן הוא עורך־דין), או שימליץ עליהם בטלפון לגוף זה או אחר כדי להזיז דברים. יש לו סבלנות של ברזל וזמן לכולם.

כשהוא חושב שמישהו נפגע, או שנעשה לו עוול, או שהוא במצוקה כספית – יעשה ימים כלילות כדי לעזור או לסלק את העוול. הוא לא יירגע עד שהעניין יוסדר, ואם לא הצליח – יהלך אבל ותפוי־ראש במשך מספר ימים. ממש כך.

באותה מידה הוא יבלבל את המוח בבקשת עזרה לאחרים, לעולם לא לעצמו. לעתים הוא מנדנד עד כדי טרחנות. האן יתקשר אליך באמצע הלילה ויעיר אותך מהשינה. אי־אפשר להפטר ממנו אלא אם נענים לו. טוב לבו והתגייסותו לכל פרוייקט הפקיעו ממנו את התביעה לקדם את עצמו. הוא נחשב אמנם ל"חבר־הכנסת ה־121", אבל יודע, ומשלים מוקדם מאד עם העובדה שאין לו סיכוי להמנות על ה־120 החכ"ים (הבאים בתור לפניו במפלגתו הם זבולון המר, אחר־כך בן־מאיר, והשלישי – אם בכלל – נציג עדות המזרח).

הוא שומר כשרות בצורה מעוררת כבוד, גם בנסיעותיו הרבות ברחבי העולם. עשר פעמים יבדוק בעשר עיניים את השומן שבגבינה, או את טיב הלחם. הוא מסוגל לשגע מלצרים במסעדות, להחזיר את הצלחת עשרים פעם אם משהו אינו נושא־חן בעיניו. מצד שני לא איכפת לו שישבו לידו ויאכלו את כל הפיגולים למיניהם. בהעדר אוכל כשר יסתפק בסלט חסה בלי רוטב.

הוא אלוף באיתור מציאות, מאושר כילד על כל פריט שהצליח להשיג בהנחה. האן מסוגל לבזבז בניו־יורק חצי יום ו־8 דולר על נסיעות, כדי לחסוך שלושה דולר על חפץ מסויים. בשביל תוספת של חמישה אחוזים הוא מסוגל להחזיק ישיבה במשך ערב שלם. הוא עקשן כפרד. לעתים זה גובל בקטנוניות. אבל כשהוא מבין שהצדק בצד השני, הוא נסוג מיד.

מעבר לעבודתו בכנסת טווה אריה האן במועצות המנהלים שהוא חבר בהם; במועצה לתילופי נוער; ובמשימות שונות כעורך־דין. הוא היה שותף בחברה הקשורה ל"כלל" שעסקה בחסר־חליפין; פתח יחד עם ידידו שאול שיף שתי מסעדות סיניות "גלאט כשר", והשמועות אומרות שבין לבין עשה גם כסף טוב בבורסה. הוא איש משפחה מסור, מפנק במתנות את חמשת ילדיו (הגדול בצבא, הקטן בן 4.5). אשתו, דינה, היא מורה לכלכלה וסטטיסטיקה באוניברסיטת בר־אילן. הוא מסייע לה בעבודות הבית. לפני מספר חודשים שבר את הרגל בדרכו למכולת.

(המשך מהעמוד הקודם)

בסופו של דבר הצטרפה המפד"ל לממשלת רבין גם בלי הבטחה מפורשת שהחוק יעבור. אבל ברור היה שעור סרק. נוצר כרומן ההיסטורי בין המפד"ל למפלגת העבודה, והפירוד הבלתי־אפשרי לכאורה – קרם אט־אט עור וגידים.

אריה האן מתעב את מה שהוא מגדיר "ארנות מפא"י". בשלוש שנות קיומה של ממשלת רבין כבר היה בשל ונעו לנצל כל הזדמנות – גם כחוצפת יתר – כדי לערער את שלוות נפשם של עסקני המערך. הוא היה נעול על הקונספציה של מהפך פוליטי, וכל האמצעים הפוליטיים קידשו בעיניו את המטרה. אפילו אם נדרש להכשיל את חוק התקציב. בישיבת הסיעה

האן ולוי אשכול ב־1966: „רצינו רק לדגדג אותם".

הציע האן לשכנע את האופוזיציה להגיש הצעת תקציב נגדית, גם זה מעשה חסר־תקדים. הוא מכר את הרעיון לליכוד, וביחד עם יחזקאל פלומין (כשר"ר יוחנן בדר משמש יועץ), ניסחו את הצעת התקציב החליפית, שהודפסה בחוברת כחולה וחולקה לחברי־הכנסת. בסופו של דבר אושרה הצעת התקציב של הממשלה. אבל במערך השתוללו ולא שכחו להאן את התרגיל. משה ורטמן, יו"ר הנהלת הקואליציה, תפס אותו במזנון הכנסת ואיים עליו שבהסכם הקואליציוני הבא עם המפד"ל יהיה סעיף ש„אתה לא תהיה יותר מזכיר הסיעה".

את ההסכם הבא, לאחר המהפך של 1977, כבר לא עשו עם ורטמן וחבריו. ורטמן עצמו כלל לא נבחר לכנסת, ואילו מזכיר הסיעה אריה האן היה אחד השושבינים שרקמו את השידוך בין המפד"ל לליכוד, התגשמות חלומו הישן של העסקן הצעיר והשאפתן.

הוא חזה את המהפך עוד לפני שהחלה מערכת הבחירות, והתנגד בתוקף לקו של ד"ר בורג שדרש לתקוף את הליכוד. האן ראה בליכוד שותף פוטנציאלי בקואליציה הבאה. בורג קינטר אותו כאחד העימותים הקולניים ואמר לו: אתה ילד. כלומר, מי אתה שתבין בעניינים שכאלה. כשפורסמה תחזית הטלוויזיה שהליכוד ניצח, מיהר האן לחדרו של בורג במטה המפד"ל שב"קסטל".

„נו, מי ילד?", סנט המזכיר בשר הפנים ההמום שהתקשה לעכל את התוצאות, וביקש ללחוץ את ידו. בורג, רוגז על חוצפתו, דחה את היד המושטת. מאוחר יותר התנצל האן והעימות הוסל.

הימים שלאחר בחירות 1977 היו תור הזהב של אריה האן. המזכיר הצעיר לא הסתיר את אושרו הגדול על נצחון הליכוד, ובמהרה הפך לדמות מפתח בקואליציה המתהווה. יחסיו המצויינים עם מנחם בגין (ראה מסגרת) עשו אותו אורח רצוי ומכובד בלישכתו של המיועד לתפקיד ראש־ממשלה, שדעתו נשמעת לאו דווקא בעניינים הנוגעים למפד"ל. האן התאמץ לשדך לליכוד גם את ד"ש ולחץ על בגין להעניק את תיק המשפטים לשמואל תמיר. הוא גם ביקש מהקבלן אהרון רובינשטיין שישפיע על בנו אמנון (מנהיג פלג "שינוי" בד"ש) להצטרף לקואליציה.

אחר־כך מינה אותו מנחם בגין כיועץ מיוחד להנהלת הקואליציה, ועל האן הוטלו תפקידים מיוחדים, כמו ריסונו של אברהם מלמר שלא התלהב משלטון הליכוד ונהג להפגין את מורת רוחו בהעדרות

ערב המהפך אמר האן לד"ר בורג: אל תילחם בליכוד, הוא ירכיב את הממשלה הבאה. בורג ענה לו: אתה ילד. כשנודעו התוצאות קינטר אותו האן: נו, מי ילד? ושר הפנים רגז על חוצפתו.

מהצבעות. בכל פעם שהכנסת עמדה לפני הצבעה חשובה היה בגין קורא לאריה האן, המומחה לענייני מלמר, ושואל אותו: „נו, מה המצב היום?"

יום אחד לא הועילו הפצרותיו של האן. מלמר, "הילד הרע" של הקואליציה שוב עמד להצביע ברגליו, והתעקש שהפעם דבר לא יזיז אותו מהחלטתו. האן שלף את הקלף האחרון. דרך משרד החוץ השיג את ד"ר בורג שנמצא בדרום־אפריקה, וביקש ממנו להפעיל על מלמר את כובד משקלו. בורג טילפן למלמר מקייפטאון ואמר לו: אני נמצא בגולה כשר, ובגללך אחזור לארץ כחבר־כנסת. הגימוק פעל, מלמר הצביע, והקואליציה ניצלה.

הַתמורה ניתנה להאן בנסיעת טרמפ לתל־אביב, במכונית השרד של שר התחבורה חיים לנדאו, ואולי היה זה ניסיון לחזור אחריו. „במפד"ל לא נותנים לך לזוז," אמר לנדאו להאן. „מנחם (בגין) אמר לי שאצלנו היית מגיע הרבה יותר רחוק. תגיד, אתה רוצה משהו?"

האן רצה להגיע רחוק. „כשהליכוד עלה לשלטון היו כולם בטוחים שאקבל תפקיד מהמפטרה", הוא נזכר, „ובאמת, הוצע לי להיות מנהל מרכז ההסברה, אך מסיבות שונות העניין לא הסתדר".

עכשיו, במכוניתו של השר, הוא אמר ללנדאו זה וחלקו: „אני רוצה את מועצת המנהלים של 'אל־על' ואתה יכול לתת לי את זה".

לנדאו: „זה קשה, אבל אני אתן לך את המסדרון".

האן: „מה זה?"

לנדאו: „אתה תהיה חבר במועצת המנהלים של

(המשך בעמוד 41)

לינדה (בתמונה), חברת משק דגניה א', מואסת בשיגרת הקיבוץ, עוזבת את בעלה ושלושת ילדיה, ויוצאת לבדה להמר על חייה בערבות סודאן, במסע נדודים רב הרפתקאות, כמו צוענייה. סיפורה של אשה משוחררת בחופשת מולדת. פסק זמן לפני גיחה נוספת לג'ונגלים של אפריקה.

מאת יעל פדמלמד

בליל האחד באוקטובר 1985, ירח מלא, עגנה אניה בנמל של וואדי־חלפה שבסודאן, לא הרחק מגבול מצרים. בין מאות הסודאנים שנפלטו ממנה, היתה גם לינדה, קיבוצניקית מישראל, חברת דגניה א'. מספר שבועות לאחר־מכן, מותשת, כמעט מובסת, היא קיבלה את אחת ההחלטות הקשות של חייה – להישאר בסודאן. חזקים ממנה היו נשברים ובורחים משם כל עוד רוחם בם. „אני בן־אדם שהשיגרה מוציאה אותו מדעתו", היא אומרת, „הסדר הטוב של הדברים מדכא אותי. תמיד היו ממני ציפיות שלא יכולתי לעמוד בהן. אני צריכה דברים אחרים". מה שהיא עברה בסודאן מספק "דברים אחרים" לכל החיים. המקשיב לסיפור מן הצד יכול להגדיר זאת במילה אחת – גיהנום.

ההחלטה לעזוב את משפחתה ואת קיבוצה גמלה בליבה כעשרה חודשים קודם לכן, עשרים שנה לאחר שעזבה את בית הוריה בניו־ג'רסי, ארה"ב, ועלתה לישראל. לינדה, אז נערה בת 19, הגיעה לדגניה, והתחתנה עם בן הקיבוץ, דור שלישי. נולדו להם שלושה ילדים, אבל היא לא היתה מאושרת. רצתה לצאת ולחפש חוויות חדשות. הבעל סרב כל אותן שנים, כמו גם היום, לנסות חיים חדשים במקום אחר. זה ביתו, היה חוזר ואומר, כאן נולד וכאן ישאר. כלפיה

(המשך בעמוד הבא)

„בוואדי־חלפה, עיר די גדולה בצפון סודאן, לא היה חשמל ולא מים זורמים בבתים. הוזמנתי לבקר בבית משפחה מקומית. בפינת החדר עמד טרנזיסטור, משמיע מוסיקה נעימה, ואז אמר הקריין: "כאן גלי־צה"ל". סוף העולם, משפחה מוסלמית אדוקה, שבניה מאזינים לגלי־צה"ל מבלי לדעת אפילו מה הם שומעים."

(המשך מהעמוד הקודם)

השתדל הקיבוץ להיות גמיש וניסה לגוון את חייה במידת האפשר. איפשרו לה ללמוד ציור במיכללת תל־חי, וגם לנסוע לטיול בחו"ל עם משפחתה. במסגרת הטיול הגיעה לדנמרק וניסתה להתקבל לבית־ספר לאמנות. אחרי זמן שבה לדגניה, נחושה בדעתה מה עליה לעשות. היו לה שיחות ארוכות עם הבעל. הוא גילה הבנה ואף תמך בה ועודד אותה. לינדה החלה לנדוד לבד. הבעל והילדים נשארו בקיבוץ. פעם בשנה היא קופצת לחופשת מולדת.

המסע הארוך נפתח בדנמרק. לא בבית־ספר לאמנות אלא כמקפצה לקראת הנסיעה לסודאן. למה דווקא סודאן? פעם פגשה בדגניה זוג מתנדבים שבאו משם. הסיפורים שלהם היו התחלת החלום. בדנמרק, כשהיא כבר ארוזה לעצמה, בלי שום התחייבויות לאף־אחד, פגשה עוד זוג שחזר מסודאן. מה ששמעה מהם ריתק אותה עוד יותר. שלושה חודשים נמשכו ההכנות למסע. צריך היה להצטייד בכילה מיוחדת נגד יתושים, לבודד באמצעות בד אטום סיר בישול, כדי להגן באמצעותו על סרטי הצילום מפני חמישים מעלות החום של המדבר הסודאני. צריך היה ללמוד כל שניתן על אורח החיים בארץ ההיא, ולהשתלם גם בערבית. אחרי הכל מדובר באשה בת 39 שנוסעת לבדה לארץ כמעט לא נודעת.

בספטמבר '85 חצתה את אירופה בטרמפים והגיעה ליוון. משם הפליגה לאלכסנדריה. במצרים הפליגה על פני הנילוס לאסואן, ומכאן ירדה בספינת נהר אחרת שתחנתה האחרונה בוואדי־חלפה, העיר הצפונית ביותר בסודאן. את הגבולות עברה בעזרת דרכונה האמריקני. על סיפון האניה שהפליגה לסודאן היו מלבדה רק עוד ארבעה זרים, כהם זוג אנגלי מבוגר, בעל ואשה שהסתובבו או בדרכים כמה חודשים עם אמבולנס ישן, אותו התכוונו לתרום לנזקקים בחרטום הבירה. תמהונים, כידוע, לא מתים. הם רק מתחלפים.

המיפגש הראשון עם סודאן השאיר אותה פעורת־פה מתדהמה: הזמן כאילו חזר מאתיים שנה לאחור. בוואדי־חלפה, למרות היותה עיר די גדולה, לא היה חשמל ולא מים זורמים בבתים. העוני היה משווע. הסודאנים, גילתה לינדה מהר מאוד, הם אנשים חמים וידידותיים, מכניסי אורחים מאין־כמותם. כבר ביום השני לשהותה שם הוזמנה לבקר בבית משפחה מקומית. בפינת החדר עמד טרנזיסטור, משמיע מוסיקה נעימה. ואז אמר הקריין: „כאן גלי־צה"ל". סוף העולם, משפחה מוסלמית אדוקה, שבניה מאזינים לגלי־צה"ל מבלי לדעת אפילו מה הם שומעים. „ידעתי שאני חייבת להסתיר את ההתרגשות שאחזה בי. אסור היה להם לדעת שאני ישראלית. אחר־כך הם כיבו את הרדיו".

אחרי שבוע בוואדי־חלפה התחיל המסע לאורך הנילוס לעבר חרטום. התחבורה: משאית ליילנד משנות הארבעים, עליה מעמיסים בגובה עצום שקים עם תירס וכותנה, ועל השקים הללו יושבים הנוסעים. למזלה של לינדה נדחסו על השקים הללו במסעה הראשון רק שבעים (!) סודאנים. בדרך־כלל מכילה המשאית הזוחלת למעלה ממאה נוסעים. את שלושת הימים שבילתה על שקי התירס הללו היא לא תשכח לעולם. נתחיל מזה שאין מדרגות לטפס על המשאית. צריך להיאחז בכרזולים וכך לטפס. כשמגיעים למעלה, מתחיל המאבק על מקום ישיבה. הצפיפות איומה. במשך שעות אין כל אפשרות לשנות תנוחה, מסביב תוקעים כולם את כפות־רגליהם המחוספסות והמזוהמות בפרצוף שכניהם. מאחר שגם הדרך מאוד משובשת, דרך עפר מלאה מהמורות, נהפכת הנסיעה לסיוט מתמשך. אחרי מספר שעות כל הגוף כואב, הרגליים נרדמות ואי־אפשר להזיזן, תינוקות קטנים זבי־חוטם צונחים אל בין ידיה, עפים בטלטלת הדרך. לכל זה יש להוסיף חמישים מעלות חום ואבק כבד שמכסה את העיניים, מכביד על הנשימה ואין ממנו מנוס.

למזלה התקלקלה הליילנד הישנה בכל כמה שעות, ואז עצרו כדי לתקן. היה אפשר לרדת, למתוח את הגוף המאובן, להתרוקן, לשתות משהו. הסודאנים כיבדו אותה בתה עם קינמון שנהגו להכין על אש הדרך. מהר מאוד התמכרה למשקה הלאומי הזה. פעמיים ביום, בבוקר ובערב, עצרו גם כדי להתפלל. אך בכל פעם שהיה צריך לטפס על הכרזולים ולהמשיך, נדמה היה לה שלא תעמוד יותר בסיוט. שכנה לנסיעה היה סודאני עם חוש הומור מוזר במקצת. רגלו שתחה מגולה, והוא בכוונה קירב אותה כל הדרך אל פרצופה של לינדה. כל הסודאנים מסביב הסתכלו עליה בסקרנות, מצפים לתגובתה. מחכים שתשבר. הם כבר הכירו את המחזה הזה, ידעו שורים המצטרפים לנסיעה כזו נשברים בדרך־כלל אחרי כמה שעות, יורדים באחד הכפרים שבדרך ונמלטים על נפשם. לינדה לא נשברה, למרות שלא אחת היתה קרובה לכך.

כשלא כיבדוה בתה, הרגילה את עצמה לשתות את ה"מים החומים" אותם נוהגים לשתות בסודאן. המים החומים הם פשוט בוץ שיש להמתין עד שהאדמה שבתוכו תשקע קצת, ואז דולים ממנו את הנוזלים. פילטר קטן מאמייל שהצטיידה בו עוד בדנמרק הקל קצת את המצוקה. בלילות ישנה עם כל הנוסעים תחת כיפת השמיים, בתנאי לוקסוס, יחסית לסודאנים שפשוט הניחו את גופם על הקרקע ונרדמו. לה היה, לפחות, שק שינה. כשם שהחום ביום היה בלתי־נסבל, כך הקור בלילה. הפרש של שלושים־ארבעים מעלות. לינדה כתבה ביומנה: „הארץ הזאת תהיה נסיון אדיר בשבילי, אם בכלל אצליח להחזיק בה מעמד. כרגע, אני כבר לא כל־כך בטוחה בעניין".

ביום השני לנסיעה כתבה: „מול שעור נותר לי מעט אוכל ונותרו ביסקוויטים. אני הולכת לאיבוד, מרגישה שעומדת להישבר. האנשים נפלאים, תומכים, עוזרים, מטפלים בי כבאורחת מיוחדת. באחת בלילה מגיעים לכפר – אברי – לבלות שם את הלילה. גופי זועק מכאב, משתוקק למנוחה.

„יום שלישי: התחלתי להתרגל לשמש הקופחת, עורי נעשה חום ויבש מאוד. על רחצת פנים וידיים – שלא להזכיר מקלחת – אין אפילו מה לחלום. אומרים לי שכשנגיע לדונגולה, סוף המסע, יהיו מים זורמים ואוכל להתרחץ. נראה אם אצליח לעמוד בכך, ולהגיע".

דונגולה: עיר שטוחה, אין בניינים גבוהים, אין כבישים, רק שבילים בין הבתים שהחול נכנס לתוכם. יש קצת חנויות, ואפילו חשמל שמופעל על־ידי גנרטור. לינדה התמקמה ב"בית־מלון" שהיה פשוט חצר מוצלת, מחולקת לאגף נשים ואגף גברים. ישנים בחוץ, אוכלים בחוץ, החמורים מתרוצצים בין הרגליים, דורכים מדי פעם על השוכבים. המחירים – בהתאם. פרוטות. סודאן היא ארץ זולה ביותר, חמישים דולר מספיקים לחודש מחיה. ארבעה ימים היתה מוטלת על רצפת החימר של ה"מלון" בתוך שק השינה, מנסה לחזור לעצמה. אז עדיין לא שיערה מה עומד לפניה. היו מים זורמים ואפשר היה להתרחץ, ובשוק המקומי אפשר היה לקנות ירקות ופירות. לאט לאט חזרו אליה כוחותיה.

המסע לחרטום. בהתחלה זה נשמע מבטיח. מדונגולה לחרטום יש אוטובוס. משך הנסיעה – שבוע ימים. וכך התנהלו הדברים: האוטובוס גם הוא משנות הארבעים, אם לא ישן יותר, ובו מושבים צרים ביותר מעץ. כל מושב מיועד לשני אנשים מקסימום, אך בפועל ישבו בו בין ארבעה לחמישה נוסעים. שוב צפיפות איומה, אין אפשרות להזיז אצבע. היה לו, לאוטובוס, רק גג. כל הצדדים פתוחים ואין דבר שיגן על הנוסע מפני החום הנורא של המידבר ומפני האבק הבלתי־נסבל. האוטובוס, בניגוד למשאית, לא עצר בדרך. עשרים שעות ברציפות נסע מבלי לעמוד אפילו דקה אחת. אחר־כך מנוחה של ארבע שעות, והעינוי התחיל מחדש. בשעות החשיכה זה נהפך לסיוט של ממש. הנהג לא היה יכול לראות את הדרך, נפל לתוך בורות שהקפיצו את הנוסעים עד לגג האוטובוס. ראשה של לינדה התמלא בחבורות כתוצאה מהמכות, ידיה כאבו מהמאמץ להחזיק מעמד ולא לעוף מן האוטובוס באמצע המידבר. איש לא היה עוצר להרים אותה. כך שבוע ימים. הסודאנים, דרך־אגב, לא התרגשו מכל העניין, כולל ילדיהם הקטנים. ביומן נכתב: „אינני יכולה יותר להמשיך בסיוט הזה".

דיש נוסח סודאן ולינדה (מימין, צילום שמואל רחמני): „כאן אני רגועה, מאושרת"

„בחרטום, שבורה ורצוצה וכואבת, אני יודעת רק דבר אחד: עייפתי מן העולם שעזבתי מאחורי, עייפתי מחיי שחייתי עד עתה, מהפלסטיק, מהמטריאליזם השולט בעולם שמחוץ לסודאן. אני רוצה להתנסות בחיים אחרים, להכיר דברים שעדיין לא התקלקלו. אם אעמוד בכך, אהיה אדם הרבה יותר חזק."

חרטום. בבוקר היום השביעי הגיע האוטובוס לחרטום, ולינדה צנחה לאכסניית־נוער שהיתה מקום המיפגש של המטיילים הזרים. רק מעטים מהם מגיעים במסעם בסודאן עד השלב הזה. במקום נמצאו אז שלושה מבקרים בלבד. שלושה שבועות לקח לה להחלים מן המסע הגדול, והספיקות המשיכו לכרסם בה. יומן: „יש לי שתי אפשרויות לארוז את חפצי ולברוח מכאן מהר ככל האפשר, או להתגבר ולהמשיך. אני לא יודעת מה להחליט. שבורה ורצוצה וכואבת אני יודעת רק דבר אחד: עייפתי מן העולם שעזבתי מאחורי, עייפתי מחיי שחייתי עד עתה, מהפלסטיק, מהמטריאליזם השולט בעולם שמחוץ לסודאן. אני רוצה להתנסות בחיים אחרים, להכיר דברים שעדיין לא התקלקלו. אם אעמוד בכך, אהיה אדם הרבה יותר חזק, אוכל לעמוד בכל הקשיים שהחיים והחדשים שבחרתי לעצמי יטילו עלי".

כל היום וכל הלילה רובץ על העיר חרטום ענן כבד של אבק. אם מתאמצים מאוד, רואים מבעד לאבק עיר ללא חנויות, ללא חלונות ראווה, כרוכה מנותקת מחשמל, עוני זועק מכל פינה. בשבע נסגרת העיר נעוצה, ונהפכת לעיר רפאים. פה ושם ניתן להשיג מזון תוצרת־חוץ במחירים מופקעים. קשה להאמין שמדובר בעיר הבירה של המדינה הגדולה ביותר באפריקה. ההחלטה שקיבלה לינדה – להמשיך בכל מחיר – חייבה אותה להתרוצץ בין משרדי ממשלה, להשיג אישורים להמשך הטיול. המבקר בסודאן חייב לבלות זמן רב בחיפוש גואש אחר אישורים. הביורוקרטיה חוגגת, וזכות המעבר ניתנת לתקופה קצרה ולמרחק קטן. משרדי הממשלה עלובים ביותר, רובם שוכנים בסוכות עשויות מקש, וההתרוצצות ביניהם בלתי נסבלת.

פוסאימה: מורה בשנות השלושים המאוחרות לחייה הזמינה את לינדה לביקור בביתה. סיפורה אופייני לסיפורן של נשים רבות בסודאן. היא מאוהבת בגבר שאינו ממשפחתה, מסרבת להינשא לבן־דודה, ולכן נשארה רווקה. יש רק חודש אחד בשנה שבו מותר לבחורה להינשא לגבר שאינו ממשפחתה. אלא שהמכשלה הגדולה יותר, היא כסף. גבר הנושא אשה חייב לשלם למשפחת הכלה סכומי כסף גבוהים, צריך לצייד את הכלה־לעתיד בכמויות אדירות של בגדים ונעליים ותיקים, ומעטים מאוד עומדים בכך. יש הנוסעים לערב הסעודית, לנסות להרוויח את הסכומים הנדרשים לנישואין. רבים אינם נישאים כלל. „אנחנו חברה מאוד מתוסכלת", הסבירה פוסאימה. „רק האמונה החזקה ברת מחזיקה את האנשים". לינדה התעניינה במסורת ברית־המילה לנשים, שבה חותכים לילדות את הדגדגן. „זה הופך את הגבר למאוד מאושר", הסבירה פוסאימה. „את כל הגברים. כואב? רק חודש. אחר־כך זה עובר".

הדרך לג'אבל מרה. אלף קילומטרים מפרידים בין קוסטי, עיר דרומית לחרטום, לבין ניאלה. את המרחק הזה עברה לינדה ברכבת משא שהובילה אבקת־חלב – תרומת העולם המערבי – לרעבים באפריקה. ניאלה היא מרכז הסיוע, ממנה נשלחות התרומות ברכבות לאיזורים השונים של סודאן. המסע ברכבת נמשך שבוע. ביומן נכתב: „אני מתחילה לחוש שהזמן לא קיים, אין שעון, שום דבר לא בוער. הכל פתוח, הכל יכול לקרות, הכל זורם באיטיות". מניאלה התגלגלה שוב באותה משאית ליילנד איומה עד לג'אבל מרה. הפעם היה קל יותר. אין דבר שאי־אפשר להתרגל אליו. בדרך עצרה בכפרים נידחים, לפעמים נשארת שבוע, גם כדי לאסוף כוחות להמשך. בכל מקום קיבלו אותה התושבים בזרועות פתוחות ובכוס תה עם קינמון. חלקם ראו בפעם הראשונה אדם לבן. הם מישמשו את שערותיה. מעולם לא ראו שיער חלק. לינדה התחילה להנות. „קיבלתי החלטה להישאר, וזה אומר שקיבלתי את אורח החיים הסודאני. זה מקל. יודעים למה לצפות".

בג'אבל־מרה התחילה להסתובב בשוק ולחפש חמור. את הדרך משם ועד הכפר שיהיה ביתה במשך שלושה חודשים, היה עליה לעבור ברגל. למעלה ממאה קילומטרים. חייבים לקנות חמור כדי שיסחוב את המשא. בסוף נמצאה החיה המתאימה שקיבלה את השם "בירדי", לא לפני שלינדה בדקה והשוותה מחירים, מחפשת את "המכוניות" הזולה ביותר. אמריקנית בסודאן. בסוף שילמה חמישים לירות סודאניות, (כ־18 דולר). המחיר כלל גם אוכף, כובע מקש ומקל להצליף בחמור. עיסקה לא רעה. החמור הזה האכיל אותה הרבה קש בדרך הארוכה. בשוק של ג'אבל מארה פגשה בחור אמריקני שחקר את המוסיקה בסודאן, והם החליטו להמשיך יחד.

בבוקר של יום ראשון התחיל המסע הרגלי. שני זרים וחמור מהלכים להם לבד בשבילים האבודים של סודאן, עולים הרים, יורדים גאיות, יורקים דם מן החמור. לקח להם ימים ללמוד כיצד לקשור את הציוד על גבו כך שהחבלים לא ייקרעו. בלילות עצרו בכפרים שבדרך, מניחים מזרון בשוק המקומי, עליו שק שינה, ונהנים משינה עמוקה.

קיאלה. יומן: „זה המקום שחיפשתי. כאן אני רוצה להישאר. פושט העורות של הכפר מכבד אותי במים מינרלים מלוחים ובית לגור בו. הבית הוא סוכת קש. הנוף מדהים. אני רואה לנגד עיני אפשרויות פנטסטיות ליצירה: צילום, ציור. עייפתי כבר מנדודים, מהליכה ברגל, גופי כואב, אני מתגעגעת למקום לעשות ממנו בית. אני נרדמת תרדמה עמוקה, מתעוררת למחרת ליום השוק המקומי". ההכנות לשינה כללו יישור האדמה ב"בית", הנחת מעיל גשם על האדמה, עליו מזרון ועליו שק שינה. מלון חמישה כוכבים.

לינדה התחילה לארגן לה ולחברה־לטיול את ביתם. מהיער הסמוך היא הביאה עצים, מסדרת לעצמה מדפים בסוכת הקש. מדי יום ניקתה את הסוכה. התחילה שיגרה מבורכת, מבחינתה. בבקרים היתה עסוקה מאוד. צריך למצוא עצים בשביל להדליק אש, ללכת לטחון את הקינמון בין שתי אבנים, לרדת לנהר לכבס ולהתרחץ, להכין את דייסת הבוקר הכוללת אורז, קינמון ושיבולת־שועל, מעדן אמיתי לחובבי האוכל הטבעי. וצריך להוציא את החמור למרעה, וללכת מרחק רב לחביא מים מאחד הבורות באיזור. אחרי שנגמרו עבודות הבית, אפשר היה לצאת לבלות בבית־התה של הכפר. בבית־התה גם מגלחים את הגברים, אפשר לקנות מצרכים, וסתם לשבת ולהאזין לסיפורים.

בלילות ירח מלא יוצאים התושבים לתגוג. מן ההרים הגבוהים שמסביב מתחיל להשמע תיפוף איטי, ומאות אנשים, גם מכפרים שכנים, מתחילים להתאסף, יורדים מן ההרים בלבושם הלבן. מראה מכשף. המתופף מגביר את הקצב, והריקודים מתחילים. קשה להאמין שתוף אחד יגרור אחריו אקסטזה כזו. העסק מתחיל להתחמם, והנשים נעשות אגרסיביות. הן בוחרות את בן־זוגן לריקוד, מלהיבות אותו בתנועות גופן. לינדה כותבת: „אני רגועה. מאושרת".

שלושה חודשים לאחר שהגיעה לכפר מכרה לינדה את החמור בעשרה דולר („הפסדתי עליו שמונה דולר"), מאושרת להפטר מהיצור העקשן הזה. בדמעות נפרדה מחבריה בקיאלה, ונסעה במשך שבועיים רצופים לחרטום, על שקי תירס וכותנה, עם עוד כמאה איש במשאית הליילנד הישנה, הזכורה לרע. הכרת הסיוט לא הופכת אותו לקל יותר.

במשך שנה המשיכה לטייל לבד בקניה, טנזניה, זמביה, מלאווי, זנזיבר, רואנדה. בשבוע הבא היא שוב תיפרד מבעלה וילדיה שנשארים בארץ ותחזור למאלווי. יום אחד היא אולי תשוב לסודאן. רק אולי. ■

אום אחר
באבן־גבירול

מאת מיכל קפרא

איל מגד. אנטי־מאצ'ו. כל העולם גשר של נייר. בלי השירים שלו היה משתולל, מחליף משפחות, נשים וארצות. יש לו אומץ לכתוב כל דבר פרוע שעולה בדעתו ואין בו אומץ לעשות באמת.

אחרי שלחצנו ידיים, והזמנו קפה, והסתכלנו לצדדים, ולמטה, ודיברנו על החום, סיפר איל מגד סיפור קטן. סטודנטית לספרות ניגשה למרצה שלה ושאלה אותו מה מצבו המשפחתי של המשורר איל מגד. המרצה, שאולי רצה להתגייס לעזרת הגשמת מאוויה של תלמידתו, חכך בדעתו ושפט לפי השירים שלו, הוא גרוש עם ילד.

איל מגד, 38, נשוי, אב לילד, מחייך. הסטודנטית מאשר נשארת נחמדה. המרצה פחות. לאחר שבעה ספרי שירה (האחרון, "שערת אסתר", פורסם לאחרונה בהוצאת "זמורה ביתן") יש לו בעייה עם התדמית. "את המשורר צריך לשפוט לפי היושר שבשיריו, הדיוק, האיכות. אבל פה בארץ מתעסקים בתדמית. אומרים לי, מה אתה רוצה, אתה בנית לעצמך תדמית כזו. איזו תדמית? מה בניתי, מה, אני משווק את עצמי? לא יתכן שיגידו שבאמצעות שירים בניתי תדמית. אנשים עוד לא תפסו מה זה כתיבת שיר. זה לא כדי להתפרסם ולא למען מוניטין. זה הדבר הכי פרטי, הכי אמיתי עם עצמו. אסור לזייף אפילו בטיפה. כשאומרים 'הוא רוצה להיות פופולרי', אני יודע על מה הם מדברים. הם מתכוונים לכך שהשירים שלי יחסית מובנים, ומדברים בעברית של בני־אדם. אומרים לי שזו לא חוכמה לכתוב שירים שמדברים על החיים. מי לא מדבר על החיים?

„לא מבינים איך יתכן שלמשורר יש חבר שהוא בעל ה'מועדון', והוא כותב על אהבות ונסיעות, ועושה חיים משוגעים."

„בשירים שלי אני הורס תדמית, מוריד את כל המחלצות הגבריות. למה לא להיות רך, למה לא לפחד מגירושין, למה לא להתגעגע לבן שלי, או להרגיש חסר אונים ומפוחד ונעוב ואז יכולים להגיד לי 'אל תבלבל את המוח, אתה לא נראה כזה נעזב ומפוחד'. דרך השירים אני נותן לאנשים להציץ לתוך נפשי. אז זה עיסוק בבניית תדמית? יש איזו ציפיה ממשורר שתהיה לו דמות של אינטלקטואל, הוגה דעות, שלוקח את עצמו ברצינות, כולו מביע כובד ראש. העובדה שאני לא כזה, מפריעה לאנשים. אני רואה שלא אוהבים לאהוב אותי. יש בי משהו מתריס".

– מה מתריס בך?

„מרגיז אותם שאין לי אותה דמות של הוגה הדעות כבד הראש. הם אומרים: 'אם הוא משורר, שיהיה משורר עד הסוף, ושלא יהיה פושט'. הבעיה התחילה עוד מבית־ספר עממי. זה רודף אותי מאז. גם שם ציפו ממני שאהיה בחור רציני. בבית חינוך נבחרתי בכיתה ה' לוועד הפועל. זה היה כבוד גדול. כשתפסו אותי רוקד ריקודים סלוניים ומשחק רמי וקנסטה, העיפו אותי. רציתי להיות בתנועה, אבל ביום שישי בערב העדפתי להצמיד בנות. אז מה יש? אם הייתי נשאר בוועד הפועל, בתנועה, מתחתן עם בת משק ונשאר בקיבוץ המאוחד, היו לי גם אוהבים וגם שונאים, אבל לא היה בי יסוד של התרסה. אני רוצה להנות מכל העולמות, לטעום מכל הדברים, ושלא יבלבלו לי את המוח. אנשים לא מבינים איך יתכן שלמשורר יש חבר שהוא בעל ה'מועדון', והוא כותב על אהבות ונסיעות, ועושה חיים משוגעים, ולא יושב בחבורה ספרותית בבית־קפה".

גם אהדתו הבלתי מרוסנת לכדורגל אינה מוסיפה לו נופך משוררי. צריך דימיון פרוע להחריד כדי לתאר את משוררי ארצנו יושבים ביציע בבלומפילד וזועקים־מחרחרים לעבר השופט. „שנים אני אוהב כדורגל, ולא יתכן שזה בלי סיבה. כשהקבוצה אותה אוהדים מבקיעה גול, כולם מריעים ומתחבקים. באיזו עוד הזדמנות יש לגברים אפשרות להראות את האהבה שלהם אחד לשני? לנו אין גינונים אירופאיים. אנחנו ארץ חסרת גינונים. בכדורגל יש הבעת חיבה פיזית. השחקנים ממש שוכבים אחד על השני. על היציע האנשים מאופקים יותר. יש לי תאוריה בעניין הכדורגל. בכולנו יש צדדים הומוסקסואלים. ככל שרמת ההדחקה הזו יותר גדולה, כך יש לגבר סיכוי להיות אוהד כדורגל – ולהיפך. להומוסקסואלים אין צורך בזה. הכדורגל אפילו מקומם אותם. האהדה לכדורגל איננה חלק מהתפישה של המאצ'ו, להיפך. לכדורגל יש צד נשי מאוד".

– התאוריה הזאת עלולה להרגיז כמה אוהדי כדורגל.

„רוב האנשים לוקחים את הכל כקצף על פני המים, בלי להבין את השורשים".

שורשים אחרים: איל, בנם של הסופר אהרון מגד והסופרת אידה צורית, נולד בתל־אביב. כשאני שואלת אותו על הסיטואציה הקשה ביותר שחווה הוא אומר: „להתעורר בלילה ולראות שהבית ריק". ילדות תל־אביבית מאוד. „כשהיו שואלים אותי מה אני רוצה להיות כשאהיה גדול, הייתי אומר רב־חובל. זה מה שרציתי. לנסוע בעולם. את אבי אני זוכר יושב וכותב בחדר מלא עשן, מאחורי דלת סגורה. היתה זהות גמורה בין אבא־כותב ואבא־עובד. אני הייתי כותב שירים על פתקים קטנים ומחביא אותם. זה היה משהו של הנפש. חלק ממני. יתכן שצורת הביטוי הזו היא עניין מולד. משהו בגנים. אבל יש הבדל עצום בין כתיבת פרוזה לכתיבת שירה. אבי עושה מלאכה קשה של כתיבת כמויות גדולות של פרוזה. המוני עמודים. שעות רבות. בחדר שלו הוא יושב וממציא עלילות ובודה סיפורים. אני הסתייגתי מזה. כתבתי רק על עצמי, אבל אף פעם לא חשבתי לעשות מזה ביג־דיל".

„לפני הצבא עברתי בחינות בגלי צה"ל. הייתי שם כתב מצליח, וחשבתי שזה מה שאעשה בחיים. יצחק לבני, שהיה מפקד התחנה, שאל אותי יום אחד אם אני כותב. אמרתי לו שאני כותב שירים. הוא ביקש לראות אותם. בבית אספתי את כל הפתקים עם השירים וביקשתי מנונה אשתי, שהיתה אז חברה שלי, להעתיק אותם בכתב נקי. הכתב שלי ברור ויפה, אבל חשבתי שלה – כאשה – יש כתב יותר יפה. הוא קרא את השירים ואמר לי: תשמע, זה מאוד מבטיח. זו היתה הפעם הראשונה שחשבתי שיש מישהו מלבדי ומלבד בני משפחתי שיכול להתעניין בשירים שלי. ההורים שלי עודדו אותי ונתנו לי חיזוקים. גם כשנאמרו בשירים דברים שלא החמיאו להם, הם הלכו עם זה. הכבוד שיש להם למעשה האמנותי שם בצל את כל השיקולים האחרים".

„בכולנו יש צדדים הומוסקסואלים, וככל שמדחיקים אותם יותר, כך יש לגבר סיכוי להיות אוהד כדורגל."

„אחרי הצבא נסעתי ללונדון. פעם ראשונה שתפקדתי כמבוגר בעולם הגדול. במסיבות היו מציגים אותי כמשורר צעיר. אני העדפתי תמיד את התואר 'כתב גלי־צה"ל בלונדון'. אז זה נראה לי מכובד יותר. בתואר 'משורר' היה משהו חנטרישי קצת. אז ממה הוא חי?"

הזמן הפך את היוצרות. הקריירה העיתונאית הצטמצמה לעריכת לילה בעיתון "על המשמר", וטור במדור ספרות. „עתונות זה הפנסיה", הוא אומר, ומסכם את הנושא שכבר לא מעניין אותו. על השירה: „עכשיו אני נמצא בשיא כושרי. מעולם לא הרגשתי מסוגל כל־כך כמו היום. אני נמצא בגיל שבו החיים הם אירוורסביליים באופן מוחשי. בספר 'הר הקסמים' של תומס מאן נאמר: 'החורף מתחיל בשיא הקיץ'. מה שלא אעשה היום, כבר לא אעשה יותר. זה הזמן האחרון".

נשים מפורכסות וגברים נודפי אפטר־שייב מתלחשים בסמוך לנו באינטימיות מדיפת חטא. באי ובאות בית־הקפה הזה, הידוע כמקום מסתור לאהבות צדדיות, מעניקים מימד נוסף ל"אירוורסביליות של החיים".

„מול שיש לי השירה, כי אם לא היו לי השירים, הייתי משתולל. הייתי מחליף משפחות, נשים, ארצות, חיים. השירה היא בלם. יש לי אומץ לכתוב משהו בשיר כי אין לי אומץ לעשות אותו באמת. השירים הצילו אותי מאי־שפיות. יש אנשים שהולכים עד הסוף עם הניסיונות שלהם, ויש מי שהולך עד הסוף עם הכתיבה. התוצאה של הכמיהה והאי־מימוש, היא הכתיבה. כשלא מצליחים לממש את הכמיהה, השיר בא ומפצה אותך. יש לי הפריווילגיה לא לחיות את החיים עד תם. לא ממש להתמודד, כי ההתמודדות

(המשך בעמוד 32)

איל מגד
מתרס מצ'ואיסטי

מתרס מצ'ואיסטי נקרש דם
נמס במותי
לפתע, כששמעתי מאחורי את נקישת עקביו
ולא הסתובבתי
שאלת את גב הגבר היא מלקתיק את מבטו מהשקיפ
"זה אתה?"
ונצתקו המלים מפי
כי ראיתי סולי את חמדת תאומתי

הנצח הוא סוריאליסטי

לפעמים, בתוך שפע הידיעות המשעממות והמגוחכות בעיתונות - אתה מגלה ידיעה אחת שעושה לך את השבוע, אם לא את השנה. בתוך המלל הפוליטי האינסופי, הפלא אמירות מתחסדות על דת ומדינה, רוטציה, ומי שב"כ את מי - יש ואתה נתקל באמירה השווה גזירה ושנקה מעל שולחן הכתיבה החבוט שלך. כמו, למשל, הידיעה והתמונה, של סלוואדור דאלי, הסוריאליסט הגאון, אחרי ניתוח החרום שלו. מתברר לנו שוב שהחיים והמוות הם דברים ריאליים, פיקנטיים, ודי משעממים, כמו הפוליטיקה והשב"כ. אבל הנצח הוא סוריאליסטי.

מעל שולחני, בין תמונות של ידידים וציורים של ילדי, תלויות להן שתי רפרודוקציות של הצייר המשורר הוקו. אלו הן שתי הרכישות האמנותיות הראשונות שלי. קניתי אותן כשהייתי בן עשרים, במשכורת הראשונה שלי, והן הלכו איתי, כמו מזוודה ישנה ושבורה, לכל דירה אליה עברתי, בימים של שמחה ודוקרסיה, שנים יפות ושנים עייפות. תמונה אחת, שהיא אולי המפורסמת ביותר של דאלי, היא תמונת "הסעודה האחרונה". ישו והשליחים יושבים על שפת הכינרת, סביב לשולחן ריק עד כאב. כל השליחים מרכינים ראשם אל השולחן, חוץ מישו שמסביר להם משהו נוצרי מסובך, ואצבעו זקורה למעלה, מצביעה אל מותו ואל דמותו הגדולה יותר והמרחפת בשמים. ישו התמהוני, שעדיין לוקה בנשמיות של ארוחות אחרונות, מצביע למעלה, אל ישו הנצחי שישאר אחרי הארוחה והדסרט, ויחיה לפחות עוד 10אף שנים נוספות, בלב מאמיניו, והנצח הוא סוריאליסטי.

הציור השני, מפורסם לא פחות: תמונת האפוקליפסה, יום הדין לפי סלוואדור דאלי. גם כאן אנחנו רואים את האדם הנידון לחיים, עירום וריאלי, מחזיק צלב בידיו, ומעליו שועטות החיות האפוקליפטיות - פילים על רגלי עכביש, וסוס ענק המאיים לדרוס בפרסותיו את המאמין שעל האדמה, והאדמה היא מדבר כחול ואינסופי, כי החיים והמוות הם מה שיש, אבל למעלה מתרחש סיפור אחר, והנצח הוא סוריאליסטי. די בשני הציורים האלה כדי להבין שהאמן, שהגה וצייר אותם, מסרב למות. סלוואדור, ילד אינסופי, עם מיתולוגיה שהוא כתב לעצמו, עם גינונים מוזרים, אקסהיביציוניזם מרהיב, נרקיסיזם מהמם, ושפם שאי אפשר לעמוד בו - יושב למטה עם החלומות, אבל קורץ לצלוב שלמעלה, רוכב על חיות יום הדין, משתדל לחיות לנצח, מסרב להכיר בזמניותו המשפילה של בן התמותה, עם או בלי הצלב שלו.

בסמוך לשתי התמונות הללו, הדבקתי על הקיר גם את ההסבר להן, כלומר את התמונה השלישית אותה גזרתי מהעיתון. בתמונה הסוריאליסטית הזאת רואים צייר בן 82, מקריח, שדוף, יושב על כורסא ואינפוזיה באפו, כמה שעות אחרי שיצא ממרפאה בברצלונה, בה עבר ניתוח חרום להשתלת קוצב-לב בגוף הסוריאליסטי שלו. קידמת ראשו קרחת, שערותיו הדלילות והארוכות מפוזרות מאחורי ערפו, וידיו הגרומות מונחות על ירכיו הגרומות לא פחות. אבל אם תסתכל מקרוב תראה שהשפם המפורסם עדיין שם. שפם לבן שידע כבר ימים שעירים מאלה, אך קצוותיו עדיין מופנות למעלה, אל העולם השני. צינור חמצן משתלשל מנחיריו אל מחוץ לתמונה, אל ישו שבשמיים ואל החיות השועטות בין העננים. צינור פלאסטי שמחבר את האף אל הנצח, אל מעבר למחלות, לזיקנה ולמוות, אל מחוזות הסוריאליזם.

למרות שזה עתה נותח, הוא מתלבש למסיבת העתונאים במיטב מחלצותיו ונותן לעתונאים מסיבת-דאלי כפי שהם אוהבים. לובש גלימה לבנה עם צעיף תואם, ונעלי-בית שחורות עם עיטורי זהב של כתרים מלכותיים. ידיו ורגליו רועדות עקב מחלת פרקינסון, ממנה הוא סובל מאז הדליקה שפרצה בביתו ב-1984. מצב בריאותו קשה מאוד, אומרים הרופאים, ובעצם הוא חולה מאוד, והישרדותו היא פלא. עורקיו מסתיידים, הוא סובל מכוויות קשות, מפרקינסון מתקדם, וכעת גם ליבו הותקף והתחבר לקוצב. אבל העתונאים לא מסתכלים על מצבו אלא משפילים מבט אל נעלי-הבית המוזהבות שלו, ולמרות כל המחלות - השפם עדיין מצביע למעלה, אל האפשרויות האחרות.

„מאחר שאני גאון," אומר סלוואדור דאלי לעתונאים, „אין לי זכות למות."

„אף פעם לא?" שואל עתונאי מתחכם אחר, ריאלי להחריד.

„לעולם לא," רועד הצייר, „לעולם... לעולם לא אמות, משום שרצוני לחיות למען מלכנו, למען ספרד ולמען קטלוניה."

כאזרח של ארץ שאזרחיה מתבקשים מדי פעם למות (בעד ארצנו, ולעתים אפילו בעד ארצות אחרות), אני תמיד שמח לשמוע שיש אנשים שמעונינים לחיות בעד ארצם, ועוד לנצח, ואפילו עם אינפוזיה באף, קוצב-לב ועוויתות-פרקינסון. ואני מאמין בכל ליבי שאם אדם כל-כך חולה מקפיד על נעלי-בית רקומות וזווית מרויקת של שפם, באמת אין לו זכות למות. הוא חייב להמשיך ולהגיע לעולם העליון. וגאונים אינם מתים, הם רק עוזבים אותנו בסוף, ובצדק.

הסאדיסטית

שוב קיבלתי מכתב מאדם שרורש להשאר בעילום-שם ואף להעלים את פרטי המקרה המחריד שעליו הוא כותב במכתבו. משום שהסיפור מזעזע, אני מפרסם אותו, אך ברור שאם אי-אפשר לפרסם את הפרטים המזהים, אין אפשרות לטפל במקרה הזה. לכן אני מאוד מבקש שאם מישהו כותב לי על עוול שנעשה, שיהיה אמיץ, וירשה לפרסם את הפרטים המזהים, משום שרק כך אפשר לחקור את המקרים הללו, להעניש את האשמים, ולעקור רוע מהארץ.

מדובר במוסד חינוכי מפורסם מאוד בארצנו, ובכיתה אל"ף שבמוסד הזה רשום ילד מאוד שובב, נקרא לו דני, שמתכתש מדי פעם עם ידידיו, ככל ילד אחר בכל מוסד חינוכי אחר. אחרי אחת ההתכתשויות הללו, מצאה המורה עונש מאוד מקורי: היא העמידה את הילד במרכז הכיתה, הרכינה את ראשו, ואחזה בכח את שתי ידיו מאחור, ואז היא הודיעה לילדים בקול רם: „כל ילד שדני היכה אותו או פגע בו, מוזמן עכשיו לבוא ולהחזיר לו".

הילדים עמדו בשורה עורפית והיכו אותו, ילד ילד בתורו, כאילו היה שק אימונים, ולא ילד מכיתה אל"ף, קצת שובב, ששמו הבדוי הוא דני. יתכן שהמורה שאבה את הרעיון שלה מ"למי צלצלו הפעמונים" של ארנסט המינגווי, שם הרפובליקנים מחסלים את הפשיסטים בלינץ' על שפת התהום. ואולי זה באמת רעיון מקורי שלה, שכן מערכת החינוך תמיד עודדה חינוך מקורי. מה שברור מעל לכל ספק, שכאן מדובר במורה סאדיסטית, חולת נפש, שאסור לה לראות ילדים אפילו בסרט. הפרטים האמיתיים נמצאים אצלי, ואני מחכה למסור אותם למישהו שיטפל במורה הזאת, ואם צריך, שיעביר אותה מהמוסד החינוכי למוסד סגור.

יהונתן גפן

איוואן האיום והמסכן

[ג']ון דמיאניוק ערב משפטו [ב]ישראל, "קרבן תמים לקשר [ציו]ני סובייטי" בעיני ארגונים [או]קראיניים וליטאים [ב]ארה"ב שעורכים מגבית [ל]הצלתו, ומפארים את שמו [ב]עתוניהם. גל גואה של [ע]יתונים אנטישמיים [ג]זעניים ארסיים שוטף את [ה]מוחותיהם של מיליוני [א]מריקניים. להשיג חינם [ג]ם בבית הלבן.

[מ]את אלכס דורון

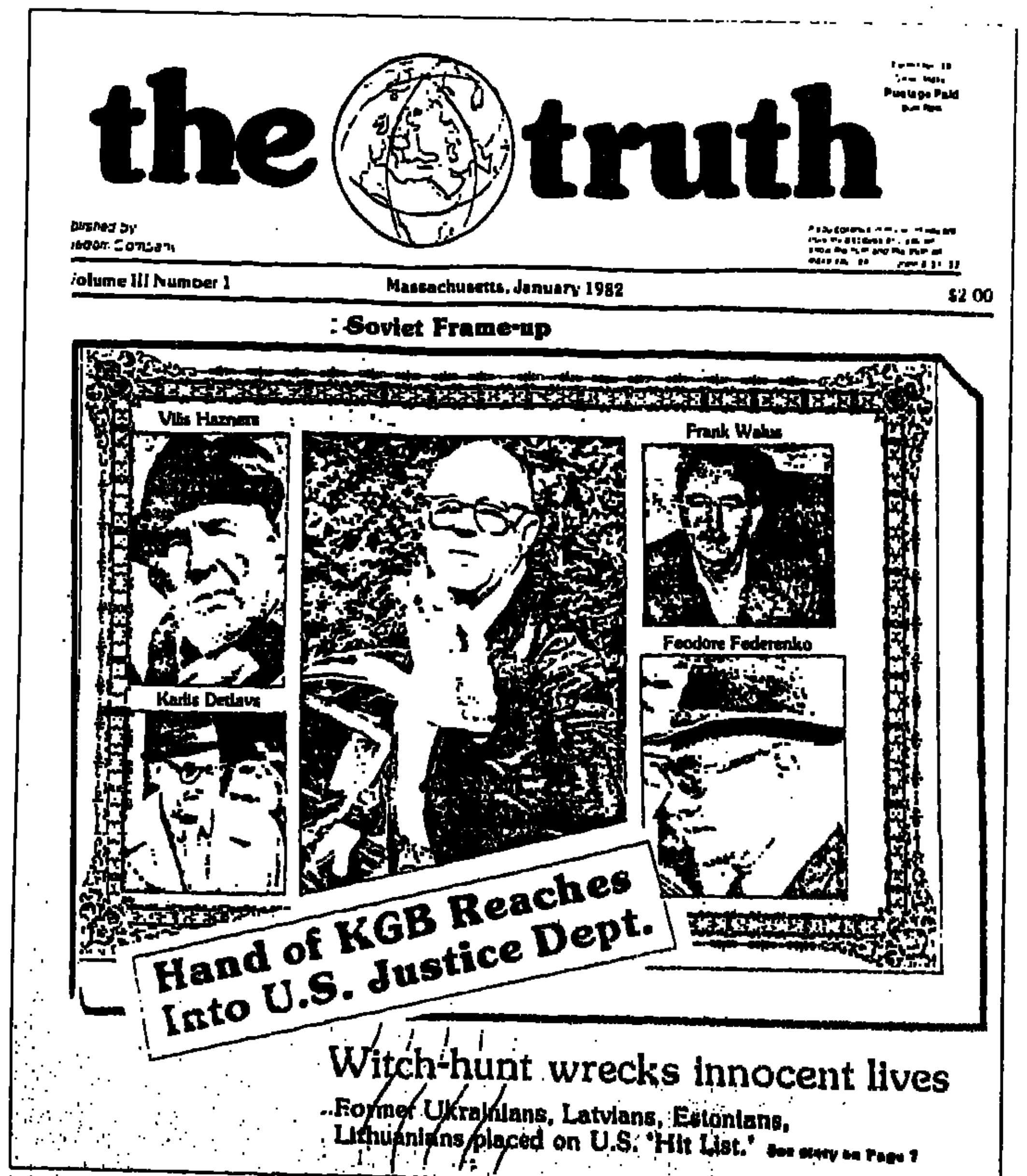

the truth

[Pu]blished by [...]on Company

[V]olume III Number 1 — Massachusetts, January 1982 — $2.00

Soviet Frame-up

Vlis Hazners — Frank Walus — Karlis Detlavs — Feodore Federenko

Hand of KGB Reaches Into U.S. Justice Dept.

Witch-hunt wrecks innocent lives

..Former Ukrainians, Latvians, Estonians, Lithuanians placed on U.S. 'Hit List.' See story on Page 7

דמיאניוק ופושעים נאציים מבוקשים אחרים, בשער הירחון "האמת" של קהילת האוקראינים במסאצ'וסטס: מתוארים כקורבנות תמימים של ציד מכשפות בהשראת הק.ג.ב. הסובייטי.

ארבעה מכתבי עידוד הגיעו בחודשים האחרונים לכלא איילון, כולם ממוענים אל האיש הסגור בתא מבו־דד ומצפה שבכל יום יוגש נגדו כתב האישום על הפשעים שביצע במחנה המוות בטרבלינקה. אישים וארגונים בארה"ב, רובם ככולם ממוצא אוקראיני, מבקשים בכך [לחזק] את רוחו של ג'ון דמיאניוק, אשר תשע ערכאות משפטיות אמריקניות קבעו כי הוא הרוצח המכונה "איוואן האיום". בעלי המכתבים כותבים באנגלית או באוקראינית כי מבחינתם הוא חף מכל פשע ו"אתה רואה מה שהיהודים הללו עוללו לך".

דמיאניוק מבלה את רוב זמנו בשכיבה על [ה]מיטה, בוהה בתקרה, ולא ניכר על פניו שמץ של [פח]ד מן העובדה שלאחר הסגרתו לישראל הוא מככב [בשע]ר שבע בעמודו הראשון של השבועון "אוקראיניאן [וויק]לי" - בטאון הקהילה האוקראינית היוצא לאור [בניו ג']רסי. העתון חוזר ומתניף לקוראיו בטענה [שד]מיאניוק הוא "קורבן לקשר אמריקני סובייטי [ציו]ני". במשך זמן מה יום השבועון מגבית למימון [הגנתו] של בן קהילתם וניסה לגייס רבע מיליון דולר. [ה]מגבית הזאת מנוהלת היום על־ידי הכנסיות [הא]וקראיניות הפזורות ברחבי ארה"ב.

[ה]בטאון האוקראיני הוא רק תא אחד בגל הגואה [ש]ל התעמולה האנטישמית הארסית השוטפת לאחרונה [א]ת מוחם של מיליוני אמריקנים במינון גבוה. הם [מו]פיעים לכתיהם שבועונים, עתון יומי אחד ועשרות [ב]עלונים, רובם לא באנגלית, שמוציאים בתכיפות [כ]עשרה ארגוני מהגרים ממזרח־אירופה. [ה]"וואשינגטון פוסט" פירסם לא מכבר הצהרה מפי [אחד] הארגונים - של יוצאי ליטא, לאטוויה, אסטוניה [ואו]קראינה - כי הם משמשים פה ל־30-35 מיליון [אמר]יקנים. הטענה היא שלפחות 3 מיליון מהם ניזונים [מ]השתעות המיוחדת הזאת.

[ה]תעמולה שלהם גברה בעיקר מאז פתחו [ה]שלטונות במצוד אחר נאצים לשעבר ומשתפי פעולה [ש]עם, שהסתירו את עברם בעת שביקשו אשרות כניסה [ל]ארה"ב ואחר־כך את האזרחות אמריקנית. עשרות [מ]תוצאי המדינות הבאלטיות ואוקראינה, נמצאים עתה

ברשימה השחורה של הבולשת הפדראלית החוקרת את עברם. כמה מהם כבר הועמדו למשפט ואזרחותם האמריקנית נשללה לפני שגורשו מארה"ב.

הקונגרס היהודי העולמי שחקר את פעילותם של ארגוני המהגרים, מאשים שהם מבקשים לחבל בתוכניות משרד המשפטים האמריקני, ללכוד את הנאצים לשעבר ולגרשם מארה"ב. בתגובה, הודיע מירון ואסיליק, כנהל המשרד הוואשינגטוני של "הקונגרס האוקראיני באמריקה", שכל ההאשמות הללו רק משרתות את האינטרסים של הק.ג.ב. אך לא הכחיש, למעשה, את האשמה העיקרית. עתוני המהגרים תובעים להגביל בחוק את המושג "פושע מלחמה", ולסגור את היחידה המיוחדת לחקירת פשעי הנאצים במשרד המשפטים בוואשינגטון. בחודשים האחרונים החלו ארגוני המהגרים לשטוף בפירסומיהם הארסיים גם את חברי הקונגרס, את בכירי מחלקת המדינה, את משרד התובע הפדראלי וגם לבית הלבן הגיעו. הבולטינים שלהם מונחים שם, לצד פירסומים רשמיים של בית הנשיא, ומחולקים חינם לכל אורח.

העליה התלולה בפעילות ארגוני המהגרים, כך אומר לנו עו"ד אלי רוזנבאום היועץ המשפטי של הקונגרס היהודי העולמי, חלה מאז חודש מרס, בעקבות הקמת "הקואליציה האוקראינית" של טוני מזאייקה בלוס־אנג'לס. "הבעיה היא שפירסומים אנטישמיים אלה מגיעים כיום גם לידי צעירים, בני המהגרים, ובכך יותר מכל טמונה הסכנה", סבור רוזנבאום.

ההתעוררות אצלם חלה לאחר שנחשפה העובדה, שלא רק גרמנים ואוסטרים ביצעו את השמדת העם היהודי - אלא הדבר נעשה בסיוע הדוק של ליטאים, לאטווים, אסטונים ואוקראינים. הארגונים טוענים כי השפעתם הפוליטית רבה מאחר שרוב חבריהם תומכי המפלגה הרפובליקנית. חמש קבוצות מהגרים הן הפעילות והרעשניות ביותר בנושא זה, כמו "ליגת החירות הבאלטית אמריקנית" או ה"אמריקנים נגד השמצת האוקראינים". לכולם עתונים, כשהגדול בהם הוא היומון הליטאי "דראוגאס" הרואה אור בשיקאגו. יש אפילו סוכנות ידיעות ליטאית המפיצה פירסומים בשפות שונות. ראשי הארגונים אמנם מכריזים כי אינם אנטישמיים, אך בטאוניהם מלאים

(המשך בעמוד הבא)

כבר פתחת עו"ש משופר?

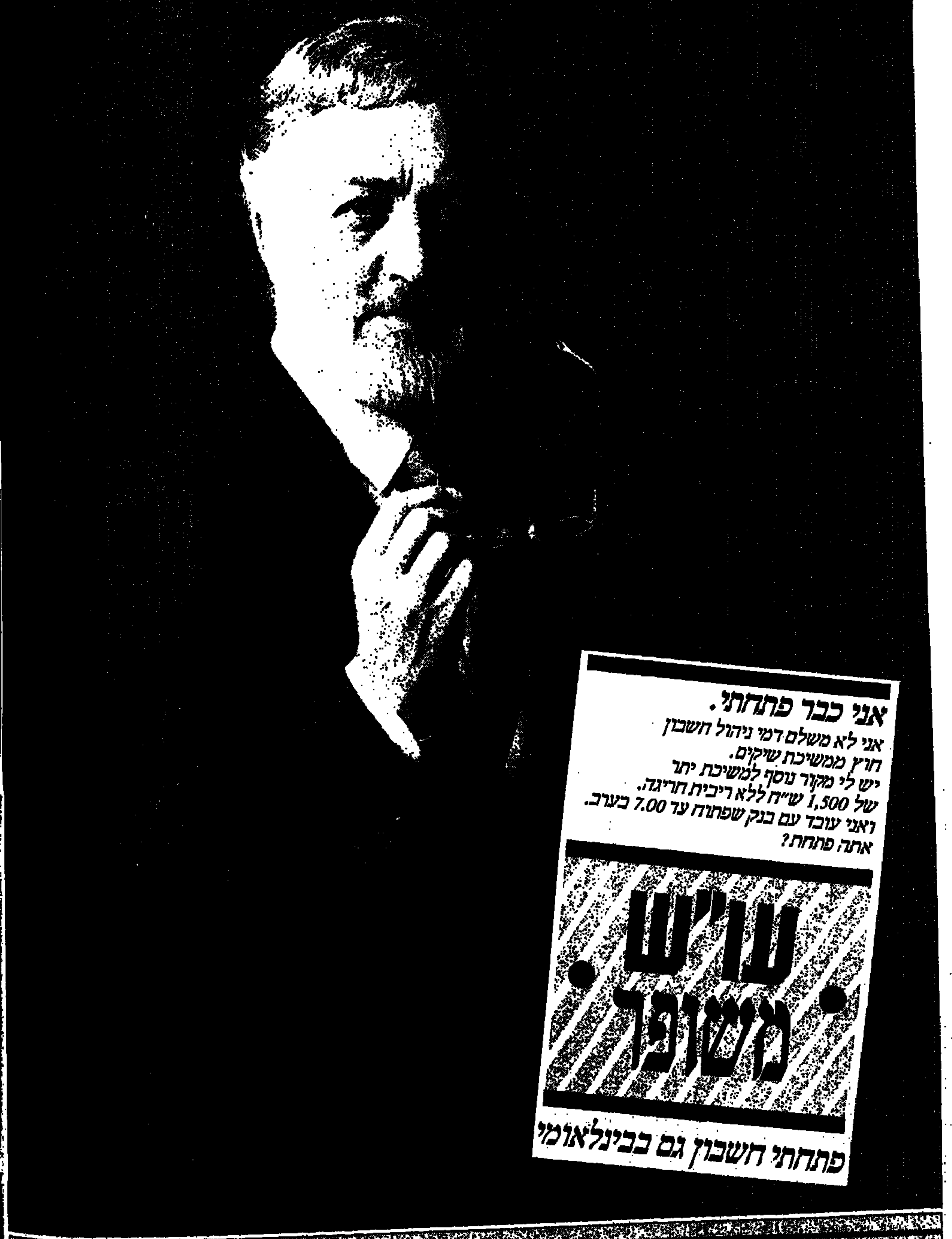

אני כבר פתחתי.
אני לא משלם דמי ניהול חשבון
חוץ ממשיכת שיקים.
יש לי מקור נוסף למשיכת יתר
של 1,500 ש"ח ללא ריבית חריגה.
ואני עובד עם בנק שפתוח עד 7.00 בערב.
אתה פתחת?

עו"ש משופר

פתחתי חשבון גם בבינלאומי

הבנק הבינלאומי הראשון

קשר בראל

(המשך מהעמוד הקודם)

גידופים כגון "האייכמנים היהודים", "הנאציזם היהודי", או השמצות כנוסח "היהודים רק הרוויחו מן השואה שלהם".

נציגי הארגונים נפגשים באחרונה באורח שיטתי עם אישי מימשל אמריקנים כדי לשכנעם שארה"ב מודרכת על־ידי ראיות לא אמינות שמקורן בבריה"מ. במכתב לתובע הכללי, אדווין מיס, תבעה "מועצת התאחדויות הלאטווים" לבטל את החוק על פיו פועלת היחידה לחקירות נגד הנאצים. „על־פי מידע, שרק עתה ניתן לפרסמו, לא היתה כלל המתה המונית בגאזים של יהודים במחנות בוכנוואלד ודאכאו", נאמר במכתב, הד חוזר למאבקו של הבטאון הליטאי "דארבינינקאס", היוצא לאור בברוקלין, הטוען כי „היהודים היו הראשונים לרצוח ולבצע עינויים בליטאים, שנהגו כהם כמכניסי אורחים". הם מדברים אפילו על "יחידות ס.ס. יהודיות". העתון גם מלמד את קוראיו דרכי התגוננות מפני יחידת החקירות הפדראלית ש„איננה אלא שרולה יהודית". אגב, על אחד ממאמרי הארס של הבטאון הברוקליני הגיב הוואתיקן במכתב נזיפה בחתימת הכומר פראנסיס מילר שאמר כי השבועון "מסריח מרעה קדומה נגד יהודים".

בראש ארגון ליטאי הנקרא "אמריקנים למען הליך נאות" עומדת אשה, ראוזה ראוזאגיאטיס, בתו החורגת של יורגיס יואודיס, מי שהואשם בבית משפט אמריקני כי היה קצין בבטליון הליטאי שהקימו הנאצים וסייע ברצח יהודים. היא טוענת בפירסומיה שאין זה הוגן לשפוט מהגרים על "עניינים טכניים" הנוגעים לקבלת אזרחותם האמריקנית ואחר כך לגרשם, למשל לבריה"מ, שם הם עשויים להיות מוצאים להורג על פעילותם במלחמת העולם השניה. „אלה, אחרי הכל, רק זקנים ופנסיונרים שפרשו מעבודתם, שיש להם כספים מוגבלים למחייתם ואינם מסוגלים לזכות לייעוץ משפטי נאות בבעיותיהם".

השבועון הליטאי "טאווישקאס זיבוראי" (אורות המולדת), המודפס בקנדה ומופץ גם בארה"ב מאשים את היהודים כי הם שהנהיגו את המהפיכה הסובייטית ב־1917, במהלכה עינו ורצחו "לפחות 70 מיליון אנשים חפים מפשע, והרצח הזה לא נסתיים אפילו עתה." באותו פירסום נאמר כי „האייכמן היהודי המפורסם ביותר היה נפתלי אהרונוביץ פרנקל שהקים את מחנה הריכוז האיום ביותר בו בוצעו זוועות מחרידות. הוא ניהל את עבודות כריית תעלת בלומור־וולגה, בחורף קשה ונעזר באייכמנים יהודים אחרים כמו ברמן, כוגן, פירין, ברודסקי ורפפורט, שרצחו אנשים ביום ובלילה בצפון הקפוא של רוסיה, כאשר הם משתמשים בטכנולוגיה הסובייטית הטיפוסית: כוח אדם זול והמוני."

בעקבות שידור סידרת הטלוויזיה "שואה", נכתב בין השאר: „היהודים אינם משיבים לשאלה מדוע החל היטלר בחיסול היהודים? וכן מדוע אינם מייצרים סרט על העינויים שהנהיגו פרנקל, ברמן, פירין, ברודסקי ורפפורט בתעלת הוולגה. השחקנים שהיו צריכים למלא תפקידים בסרט כזה לא היו מוכנים בוודאי למלא אותם, כי מדובר באנשים אכזריים ביותר... ועוד שאלה: כמה יהודים רצחו הליטאים בישראל וכמה ליטאים רצחו היהודים בליטא... גירוש, זהה לרצח. ליטאים רבים הוגלו לסיביר ו־98 אחוז מהם נעלמו שם ברעב ובקור. מתי נראה את הפרק הזה בסרט טלוויזיה על השואה?"...

ארגוני המהגרים אינם מסתפקים בפירסומים האנטישמיים ובשדולה פוליטית. הם גם מגייסים כמות רב כספים כדי להעניק סיוע משפטי לחבריהם החשודים בעבר נאצי, ומעודדים חשודים אלה לא לשתף פעולה עם שלטונות החוק האמריקנים. בין השאר הקימו את "הקרן להגנת זכויות הליטאים בשיקאגו" ואת "קרן האמת הלאטווית בניו־יורק". לא מכבר גייסו כספים לעזרתו של האן ליפשיס, קצין ס.ס. שחודה במעשיו באושוויץ־בירקנאו וגורש מארה"ב לגרמניה. עכשיו על סדר היום שלהם מימון הגנתו של ג'ון דמיאניוק, הלא הוא "איוואן האיום" המצפה למשפטו בישראל. ■

ד"ר דב לוין: כל יהודי והכנופיה שלו (צילום: יוסי זמיר, סקופ 80)

הכל התחיל בכיבוש יריחו

ד"ר דב לוין, מהמכון ליהדות זמננו באוניברסיטה העברית בירושלים מתמחה כבר 20 שנה בהיבטים שונים הנוגעים ליהודים במדינות הבאלטיות במלחמת העולם השניה, נתבקש להגיב על הפירסומים האנטישמיים וניסה לנהל וויכוח־בכתב עם הבטאון הליטאי "טאווישקאס זיבוראי".

לוין כתב לעורך הליטאי שהמאמרים מנסים להסביר ולהצדיק את מעשי הרצח ביהודים בעזרת ארועים שהיו לפני אלפי שנים, בין השאר מתקופת כיבוש יריחו בידי שבטי ישראל – „טענות מוכרות נגד העם היהודי בנוסח שטירמר והפרטיכלים של זקני ציון, שהכל בהן לבד מאיזכור השימוש בדם יהודי לשם אפיית מצות בפסח... האם אתה חושב שעלי להתווכח עתה עם דברים מסוג זהז". העתון פירסם את דבריו אלה של ד"ר לוין.

לדבריו מרבים העתונים הללו, בבואם לעסוק בהסטוריה של מלחמת העולם השניה, לצטט מתוך "ליטוביו ארכיוואס" (הארכיון הליטאי) – פירסום שראה אור תחת כיבוש הנאצים ובעידודם – ובו נתונים מסולפים רבים, בעיקר לשם הוכחת הקשר בין היהודים לשלטונות בריה"מ. ב־1952 פורסם ה"ארכיון" הזה מחדש, הפעם בניו־יורק, ומאז הוא משמש אסמכתא בכל מאמר אנטישמי...

מקור נוסף לפירסומים האנטישמיים העכשוויים בארה"ב הוא העתון "זמאגלה", שיצא לאור שבועיים לאחר כניסת הנאצים ללאטוויה, בו הופיע מאמר בשם "הפרצוף האמיתי של היהודים". בין השאר נאמר בו: „תקופת הטירור העקוב מדם של החיות האדומות (הכוונה לתקופה הקצרה של השלטון הסובייטי, לפני שנכנסו הנאצים), פתחה את העיניים והראתה בצורה ברורה שהללו אינם זאבים או דובים או חיות טרף אחרות, אלא יהודים". ועוד נאמר שם: „כל יהודי משתייך לכנופיה או ארגון חשאי, שמטרתו לתפוס את השלטון על העולם כולו. הרב רש"י כבר אמר 'הטוב בגויים – הרגו'. באמיתות המלים הללו נוכחנו בעצמנו במהלך שנת שלטון הדמים של הטירור היהודי קומוניסטי".

באמצעות אינוס העובדות ותרגילים מילוליים, תוך שימוש במספרים מנסים המאמרים הללו גם להוכיח שיש למעשה סימטריה, כביכול, בין גורל היהודים לבין מה שאירע לעם הליטאי בידי הסובייטים.

לוין מציין כי מול 15 או 20 שמות של פקידים בכירים יהודים במוסדות הבטחון הסובייטים שאוזכרו במאמרים השונים, יש מאות ואולי אלפי רוצחים, ביניהם רבים שחיים כיום וידיהם מגואלות בדם של נשים, ילדים, תינוקות ורבנים בליטא. באחד ממאמרי התגובה ששלח לבטאון הליטאי הזכיר ד"ר לוין את שמו של רס"ן אימפוליאוויטשוס, רוצח יהודים החי בארה"ב – אבל עורך העתון ביקש ממנו שימחוק שם זה מהמאמר...

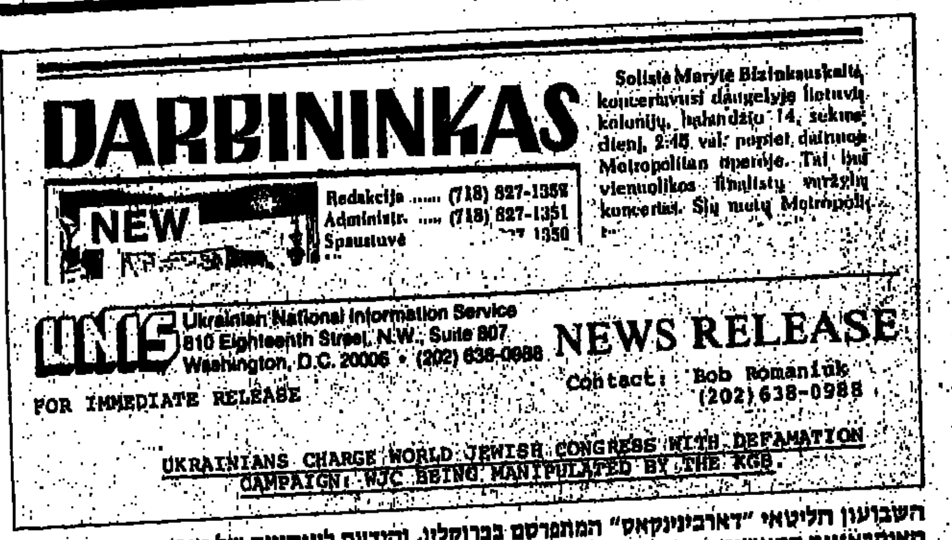

השבועון הליטאי "דארבינינקאס" המתפרסם בברוקלין, והודעה לעיתונות של סוכנות הידיעות האוקראינית המאשימה את הקונגרס היהודי העולמי כמכשיר ביד הק.ג.ב.

תמוז תשמ"ו
מאת נילי פרידלנדר
הצילומים באדיבות
מוזיאון הארץ

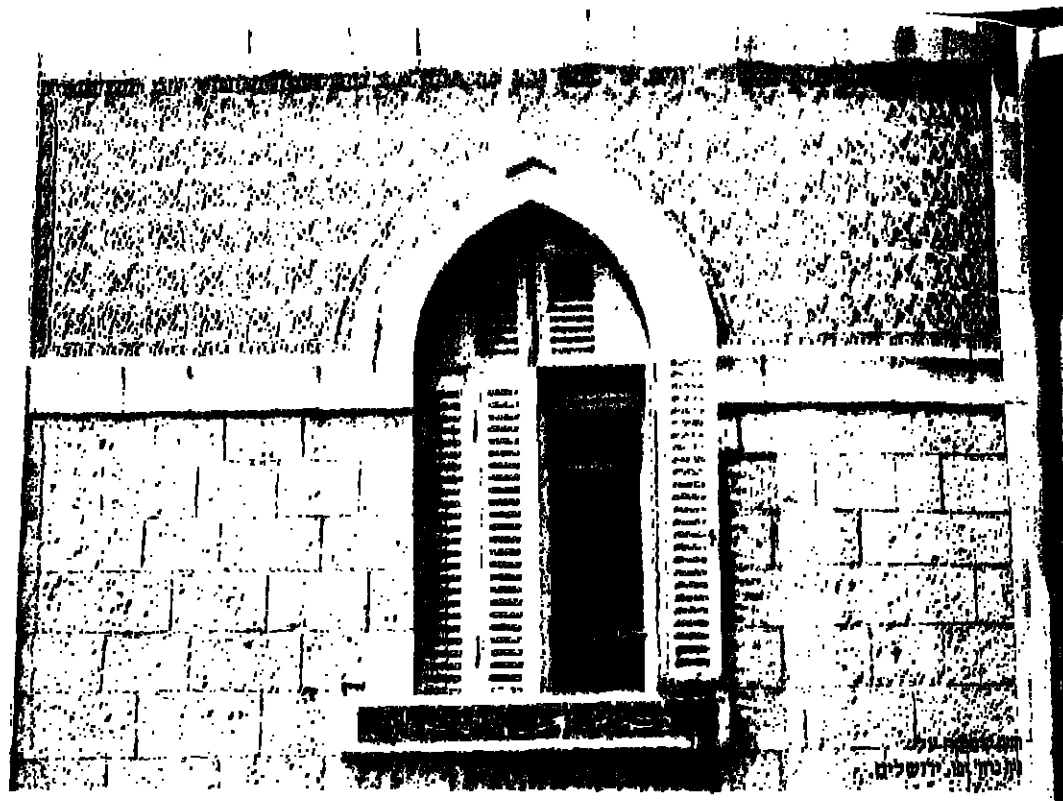

41. אל הקרמיקה הארמנית

הו טיול אל יופיים הכחול והטורקיזי של האריחים הארמניים הישנים והכלים עם ציורי הפרחים, הציפורים והצבאים.

את האריחים הללו רואים בירושלים, קבועים בקירות הבניינים. בתליאביב מוצגים עכשיו כלים ארמנים מסוגים אלה במוזיאון הארץ ברמת־אביב.

בחדר מוזיאון רוקפלר בירושלים המזרחית, ליד הבריכה, משובצים הקירות במאות אריחים המתארים שמיים זרועים כוכבים. ברחוב הרכבת בירושלים, בחדר הכנסיה הסקוטית על שם סנט־אנדריוז, יש מיזרקה דמויית גומחת־תפילה שכולה אריחים כחולים. המיזרקה היפה ביותר שנוצרה בארץ.

תערוכת "הקרמיקה הארמנית של ירושלים" תוצג בתל־אביב עד הסתיו. לתל־אביבים זה יכול להיות טיול קצר ויפה שבו יוצאים מהעיר הצפונה אל הגבעה שבה נמצא מוזיאון הארץ, רוח מערבית מחים נושבת אליה. ההליכה מגשר הירקון או גשר בריהודה ברחוב אבן־גבירול אל רמת־אביב, עוברת בערוגות גדולות של פרחי קיץ, ציניות וטגטאס, זוהרים וצבעוניים, נראים כמו אלה שבציורים הארמנים על האגרטלים הישנים בתערוכה. הקיץ זהו הגן היפה ביותר הפורח בתל־אביב.

מגשר בריהודה פונים ימינה למדרכה בין ערוגות הפרחים, לאורך שדרות רוקח. מימין הירקון, שנראה מהגשר כמו נהר החוצה עיר, עם סירות ושייטים נועזים שמתעלמים מנוראה המים שצבעם לא ברור. זהו הנחל היחיד בארץ שהולך מהים ולא אליו, וזאת בזכות מי הים הזורמים לתוכו מתחנת הכוח רדינג לאחר שקיררו את הטורבינות, ומצטרפים לאפיק המת והגוווהס של מה שהיה פעם נהר חי.

אבל מהמדרכה בין הפרחים לא מריחים את הירקון, ורואים רק את הדשאים של הספורטק ואת גגו של בית קפה ששמו "הקומקום". הולכים לכיוון דרך חיפה וחוצים אותה תחת הגשר, במעברי חציה מסודרים ובאור ירוק. ממשיכים צפונה לאורך הגדר של מוזיאון הארץ, עד שפונים ימינה ליד מיצפה הכוכבים וממשיכים מעט עד לכניסה הראשית.

הקרמיקה הארמנית מוצגת בחצר ביתן הקרמיקה, כמובן, והגוונים החכולים, הירוקים והאדמדמים שלה יפים יותר באור היום החזק והבהיר. שילוט מדוייק יוביל את המטיילים אל התערוכה. ובהזדמנות זאת כדאי להתעכב גם ליד בעלי המלאכה השונים העובדים בשיטות מסורתיות ב"כיפות היוצרים". את שעות העבודה שלהם, שלא לפי חוקי האיגוד המקצועי, תמצאו במידע המצורף לטיול. את הטיול הרגלי למוזיאון אפשר לעשות בכיוון אחד או הלוך וחזור. מגשר הירקון למוזיאון הולכים כעשרים דקות, חצי שעה. הבאים מצפון הארץ באוטובוס, ירדו בתחנת אגד ליד מלון רמת־אביב, ומשם יחצו את דרך חיפה, ויגיעו אל המוזיאון בכניסה לרמת־אביב.

לאנשי מוזיאון הארץ, רחבעם זאבי, יעל אולניק ועוזה זבולון, מגיעות כל המחמאות על התערוכה ועל תיעוד הסיפור של הקרמיקה הארמנית בירושלים.

זוהי מחווה לאומנות של בני מיעוט קטנטן החי בארצנו, ברובע הארמני של העיר העתיקה בירושלים, בחיפה, ביפו וברמלה. מיעוט מזרח־תיכוני שגורלו דומה לגורל היהודים: רדיפה, שואה, גלות. אחרי השואה הארמנית בתורכיה, במלחמת העולם הראשונה, כתב סופר יהודי בגרמניה, פרנץ וורפל, את היצירה הגדולה על אסונם: "ארבעים הימים של מוסה דאג".

הארמנים קיבלו את הנצרות כבר◄

גומחה בחצר מלון "אמריקן קולוני" בירושלים. אריחים דומים נמצאים בארמון טופקפי של הסולטנים העותמאנים באיסטנבול.

ביצי יענים

המבקרים בירושלים מומלץ להכנס לכנסיית סנט־ג'יימס ברובע הארמני. בעשרת אלפים אריחים כחולים־לבנים הוזמנו מקוטאיה בתורכיה בראשית המאה הי"ח כדי לפאר את הכנסיה. אריחים מקוטאיה מעטרים גם את מסגד טופקפי והמסגד הכחול באיסטנבול.

בכנסיית סנט־ג'יימס יש מראה נדיר של מאות מנורות ותיליונים היורדים מהתקרה. התיליונים, המוצגים גם בתערוכה בתל־אביב, הם מתנות של עולי־רגל, ומעוצבים בדמות ביצת של יען. "ביצים" אלה המעוטרות בצהוב וירוק, נועדו לקשט את המנורות התלויות מן התיקרה ועליהן דמויות מלאכים. יש דעה שלתיליונים אלה יש תפקידים שימושיים מאוד. הם נועדו לאזן את תלייתן של המנורות. ויש חוקרים המשערים שהן נועדו כדי למנוע מבעד עכברי הכנסיה מלרדת בשרשראות ולשתות את השמן מתוך המנורות...

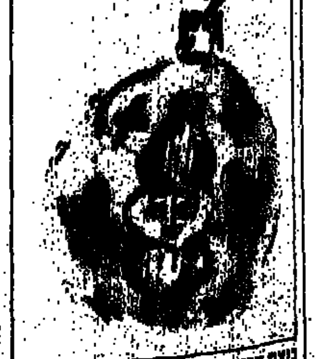

ביצת קרמיקה בכנסיית סט. ג'יימס.

TUBORG BEER

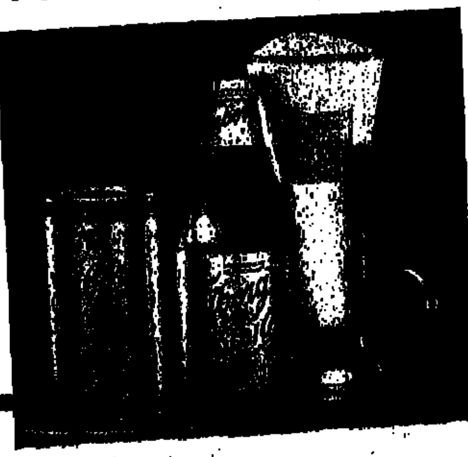

טובורג - הבירה שמעדיפים באירופה

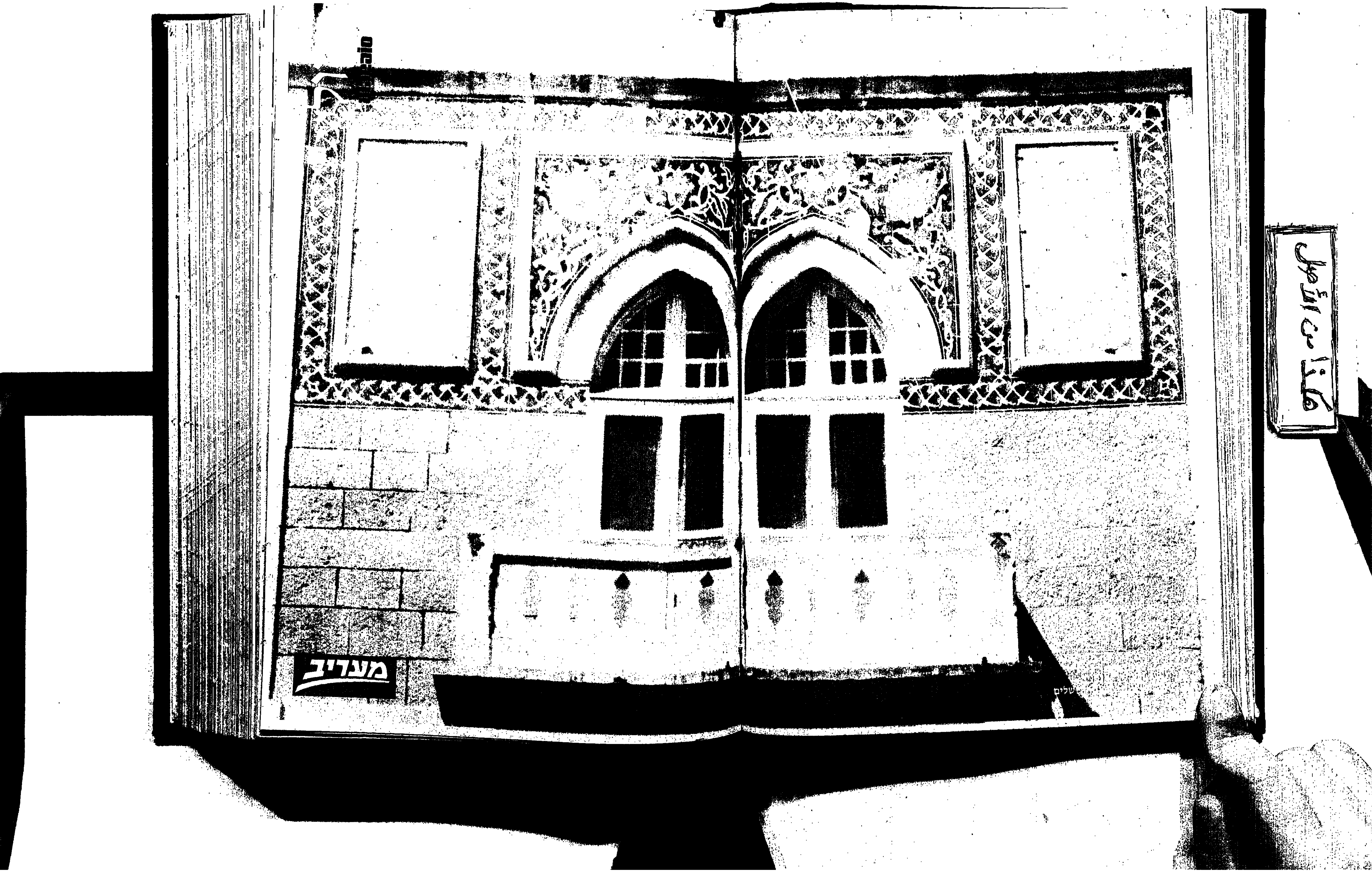
מעריב
שלים

הצעה מיוחדת לקוראי
מבחר ספרים לנוער ממיטב
הספרות הקלאסית העולמית

ספרית מעריב

□ אחרון המוהיקנים -- ג.פ. קופר	12.50 ש"ח
□ אי האלמוגים -- א.מ. בלונטין	12.50 ש"ח
□ אי התעלומות – ז'ול ורן (2 כרכים)	20.00 ש"ח
□ אי המטמון – ר.ל. סטיבנסון	12.50 ש"ח
□ אלופי וילובי – ט.ב. ריד	12.50 ש"ח
□ אמליה דיטריך – ר. בישופ	12.50 ש"ח
□ ג'ינג'י – סבירסקי	12.50 ש"ח
□ בת מונטסומה – ה.ר. הגרד	12.50 ש"ח
□ בן־חור – ל. וולס	12.50 ש"ח
□ ד"ר ג'קיל ומיסטר הייד – ר.ל. סטיבנסון	12.50 ש"ח
□ האריה – ג'. קסל	12.50 ש"ח
□ החטיפה – ר. פריזון־רוש	12.50 ש"ח
□ היידי בת ההרים – י. ספירי	12.50 ש"ח
□ המכשפה מאגם הקירלים – א. ספיר	12.50 ש"ח
□ המלך מתיא הראשון – יאנוש קורצ'אק (2 כר')	20.00 ש"ח
□ המלך מתיא באי השומם – יאנוש קורצ'אק	12.50 ש"ח
□ הצבעוני השחור – א. דיומא	12.50 ש"ח
□ הרפתקה ביער המוצף -- ת. מיין־ריד	12.50 ש"ח
□ השבוי מזנדה – אנתוני הופ	12.50 ש"ח
□ וילסון המוזר – מרק טווין	12.50 ש"ח
□ טבעת מלכת שבא – ה.ר. הגרד	12.50 ש"ח
□ מוטל בן פייסי החזן -- שלום עליכם	12.50 ש"ח
□ מונפליט – ג.מ. פולקנר	12.50 ש"ח
□ מפרשי ארגמן • שרשרת זהב – א. גרין	12.50 ש"ח
□ מרד בספינה באונטי -- צ. נורדהוף וג'. נ. הול	12.50 ש"ח
□ נסיכה קטנה – פ.ה. ברנט	12.50 ש"ח
□ נער ושמו סמית – ל. גרפילד	12.50 ש"ח
□ סיירת ורה קרוז – ת. מיין־ריד	12.50 ש"ח
□ ספינה במצוקה -- ת. מיין־ריד	12.50 ש"ח
□ עלובי החיים – ויקטור הוגו (3 כר')	27.50 ש"ח
□ עשרים אלף מיל מתחת למים – ז'ול ורן (2 כר')	20.00 ש"ח
□ פוזמק העור – ג.פ. קופר	12.50 ש"ח
□ פנג הלבן – ג'ק לונדון	12.50 ש"ח
□ קול קדומים – ג'ק לונדון	12.50 ש"ח
□ קטינא – א. דודה	12.50 ש"ח

תלוש הזמנה

לכבוד ספרית מעריב
ת"ד 20208, תל־אביב
1. נא לשלוח אלי את כל הספרים ברשימה (סה"כ 35 ספרים). מצ"ב 6 המחאות ע"ס .... ש"ח כ"א, לפקודת ספרית מעריב.
2. נא לשלוח אלי את הספרים המסומנים ב־x.
סה"כ .... ספרים. רצ"ב
.... המחאות ע"ס .... ש"ח כ"א, לפקודת ספרית מעריב.

שם .... מס' ת.ז. ....
כתובת .... מיקוד ....
טל' .... תאריך ....
חתימה ....

להזמנות בטלפון 24 שעות ביממה-חינם
שרות־פון 03 38 38 38

סה"כ המחיר ברוטו לכל הספרים 475 ש"ח.
המזמין את כל הספרים מהרשימה, יהנה מ־20% הנחה וישלם ב־6 תשלומים חודשיים, שווים ורצופים.
המזמין מעל 20 ספרים מהרשימה יהנה מ־10% הנחה וישלם ב־3 תשלומים חודשיים שווים ורצופים.
המזמין עד 20 ספרים מהרשימה יהנה מ־10% הנחה וישלם במזומן.

טיול

סופשבוע

(המשך)

במאה הרביעית ובנו כנסיות ומנזרים בירושלים ובמדבר יהודה. עולי רגל מארמניה הרחוקה ומהר אררט באו לארץ הקדושה בכל הדורות. אלפים מהם היו עושים את דרכם לכאן במשך שלושה וחמישה חודשים כשהם רכובים על פרדים או חמורים.

הקרמיקה הארמנית נתאזרחה בארץ לפני קרוב לשבעים שנה, עם בואה של קבוצת קדרים קטנה, גולים מתורכיה, והיא נמשכת בירושלים ברציפות זה שלושה דורות. מרבית המוצגים שבתערוכה נעשו עד שנת 1948, בשנים שבהן עדיין יצרו הקדרים את הצבעים והזיגוג מחומרים טבעיים ומקומיים.

• **מתורכיה לירושלים.** על הקדרים הארמנים שהגיעו לירושלים בשלהי מלחמת העולם הראשונה, ועל צאצאיהם שעיטרו, בין השאר, גם את משכן נשיאי ישראל, מספרת יעל אולניק, אוצרת התערוכה.

בין המוני הארמנים שברחו מתורכיה לאחר הטבח שנעשה בבני עמם היה גם דוד אוהניסיאן, איש קוטהיה ברמת אנטוליה, שבה הגיעה אומנות הקדרות הארמנית לשיאה. בשנת 1915 גלה דוד אוהניסיאן מעירו ונדד עם בני משפחתו בסוריה.

בשנת 1917 נכבשה ירושלים בידי הצבא הבריטי, ולתפקיד מושלה הראשון ניתמנה סר רונאלד סטורס שהיה מעריץ מושבע של אוצרותיה ההיסטוריים של העיר, ופעל למען שימור אופיה המיוחד. אחד מיועציו, הארכיטקט הבריטי ריצ'מונד, קבע שהגיע הזמן לחדש את האריחים בחזית מסגד כיפת הסלע על הר הבית. „האריחים נשרו בזה אחר זה מן הקירות ואף הוצאו למכירה בשוקי העיר", מספר סטורס בספר זכרונותיו. כך הגיעה שעתו של הגולה הארמני לחיות מוזמן לירושלים, העיר הקדושה לבני עמו. העיר במזרח שעליה התחנכו בקטנותם ואליה עלו לרגל בבגרותם.

בהר הבית גילו כבשן־יוצרים עתיק, ונתעורר עניין לבדוק אם יוכל לשמש ליצירת אריחים חדשים. סטורס האנגלי זכר את אוהניסיאן, האומן הארמני מקוטהיה, והזמינו לירושלים.

בשלהי 1918 הגיע אוהנסיאן לירושלים, בדק את הכבשן ויצא לתורכיה כדי לגייס את חבריו האומנים לעבודה. בשובו לירושלים הביא עמו תריסר אומנים ארמנים, ביניהם הקדר נישאן בליאן והצייר מגרדיץ קרקשיאן. וכך בשנת 1919, נפתח על הר הבית הפרק הירושלמי בתולדות הקדרות הארמנית העתיקה.

במסגרת המסע אחרי האריחים הארמניים בירושלים מגיעים גם אל הכנסיה הארמנית על שם המושיע הקדוש בהר ציון. בין שפע האריחים המצויירים המעטרים את חצרה ואת המזבח, מוצנעת על גבי אריח קטן כתובת הקדשה בארמנית: „דוד אוהניסיאן איש קוטהיה אשר ייסד בשנת 1919 את אמנות הקרמיקה בירושלים, ייצר כאן בסדנתו את האריחים האלה לציפוי המזבח לזכר הוריו, ולזכר כל אלה מבני משפחתו אשר הלכו לעולמם. שנת 1928, בימי כהונתו של הפטריארך אלישע טוריאן".

עד אז הכירה ירושלים את החרס הפשוט והחשוף של הקדרים הערבים. העיטורים הססגוניים והצבעים המבהיקים הכניסו חידוש מרענן לנוף האבן וצבעי החול שלה. במפעל המאולתר על הר הבית נואשו הקדרים הארמנים מאנשי הוואקף המוסלמי שדחו שוב ושוב את הזמנת האריחים לשיפוץ המסגד. לפרנסתם החלו הארמנים החרוצים והמוכשרים בייצור מסחרי של כלים ואריחים שהיה להם ביקוש רב בקרב אנשי המימשל הבריטי ובין תושבי ירושלים.

בסיוע „האגודה למען ירושלים" שהקים רונאלד סטורס, פתח אוהנסיאן את בית המלאכה בוויה דולורוסה. הוא ועובדיו ייצרו אגרטלים, אריחים, קערות, גביעים ודלתות שנמכרו גם בשווקי קהיר, לונדון אדינבורו, קייפטאון וניו־יורק. כאן ייצרו אריחים ארמנים לעיטור בית הממשלה ומיזרקה בגן המצודה. בפעם הראשונה נראו בירושלים שלטי רחובות תלת־לשוניים שנעשו בידי הקדרים הארמנים. האדריכלים הבריטים שתיכננו בשנות העשרים והשלושים את מוזיאון רוקפלר, הכנסיה הסקוטית סנט־אנדריוס וארמון הנציב על הר העצה הרעה, שילבו בהם את האריחים הארמניים. גם העשירים הערבים בשכונות טלביה ושיח־ג'ראח הזמינו אצל הארמנים אריחים צבעוניים לעיטור חזיתות בתיהם.

מרבית עבודות האריחים בירושלים נוצרו על־ידי אוהנסיאן בסדנתו

מפת ארץ־ישראל על אריחים שהארמנים בירושלים החלו בעיצובה לפני 1948 והפסיקו בפרוץ מלחמת השיחרור. המפה נמצאה במחסניהם ומוצגת עתה במוזיאון הארץ.

„אריחי כיפת הסלע" במשך 30 שנות קיומה, עד שעזב את הארץ ב־1948 והסדנה ניסגרה.

• **בליאן וקרקשיאן.** שני אומנים אלה פרשו בשנת 1922 והקימו במשותף בדרך שכם בית מלאכה משלהם. שמו היה „פלשתיין פוטרי" – קדרות ארץ־ישראל. במשך 40 שנה ייצרו על האובניים שפע מגוון של כלים שימושיים מרהיבים ביופים ובייחודם. הם נשמרו בבתים ישראלים רבים, עברו במשפחות מדור לדור, וכמה מהם מוצגים בתערוכה ליד פריטים יפהפים מאוסף הפטריארך הארמני, אלישע השני, וממלון „אמריקן קולוני".

סוכנות „תמר" שעסקה בשנת 1941 בייצוא מלאכת מחשבת תוצרת הארץ, מפרסמת בקטלוג שלה למעלה מ־150 סוגים ודגמים שונים של כלים שניתן היה להזמינם בבית המלאכה הארמני. פריטים בודדים נעשו על פי הזמנה, ואחד מהם, צלחת־פסח מרהיבה ביופיה עם כתובות עבריות, מוצגת גם היא במוזיאון הארץ.

הגילגולים ההיסטוריים של ירושלים ניכרו גם בצורת החתימה המופיעה בתחתית הכלים הארמניים. בשנים 1948-1925 נחתמו הכלים במלה „פלשתיין" – באנגלית, ובמונוגרם המשלב את ראשי התיבות של בליאן וקרקשיאן, בארמנית. בין השנים 1965־1948 נחתמו הכלים שוב באנגלית ובמלים: ג'ורדן, ג'רוזאלם. אוהניסיאן לא נהג כלל לחתום על עבודות האריחים הגדולות.

באמצע שנות השישים נפטרו האבות המייסדים. ביניהם, ילידי הארץ וממשיכי דרכם, הקימו שני בתי יוצר נפרדים:

האחים סטיפן וברג' קרקשיאן בוויה דולורוסה, ליד התחנה השישית, בעיר עתיקה.

סיטראק בליאן ואשתו מארי ממשיכים לעבוד בבית המלאכה בדרך שכם. לבית המלאכה של משפחת בליאן הצטרף גם בנם נישאן, דור שלישי למשפחת קדרים ארמנים בירושלים. עבודות אריחים גדולות בוצעו בשנים האחרונות ע"י מרי בליאן במשכן נשיאי ישראל, בבית הארחה של „משכנות שאננים" ובמלון „אינטרקונטיננטל" על הר הזיתים.

חובבי הקרמיקה הארמנית וודאי שמו לב לכך שבשנים האחרונות הופיעו דגמים חדשים, חופשיים יותר, מתוצרת שלוש סדנאות של קדרים ארמנים צעירים ילידי הארץ.

עד 1948 הכינו הקדרים הארמנים את החומרים והצבעים במו ידיהם, ורובם מחומרים מקומיים. את הקדרות הארמנית מתקופת המנדאט אפיינו גווני הכחול העמוק והאדום. כיום עובדים הקדרים הארמניים עם צבעים חרושתיים מוכנים. תהליך התיעוש העובר על כל האומנויות המסורתיות בעולם לא פסח, כמובן, גם על הקדרות הארמנית בירושלים, אך גם היום היא עדיין קדרות עממית מסורתית המעוטרת בססגוניות רבה.

• לבאים מצפון הארץ לתל־אביב, למוזיאון הארץ ברחוב האוניברסיטה: יורדים מאוטובוס אגד, ליד מלון ומת־אביב.
• תערוכת הקרמיקה הארמנית במוזיאון הארץ, ביתן הקרמיקה. פתוחה בימים א', ב', ג', ד', ה', ו־ו' בשעות 13-9. בימי ג' – בשעות 19־16, בימי שבת – בשעות 13־10.
• מוזיאון הארץ: טלפון 415244־03. דמי כניסה – גם בשבת – 3 שקלים למבוגר, 2 שקלים לילד.
• אוטובוסים למוזיאון הארץ מתל־אביב: 24, 25, 27, 27 א', 74, 79, 13, 45, 6, 86 – רק בימי חול.
• עוד במוזיאון הארץ: הדגמות על ידי בעלי מלאכה העובדים בשיטות מסורתיות.
• מועדי ההדגמה: בימים א'-ה' – בשעות 10, 11, 12; בימי ג' – בשעות 16, 17, 18; בימי שבת – בשעות 10, 11, 12.
ירושלים:
• בכנסיית סנט־אנדריוס ברחוב חברון, קצה רחוב משכנות ימין משה.

העופר של יצחק שלו

ליד הצבעוני, הציפור, עץ החרוב, פרחי השקד והיפרחות הקנה, מופיעים בקרמיקה הארמנית הירושלמית גם דגים וציפורים. אך מכל החיות, מחבבים הקדרים הארמנים את הצביה והעופר. תיאורי הצבאים ואילות־השדה, ותאורי הפסיפסים העתיקים שנמצאו בארץ, זהו הסגנון הארצישראלי של הקרמיקה הארמנית.

בשנות החמישים אהבו צעירי הארץ את שיריו של יצחק שלו שהופיעו בספר „קולות אנוש חמים". זה היה הלהיט, לא פחות מ„תנ"ך עכשיו" של בנו של יצחק, מאיר שלו.

באחד השירים החביבים, מתאר המשורר הירושלמי את העופר שצייר ארמני זקן על גבי צלחת קרמיקה התלויה מעל „ערש לילנו". העופר עדיין מרים ראשו הענוג בין הענפים, וצבעיו מתחלפים עם האור העובר מיום ללילה. ובבתים הצנועים של ישראל דאז, מביא העופר הארמני אל חדר הזוג הצעיר עם שחר חלום צייד על מרדף יערות, כחלום אחוז חיה וחומקת באור לבנה..."

עופר על אריח, ציור של אמן ארמני.

שטח פרטי

גאולה כהן

חברת־כנסת

גאולה כהן: אני מתרגשת כמו אשה ובוכה כמו אשה ונעלבת כמו אשה ושמחה כשאומרים לי שאני נראית טוב

חברת הכנסת (התחיה) גאולה כהן נולדה בתל־אביב. היתה חברת לח"י, מוסמכת במדעי היהדות והרוח. היתה [illegible] "מעריב". פעילת [illegible] ויציאת יהודי [illegible] הקהילה המדוישה [illegible] אם לבן גדול [illegible] שמונה צמרת הבזה [illegible]

חבל שאין לי חצר. אבל יש לי גינה קטנה על המרפסת, עם כל הצבעים האפשריים, וכשאני משקה, אני מרגישה שגם אני רוויה. עלה נובל מעצבן אותי. לפעמים, אפילו באמצע הלילה, אני תולשת וזורקת את העלים הנבולים. גם אנשים נבולים אני לא אוהבת. אוהבת אנשים – מימין ומשמאל – שחושבים באומץ לב, מוכנים להאבק על דעותיהם ולשלם את המחיר. אני שמחה שיש לי כוח להפריד בין עקרונות לאנשים, ובכל בוקר אני מתפללת לאלוהים שיתן לי גם היום את הכוח לדעת להפריד בין אנשים לעקרונות.

בפוליטיקה צריך לדעת גם להיות חלש. ואשה היא מאוד חלשה ומאוד חזקה. אשה היא יצור פוליטי פר־אקסלנס. שכל יש לה כמו לגבר, רגש – יותר. אשה חשה יותר את סכנות החיים, היא מרגישה את זה ברחם שלה, והיא כמו לביאה. אני מתרגשת כמו אשה ובוכה כמו אשה ונעלבת כמו אשה ושמחה כשאומרים לי שאני נראית טוב. מתי אני מרגישה רע, נפשית ופיזית? כשאני לא נאבקת. לפני חודש חגגו לי יום הולדת 60. יתכן שאמות מחר, אבל החלטתי – יש לי עוד 60 שנה לעבוד. אז איך אני יכולה להרשות לעצמי להרגיש רע, לברוח את הקמטים?

סלונים גדולים אני לא אוהבת. אצלי לא יושבים בספות עמוקות ולא שוקעים בכורסאות. אני אוהבת את הריהוט המזרחי. בבוקר השמש נכנסת וצובעת את החדר בכל צבעי המזרח־התיכון, ויש בחדר כל הצבעים שהשמש אוהבת, שהולכים עם נוף הארץ. אני שונאת סגירות, אוהבת את ההרים והמדבר בחלון הפתוח, את הירוק והחום והזהבהב ועצי הזית שמבריקים קצת בכסף, והכפרים הערביים שיודעים להשתלב בנוף. הנוף מדבר אלי ואני מדברת אל הנוף. אני גם אוהבת רקמות. כל מה שהוא מעשה ידיים. אוהבת לגעת ולחוש את האצבעות שרקמו. גם בניארים שהקב"ה הטריח את עצמו עליהם, שנעשו בידיים, לא בשטנץ, אני אוהבת. מלבד לחם, סוכר וקפה, אני קונה דברים כשבא לי, לא כשאני צריכה. בדים, ריקמה, תמונה, גם כשאין לי כסף. אני משעבדת משהו לעניין. על דבר – יש לו שעה, וכשמגיעה השעה אני גוזרת ותופרת ומתאימה לביטוי, כרית, אפליקציה. גם את השמלות אני מקשטת בעצמי. אצלי בית של מזרח, והערבי אצלי בבית, כבר קיבל את הרקמות.

ביום שישי אני מבשלת לכלתי ולבני, וזה תענוג. כבר מיום ראשון אני חושבת מה לקנות ואיך לבשל ואיך לגוון, ולפעמים מבשלת אותו דבר אבל במצבי־רוח אחר, ונדמה לי ששיניתי. אמי היתה נכנסת למטבח כמו מלכה, מתקשטת, שמה אודם וניגשת למלאכת הקודש. היתה מכינה הכל כמו אמן המכין את צבעיו, ותוך כדי כבר הרגישה את החיוכים והשמחה והאור של עשרת ילדיה. לזה אין לי כשרון. אני תמיד נכנסת למטבח במהירות. את האוכל שלי עושה התבלין התימני אותו אני מוסיפה כמעט לכל דבר. זה נותן לי גם את ריח הבית וגם את השירה של שבזי.

עלה נובל מעצבן אותי. לפעמים, אפילו באמצע הלילה, אני תולשת וזורקת את העלים הנבולים. גם אנשים נבולים אני לא אוהבת. אוהבת אנשים – מימין ומשמאל – שחושבים באומץ לב, מוכנים להאבק על דעותיהם ולשלם את המחיר

מה את גאהז בבני צחי. אני רואה בו שותף, חבר וידיד.

מה היתה נקודת המיפנה בחייךז אין לי מיפנה כבר מגיל 16, כשהצטרפתי ללח"י.

מה ומאס לךז נמאס לי מכל אלה שנמאס להם.

ממה את מאוכזבתז מאלה שהאמנתי שיש להם יותר כוח להחזיק מעמד בעמדותיהם, [illegible] שהם מושפעים ע"י מצבי־הרוח של הרחוב.

על מה את מתחרטתז אולי על כך שהלכתי לחיים הציבוריים ולפוליטיקה יותר מדי מוקדם.

[illegible] אדם חזקז כן, מפני שהחולשות שלי הן גם הכוח שלי, והכוח שלי הוא גם החולשות שלי.

אילו יכולת, מה היית משנה בעצמךז אני זקוקה ליעוד זווית קטנה שבה, בקצה העין, יהיה [illegible] של הומור פילוסופי.

על מה את מצטערתז שאין לי 10 ילדים, כמו לאמי.

במי את מקנאתז באנשים שבוער להם בפנים ויודעים לעצור את זה בחוץ. אני מצטערת שאינני כזאת.

על מי את מרחמתז על אנשים שלא יודעים לבעור.

על מה קשה לך לסלוחז על בגידה, עריקה, פחדנות, חנפנות, שקר, ויותר מזה – על סילוף [illegible] ודמגוגיה.

מה החולשות שלךז הכוח שלי. אני צריכה להיות יותר חלשה. העובדה שאינני יכול לעצור את האש שבפנים, שאני חסרת סבלנות ל"סמול טוק" וכך פוגעת באנשים. הפיזור שלי. כל [illegible] אני מחפשת.

מה התכונה המציינת אותךז האומץ להאבק על דברים שאני מאמינה בהם, והנכונות לשלם [illegible], לא להתפשר ולא להיכנע.

מה קושר אותך לאנשיםז אני אוהבת אנשים שהמטר שלהם מתחיל עם קילומטר. אנשים [illegible], שאם מתחשק להם לזמזם ברחוב הם מזמזמים, אנשים לא כל־כך שקולים, לא [illegible] ולא מכופתרים, שמסתכלים לי ישר בעיניים.

מה מעליב אותךז כשחושדים בי שאני עושה משהו כדי למצוא חן בעיני התקשורת או [illegible] התדמית.

[illegible] אותךז להיות מוקפת אנשים שאני מאמינה להם, שאוהבים אותי – לא בהכרח [illegible], שיחות עם בני והפגישה השבועית עם כלתי. היופי הצפוני שלה מרגיע אותי.

מה מעצבן אותךז רכילות, כסף וכשאומרים לי באותו יום – רזית, השמנת.

מה מצחיק אותךז לראות כלה וחתן מצטלמים ליד הכנסת. הרי זה המקום הכי פחות [illegible] בעולם.

מה ישראלי בעיניךז השיר, הנוף, הפתיחות, ה"ישר לעניין", רחבות הלב והחלונות הפתו[חים].

מה את שונאת בארץז הבנייה לגובה בהרים במקום להשתפל ולחבוק את ההר.

מה המאכל האהוב עליךז חילבה, סלוף, ירקות, דגים וכל מה שעל האש.

מה את שונאת לעשותז לכבס כביסה מלוכלכת.

מה הדבר הכי חשוב לךז האמת.

מה גורם לך סיפוקז כשיש לי כוח לקום גם כשאני נופלת.

מה רצית להיות בילדותךז סופרת.

איזו אישיות הסטורית את מעריכה במיוחדז ז'בוטינסקי, בן־גוריון, רות, דוד, ישעיהו, רחל [illegible] שלדעתי היא האם האמיתית נגד שתיקה.

איזה גבר נאה בעיניךז כשאני חושבת שהוא נאה גם אחרי שהוא פותח את פיו.

[illegible] כשאני מתגעגעת מאוד ורוצה לטבול בבית, אני משתתפת במיפגש של האגודה לחברה ולטיפוח [illegible] יהדות תימן. אוכלים אוכל תימני, שרים, [illegible].

ביום שישי, כשאני יכולה להרשות לעצמי, אני מנתקת את הטלפון ואחרי שאני עוברת על הדברים [illegible] בעתונים, אני זורקת אותם הצידה עד מוצאי [illegible]. אני שונאת את העתונאים שיודעים לכתוב טוב רק על רע, שמתבים בלעג, רק עם השפיץ של [illegible], בשאת ריקה. אינני מתנגדת לסאטירה, לא [illegible] לי בישרות, אבל שיהיה מאחוריה מסר מוסרי [illegible] אם אני מתנגדת למסר.

בשהעתונים בצד, יש זמן לקרוא ספר, לשמוע [illegible] על דמות יוצאת מהכלל, אוהבת להאזין [illegible] של רות נבו ועירנה פאר, לצפות קצת [illegible] כשאני בבית, אני צופה ב"מבט", "מוקד", [illegible] רבתוב בעתון. כשיש בטלוויזיה [illegible], אני משתדלת לא להחמיץ. לא אוהבת [illegible], אוהבת סרטים קלאסיים. בשנתיים [illegible] ראיתי רק שני סרטים, "אמדיאוס" [illegible], הייתי רוצה שיהיה לי קצת יותר [illegible] קולנוע טוב.

[illegible] אוהבת את הריח של הספרים הישנים. [illegible] לי ארוטיות. קוראת ורואה שהיו דברים [illegible] עושה אותי יותר צנועה. ספרים זה גם [illegible] אינטלקטואלי וגם תענוג. קוראת הרבה שירה [illegible] אלתרמן, השוש ואחרים. מכריחה את עצמי לקרוא גם שירה חדשה, אבל קשה לומר שתמיד נהנית. קריאת מדרשים זה כיף לא נורמלי, תענוג ספרותי ואינטלקטואלי, כיף רוחני. ולי אין כיף בקריאה אם אין בה אתגר רוחני. אני מרבה לקרוא את היינה. אוהבת את חכמתו, את התמציתיות שלו, ואני,

אשה היא יצור פוליטי פר־אקסלנס. שכל יש לה כמו לגבר, רגש – יותר. אשה חשה יותר את סכנות החיים, היא מרגישה את זה ברחם שלה, והיא כמו לביאה.

עם הדיגנות האיומה שלי, מעריצה בו אולי גם מה שאין בי, את ההומור הנפלא שלו. הוא היה לוחם, הוא נאבק, ובעיני, הוא שיא התרות, למרות שהשתמד ואינני מבינה מדוע הגנב אלגמי כן – אבל הוא היהודי לא. הרי כל חכמתו וגדולתו ועקים יהודיות. אוהבת לקרוא את סארטר, קפקא, קירקגור וקאמי, מאוד אוהבת את הדמות היוצרת והמלומה של גליאם. אוהבת לקרוא את המכתבים של גוליאוו. יש בהם עוצמה בלתי־רגילה.

עכשיו אני קוראה את "הכרעות גורליות" של יהושפט הרכבי ואת "עת לחשות ועת לדבר" של הלל כוטמן, והיינה – הוא תמיד מונח ליד מיטתי. אוהבת לקרוא את א.ב. יהושע, אבל זה גם מעצבן אותי כי אני תמיד מרגישה שחסרה בספריו איזו חוליה. בארנקי יש תמיד ספר שירה קטן, וכשיש זמן, בכנסת, בנסיעה, בהפסקה, אני קוראת. כל פעם מישהו אחר. בת־מרים, חלפי, טבנקין. בגלל הקריאה האובססיבית בעתונים

אני שמחה שיש לי כוח להפריד בין עקרונות לאנשים, ובכל בוקר אני מתפללת לאלוהים שיתן לי גם היום את הכוח לדעת להפריד בין אנשים לעקרונות.

ושמיעת הנאומים בכנסת, העברית שלי התקלקלה, ולכן כל־כך חשובה לי השירה. רק למעטים בכנסת יש עברית יוצאת מן הכלל, כמו ליוסי שריד וגרנות, אלא שהתוכן שלהם, בעיני, אינו עברי.

כשאני צריכה להתרכז, עלי להיות מנותקת מדברים קרובים לי שאני אוהבת וחשה אליהם קשר: שירים, ילד, ספר שאני אוהבת. אני מאוד חד־תאית בעניין הזה. לא יכולה לעשות כמה דברים יחד. רעש זר לא מפריע לי. אני יכולה לשבת בבית־קפה הומה אדם, רועש, עם מוסיקת־רקע, ולהתרכז. מוסיקה שאני אוהבת זה דבר אחר. אוהבת דברים שצומחים מלמטה, מהאמת, כמו הגשש, כמו להקת כוורת ואריק איינשטיין ובמיוחד אוהבת את שירי הארץ. יש להם ריח מיוחד. הארץ חיה בתוך השירים שלה, ועדיין לא הצליחו לקלקל את זה. אוהבת מאוד את השירים של נעמי שמר ואוהבת את ריטה, אפילו שאולי זה סנובי להגיד זאת. אוהבת את העוברה שבקול שלה. היא מוציאה רק קצת ממה שיש לה, שרק התחילה ולא גמרה. אוהבת את ג'ון באאז ואת מריאן אנדרסון. ובטלוויזיה – את שרהלה שרון, היא מקסימה אותי בזה שהיא חלק מהנוף של הארץ הזאת, וככה שרים אצלנו. לפעמים אני יושבת לבד בבית ושרה יחד איתה והיא עושה לי טוב על הנשמה. אני חושבת שהבישרות עליה נבוית וקטנונית.

אני אוהבת לטייל. לפעמים לוקחת את המכונית ועוברת את כל הקווים הירוקים והאדומים והולכת למרחבים של הארץ, ואז חוזרת הביתה עם כל האוויר ושוב יש לי כוח. אני נהנית מאוד להיות מוזמנת לקיבוצים, להיכנס לגוב האריות של השומר הצעיר. יש כאלה שעדיין משלים את עצמם שהתחיה תגרוף קולות מהמערך. אני לא מאמינה בזה, אבל תמיד שמחה לבוא לקיבוץ. אוהבת לבוא לאנשים מגשימים ואוהבת את ההתמודדות והאתגר האינטלקטואלי. אין לי עויינות כלפיהם, ולא שינאה. אני חושבת ששינאה זה רגש מגונה, מזיק. אני נהנית לעמוד שם, לומר מה אני חושבת על ה"אלומים" שלהם, ולשמוע באוזן השלישית שלי איך נסדקת החומות. והדיך הסדק של חומת התדמית הם מציצים אל הדמות, ורואים.

מאת נורית ברצקי

צילום: יוסי זמיר ("סקופ 80")

שיפודים

משהו:

תמיד כשאתה מדבר בטלפון וצריך לרשום משהו, אין עט בסביבה. וכשאתה כבר מוצא עט, הוא לא כותב.

תיירות אנטישמית היא הפתרון

הרי אנחנו במצוקת תיירות. בעייה אחת, תיירים לא באים. בעייה מספר אחת. רשום וזכור למפקד הקטע.

יש בעולם אנטישמיות, בעייה מספר שתיים, רשום וזכור.

לאנטישמים יש בעייה, אין מספיק יהודים בארצותיהם. יש ארצות, כמו אוסטריה למשל, שעל כל יהודי יש תור אין סופי של אנטישמים. בעיה מספר שלוש, והנה הפתרון לכל שלוש הבעיות גם יחד:

תיירות אנטישמית לישראל.

אנטישמי, בוא לשנוא יהודים.

טוס, וכבר במטוס תמצא דיילים ודיילות יהודיים, ותוכל להציק להם.

כשתגיע לישראל, תמצא גן־עדן שבו תתעלל ביהודים ככל אוות נפשך.

לקבוצות מאורגנות: סיורים לאיזורים וכוהם יהודיים במיוחד.

קלל ככל שתרצה. הפגן. בערבים – מופעים אנטישמיים מקומיים.

וזה רק פיתוח ראשון ופרימיטיווי למדי של הרעיון. ברור שמדובר כאן בהמון כסף, מטבע זר ייכנס למדינה בלי גבול. וברגע שכלכלנים יבינו כי אנטישמיות היא מפעל מאושר, הרי יפנו לכיוון הזה גם יוזמות. עובדים מקומיים מיוחדים יוכשרו להיות קבוצות הסופגות עלבונות, תמורת תשלום במטבע זר. אחרים יציגו בפני האנטישמים את כל המומים היהודיים האופייניים, כדי להראות להם שהם צודקים. (מתקבלים כרטיסי האשראי הבינלאומיים.) יוקמו חנות אנטישמיות, מרכזי נופש אנטישמיים, מלונות עם מסלול אנטישמי מיוחד, ותפריט אנטישמי (שום ובצל).

אסור להסתפק רק בניצול הפוטנציאל הכלכלי הטמון באנטישמים המסורתיים. אפשר בקלות לגלגל לאוצר המדינה המון כספים מתיירות אנטישמיות מודרנית. זאת אומרת אנטי־ציונית.

כאן האפשרויות הן ממש מגוונות, ואפילו לא צריך להכשיר במיוחד ישראלים להיות הקבוצה הסופגת עלבונות, האשמות, טענות ועלילות.

כיף עצום מובטח לכל אנטישמי, מכל סוג שיבוא לביקור. ואנחנו נעשה כסף ממכירת הסחורה האחת שהעולם לא יכול בלעדיה, ורק אנחנו יכולים לספק אותה.

אני לא אומר כאן שזה רעיון חדש לגמרי. אינני רומז שאיננו עושים כך גם עכשיו, אבל עד כה זה נעשה באופן לא מאורגן לטעמי. הרבה פעמים חינם ממש.

המכתב שכתב מחמיד

כותבים מן השמאל אוהבים לשמה את לב עצמם ואת לב קוראיהם במכתבי־נגד שהם קיבלו. אני לא שמח אף פעם במכתבי־נגד, לפעמים אני אפילו עצוב. כמו במקרה המכתב שהגיע אלי השבוע ממחמיד בוטי, תל חנא, סיכינה נ:

לכבוד הפרופסור להשמצה אדון „עוזיאל" הנכבד!

יה פרופסור להשמצה, יה בלאדי פשיסטה, מספיק להרעיל מוחות של אנשים!

אתה יודע מה אני עושה עם המאמר שלך, יה פשיסטה, ביום שישי, אני פשוט עושה מה שהילד בבייסל עושה עם הפיפי שלו, אני ממש משתין על המאמר, ואזכה להשתין גם עליך. אתה כותב שיפודים, הלוואי ומישהו ימצא וישים אותך על שיפודים. אבל מי ירצה לטביל את ידיו בנבלה כמוך. טפו עליך יה נחש. תפסיק לכתוב ולך לעבוד. לכל הפחות תרוויח את לחמך, יה נאחס.

ויש עוד כמה קללות לחתימה. לא את כולן הבנתי.

למחמיד היקר שלום,

קראתי את מכתבך, ומתוכו הבנתי שהרעיונות שאני מבטא בכתיבתי אינם מוצאים חן בעיניך ברוב המקרים. כדי לשמוע את טענותיך האמיתיות, ניסיתי להסיר ממכתבך את הגידופים ולנסחו מחדש. בניסוח נקי זה נשמע כך:

לכבוד מאיר עוזיאל.

הנני מבקש ממך להפסיק לכתוב, משום שלדעתי אתה מרעיל מוחות של אנשים. אינני מחבב את מדורך ביום שישי, ומתוך כך הגעתי ליחס לא אוהד אף כלפיך כאדם. בכלל, אני חושב שכתיבה איננה עבודה, ואדם שכותב איננו מרוויח את לחמו בכבוד.

ובכן מחמיד, אינני רואה שום אפשרות להתווכח עם טעמך, דעותיך ועצותיך. אני מבטיח לך, עם זאת, שלקחתי את דבריך לתשומת לבי.

אבל, יש לי רק הערה קטנה. גם חברי מהשמאל מקבלים, לפי פירסומיהם, מכתבים הכוללים איומים. אבל בניגוד לאיומים הם, הרי כשאתה כותב שאתה רוצה לראות אותי נעוץ על שיפודים, אני חושש שאם רק תוכל, באמת תגשים את זה.

תקן אותי, מחמיד, אם אני טועה.

אנא, אנא, שמישהו יתקן אותי, אם אני טועה.

פינת השלולית

זה קטע שהגיע מרחוק, הביא אותו אלינו טייל תרמילים שמצא אותו בעיר הנידחת אריקה שבצ'ילה. הקטע היה רשום ב"ספר המטיילים" המקומי המיועד למטיילים ישראליים. הוא העתיק את הקטע, והריהו, כמעט בלי שינוי. (בסוף יש גם הסברים):

סיפור מוהחיים:

פעם אחת טיילה לה בחורה יפה ונבוכה בסביבות האגמים של צ'ילה. לפתע פגשה בצפרדע מסריח. הפנתה את ראשה מפני הריח, אך לאוניה הגיעו מששטים שכל בחורה מקווה שיגיעו יום אחד לאוניה.

הוא אמר, ניחשתם נכון: „מכשפה הפכה אותי לצפרדע, ואך תתני לי נשיקה אהפוך לנסיך כמו מהאגדות."

פחדה הבחורה היפה והנבוכה פחד רב מנשיקות סתמיות, והחלה לרוץ, אך היו לה רגלים מאוד קצרות, ועד מהרה השיג אותה הצפרדע, והמשיך לקרקר ולבקש נשיקה אחת בלבד. נכמרו רחמיה והיא העניקה נשיקה מצלצלת, לא לפני שסתמה את האף. וראה זה פלא, הצפרדע היה לנסיך יפה, ולא סתם נסיך, אלא מוצ'ילר נסיך. עם תרמיל של סטיב על הגב, וספר על דרום־אמריקה מ־1982. ועל התרמיל היה מורון גומי מגולגל. העיניים של הבחורה הנבוכה והיפה לא יכלו לרדת מהמוצ'ילר הנסיך היפה. הוא היה ממש חתיך, והתרמיל של סטיב, ששקל הרבה קילוגרמים, שיווה לו מראה של גבר חלומות.

ומאז ועד היום חיים להם הבחורה היפה והנבוכה והנסיך המוצ'ילר באושר ובעושר באחד הקיבוצים של עמק הירדן.

ומי שלא מאמין שישאל בשגרירות ישראל בסנטייאגו.

הסברים לקטע:

מוצ'ילר. בספרדית, מטייל עם תרמיל גב.

ספר על דרום אמריקה מ־1982. המדריך לדרום אמריקה, התנ"ך של המטיילים. חדש יוצא כל שנה, מה שמוכיח שהסיפור נכתב שם לפני שלוש עד ארבע שנים.

הריח. ככה זה כשמטיילים ולא מתרחצים.

את הקטע העתיק בשבילנו עופר ראובן, ושלח בצירוף ההסברים. השלולית, הרינו רואים, מגיעה גם למסלולי המטיילים בדרום־אמריקה.

אזהרה לפני מרד

פרשת ועדת החקירה האחרונה הוכיחה ששלטון התיקשורת הוא מוחלט. מעל הכנסת, מעל הממשלה, מעל היועץ המשפטי ומעל הנשיא. מי שרוצה לשמוח, שישמח. אני, כעיתונאי, מודאג. מפני ששלטון מוחלט תמיד מזמין מרד כנגדו, והפיכה.

מאיר עוזיאל

פתאום אור באבן־גבירול

(המשך מעמוד 15)
האמיתית היא על הנייר, לא בחיים. אני מסוגל להגיד לבן שלי שאין לי אומץ לעלות על המיגלשה ב'לונה־גל'. אני מפחד. היכולת לומר זאת היא פריווילגיה עצומה. את הדין־וחשבון על כך אני עושה בשיר".

„שואלים אותי איזה אומץ יש לך לחשוף את כל הדברים, וזה מצחיק: כי אני לא מסוגל לעשות דברים בטירונות, ולא מסוגל לעלות על המיגלשה ב'לונה־גל', אבל השירה היא תחום שבו אני כן מראה שרירים. באחד הביקורים שלי אצל פסיכולוג, הוא סיפר לי שמפקדי אוגדות שעברו טבילות־אש לא מסוגלים להעלות על הכתב מה מציק להם. לאותו אוגדונר זה נראה כמו הליכה בשדה־הקרב כחזה חשוף. זה נתן לי נקודת־השקפה נוספת על הנושא של אומץ מול פחדנות".

„אני עוסק במשפחתיות, ביחסי עם הורי, עם אשתי ובני. אני חוקר את התהליכים המשפחתיים. אני לא עושה ניסיונות בשתייה או בסמים או בהתאכרות. בעצם, אני כל הזמן כרגל אחת במשפחת הורי וברגל אחת במשפחה שלי. אני יכול לעשות פשיטות קומנדו מעבר לקווי המשפחה, אבל רק כדי לראות מרחוק. אני לא יכול לצאת לפיקניקים בסחנה ולבדוק את המשפחה. אני צריך לחיות בסכנה, כי רק כשאתה מסכן את הדבר אתה יודע מה ערכו. כשאני קורא שירה, אני לא מבין למה המשורר לא כותב על הבעיות שלו עם אשתו, על החשק לנשים אחרות או על אהבתו לבנו. על איזה חומרים הוא כותב אם לא על מה שהוא באמת מרגיש, ובאמת חושב. לא יתכן שמשורר יתעסק רק בנופי ארץ־ישראל. אני מאמין שיש לו בעיות שמטרידות אותו קצת יותר מנופיה של תל־אביב. הרי ציפור נפשו היא היחסים שלו עם האנשים הקרובים אליו. למה הוא לא נותן לעצמו דין־וחשבון? שיר זה דין־וחשבון הכי נוקב שבן־אדם יכול לערוך עם עצמו. כשאני כותב שורה כמו 'אה, התורן בביתי רופף', אני חושב איך זה בא לידי ביטוי אצלו".

„אומרים לי ש'אם יש לך בעיות עם אשתך, למה לא התגרשת?' כי האקשן החיצוני, שכולם מצפים לו, מתרחש אצלי בראש."

„חברים אומרים לי: אם יש לך בעיות עם אשתך, אז למה לא התגרשת? אתה מדבר כבר עשרים שנה על אותן בעיות, ולא עושה כלום. שום דבר לא משתנה. האקשן החיצוני שכולם מצפים לו מתרחש אצלי בראש. אין לי כל־כך מוטיבציה לשנות דווקא בשטח. השטח הוא רק חלק מהתמונה, ולא חזות הכל. יש השפעת גומלין בין האמנות לחיים. בסרטים מראים אקשן, ולנו יש ציפיה להיות כמותם. כשאומרים 'קח את עצמך בידיים', מתכוונים לפעולה נוסח קלינט איסטווד, או ג'ין הקמן או ג'ק ניקולסון. אני רואה אנשים מחליפים משפחות. בעבורי, הכתיבה היא תחליף. זה לא פוטר אותי, אבל זו אלטרנטיבה מושכת מאוד שכל אמן לוקח אותה בשתי ידיים".

בפנקס כתוב שבשלב זה מגיעה רוח מהים, ורחוב אבן־גבירול לא מפסיק להרעיש. איל מגר עוד מעט בן ארבעים. משהו בו לא מסתדר עם הגיל. ההבעה הנבוכה, הנימה המפונקת קצת, ואולי השירבוב הקליל של השפה התחתונה. על השולחן מונחת קופסת סיגריות מפולין. לסיגריות הפולניות הללו יש ריח של סיגריות צרפתיות. ריח עם אווירה.

„יש לי כמיהה לנסיעות. הנסיעות הן כמו כדורגל, רק עמוק יותר. מה שחשוב באמת בנסיעה זה לא היעד, אלא אקט הנסיעה עצמו. אני אוחז תווית בנושא הזה. יש לי תאווה עצומה לאטלסים ולמפות. אני מחפש את המקום הסופי והמוחלט שאליו אני רוצה להגיע, את האמא האידיאלית, האשה האידיאלית, את גן־העדן האבוד, את הילדות, את הנחמה של הילדות. דבר עמוק שלעולם לא אגיע אליו. האקט החשוב הוא אקט החיפוש. תמיד כשאני מגיע למקום מסויים, אני מיד רוצה לחזור הביתה, כי באופן תת־הכרתי זה לא המקום אותו חיפשתי. זה כמו לעשות אהבה עם אשה. כשאנחנו עושים אהבה אנחנו חודרים לתוך האשה. אנחנו בעצם לא מחפשים אותה, אלא רוצים את האמא שלנו. מכיוון שהיא, אותה אשה, לעולם אינה אמא שלנו – יש לנו בעייה".

יש משהו מוזר ביכולת של מגר לדבר על התת־מודע שלו באותה נימה שוטפת, כלאחר יד, שמאפיינת את השיחה כולה. אפילו את הזמנת הבירה. הוא לא מוכר פסיכולוגיה. הוא שבוי בה. התפישה של קיום יחסי מין כחיפוש אחר האם דומה אצלו לאמונה דתית, עם אמונה דתית לא מתווכחים. גם הזמן שלפני הנסיעה הוא על תקן טכס קטן. טכס יפה.

„כשאנחנו עושים אהבה אנחנו חודרים לתוך האשה, אנחנו בעצם לא מחפשים אותה, אלא רוצים את האמא שלנו."

„אני קם בבוקר השכם, כלומר – 'קם' אינה מילה נכונה, כי אינני ישן. אני מכוון שעון מעורר לשעה רבע לארבע בבוקר, ומזמין שתי השכמות. להיות בטוח. אני יושב לי בשקט במטבח, בתחתונים, ושותה קפה. 'יעני־קפה', קפה מעשבים. ואני יודע בדיוק כל צעד שאעשה. הג'ינס מובן מגוהץ על הכסא, יחד עם הז'אקט. בתיק הנסיעות אני משאיר רק פתח אחד, חצי ריצ'רץ', כדי להכניס פנימה את הספר שקראתי בו בלילה. כל בני הבית נמים את שנתם. אני כותב פתק פרידה מלא השראה, לוקח את הדברים, ובשקט־בשקט טורק את הדלת כדי שאף אחד לא יתעורר. אני לוקח מונית לשדה התעופה ומשאיר לי זמן פנוי לדיוטי־פרי כדי לקנות דבר אחד – בקבוק קטן של קוניאק 'ביסקוויט', ובעורי ממתין לקריאה לעלות למטוס, ואפילו השעה רבע לשבע בבוקר, אני לוגם מהקוניאק".

את הטכס הזה עשה גם כורכו לפולין. פולין, מתברר, היתה המקום הכי־קרוב למקום ההוא שהוא מחפש. „זו חוויה נפשית לחלוטין. כבר למעלה במטוס באוויר, מעל הארץ השטוחה והשבלונית הזו, הרגשתי פתאום קירבה אל עצמי. בארץ אנחנו נמצאים ששים שנה, ושם היינו מינימום ארבע־מאות שנה. לא יזכן שבדמנו או בגנים שלנו אין משהו משם. בשום מקום אחר זה לא קרה לי. הרגשתי נינוח כל־כך. לא בער לי כלום. הגעתי למלון, כיבסתי את הגרביים, תליתי אותם. הייתי בטריפ פרטי לגמרי".

„בילדות היה לי אי של נחת. סבא וסבתא גרו במושבה, ברעננה. שם היו לי מנוחה ומרגוע מטריפת הבית. הורי אבי הגיעו מפולניה. בינם לבין עצמם הם דיברו פולנית. המאכלים היו פולניים. הם הגיעו לארץ הרבה לפני השואה. פולניה שלהם לא היתה טראומטית. לפי סיפוריהם הצטיירה אצלי ארץ פסטורלית, פריחת הדובדבן, זרימת הויסלה, אפילו החיילים הגרמניים במלחמת העולם הראשונה היו אדיבים, במיוחד ליהודים שדיברו גרמנית. בארץ, רעננה שלי נמחקה מהמפה, אבל פולניה שלהם נשארה כמו שהיתה. הרגשתי שם כמו ילד".

„רעננה שלי נמחקה מהמפה, אבל פולניה, שירשתי מהורי אבי, נשארה כמו שהיתה. הרגשתי שם כמו ילד."

„במדינות הגוש המזרחי יש משהו שמזכיר את תל־אביב של פעם, של שנות החמישים, כאשר היינו ילדים. האופנה, הצבע והדלות הם כמו מכונת זמן שמחזירה אותנו לשנות החמישים בארץ. להיות ילדים היה אז קשה. ילדות לא קלה. היום יש לילדים גן־עדן. אנחנו הורים טובים יותר כי גם הזמנים יותר טובים. אבל בילדות ישנה התקווה, שהיא הפריבילגיה הגדולה של הילד. בקלות אפשר להתכיית על אותה תחושת תקווה".

עולם הילדות הוא צד אחד של הביקור בפולניה. הצד השני – אושוויץ.

„הביקור באושוויץ עשה לי דה־מיתולוגיזציה של השואה. אני חי את השואה באופן אובססיבי, ללא הרף. אני תמיד שוקל הכל במאזני־שואה, בפרופורציות שלה. כשהגעתי לשם היתה לי מעין התפרקות. פתאום ראיתי את השואה לא כמו בחלום – מכה איומה על הראש במקרה הטוב – אלא כקטע מוחשי מהחיים. לא הפסקתי לחקור את המדריכה אם היו שם עצים, עשבים, ציפורים. השואה שם, מוקמה בחיים עצמם. לא בטראומות".

„כשיצאנו מאחד הביתנים התיישבתי על המדרגות. לידי ישב אדם עם מצלמת וידאו. הוא כל הזמן צילם, ואני חשבתי – איזה חוסר טעם זה לצלם שם במצלמת וידאו. הוא אמר לי: 'אתה יודע, אני הולך ונגמר. אני בכלל לא יודע אם אני אחיה עד שנצא מפה'. הוא סיפר לי שהיה בבירקנאו, ושהמקום הזה הוא מלון חמישה כוכבים לעומת ההוא. הוא סיפר לי את הסיפור שלו, ואני רעדתי. אני לא יכול להגיד שאחד משלושה מיליארד בני אדם בעולם מסוגל לומר שהוא סבל יותר מהאיש על המדרגות. הבנתי שהמצלמה היתה חייץ בינו לבין המקום. עונג־הצלה. אמרתי לעצמי, הנה איוב. איוב של האגושות. אין יותר איוב מזה".

עוד סיגריה פולנית, עוד לגימה.

„כל הכמיהה האובססיבית שלי לאירופה נרגעה בפולין. זה כמו למצוא אהבה. פנחס שדה אמרו 'זה לא נכון שרואים את האור בקצה המנהרה, האור הוא בבת־אחת.' פולניה היתה הבבת־אחת הזה".

באבן־גבירול שעת עומס. בית־הקפה הומה. אף אחד מסביב לא נראה עסוק באור שמגיע בבת־אחת. רק איל מגר. משורר.

מיכל קברא

> **עוד לא החלטתי**
>
> עוד לא הֶחְלַטְתִּי
> אִם חַיֵּי הַנִּשּׂוּאִין שֶׁלִּי
> אִם חַיֵּי הַמִּין שֶׁלִּי
> הֵם תַּנּוּר אוֹ מְקָרֵר.
> כְּמוֹ הַהִתְלַבְּטוּת הַנִּצְחִית
> אֶת מִי מֵהַהוֹרִים אַתָּה אוֹהֵב יוֹתֵר;
> וּמַה מְּקוֹר הַצְּחוֹק שֶׁלִּי
> חוּשׁ הוּמוֹר
> אוֹ פַּחַד
> שֶׁגַּבְרִיּוּתִי הָעֲרוּכָה כְּמַאֲפֶה בְּתַבְנִית
> תִּתְפַּזֵּר;
> וְאִם יֵשׁ אוֹ אֵין לָךְ
> סַבְלָנוּת לְאִי־סֵדֶר שֶׁאֲנִי עוֹשֶׂה
> כְּשֶׁאֲנִי מִתְפַּלֵּשׁ חֲסַר הַכָּרָה
> בִּשְׂדֵה הַפְּרָחִים שֶׁל גּוּפֵךְ
> וְאַתְּ מִתְעַצְבֶּנֶת עַל הַיֶּלֶד
> אַךְ בְּעֶצֶם מִתְכַּוֶּנֶת אֵלַי:
> כַּמָּה פְּעָמִים אָמַרְתִּי לָךְ
> לֹא לָשִׂים קֶרַח עַל הַדְּבַשׁ!

מיל"ה – המכללה לקריאה מהירה
22 שנות נסיון ★ 30 אלף תלמידים ★ פיקוח אקדמי

קריאה מהירה... לשעבודה ו...לפנאי

יצחק סיטי – מנהל מכון מיל"ה

כל העוסק עלינו היום – בלימודים ובעבודה, גורם לנו להיות לחוצים. כולם מכירים את תופעת „לא הספקתי" או במילים אחרות: „אינני מגבר על החומר". איננו מספיקים בעבודה, התוצאה: לימודים, איננו מספיקים בעבודה, התוצאה: בן מתפקים פחות טוב. יתרה מזאת, כבר קטנו את הטעם המתוק של שעות הפנאי, ללא הספר ופנוי ובלי מחשבות מטרידות. מי מכר את הרגשה?
קריאה מהירה באה בדיוק בשביל לפתור בעיות אלה.

בלימודים

אנו קוראים בדרך כלל כ־1/3 עמוד בדקה. באמצעות טכניקת הקריאה המהירה מלמדת את עינינו ומוחנו לתפקד טוב יותר. אנו מצליחים להגיע, מסתבר, למהירות קריאה הגבוהה פי שניים, פי שלושה ויותר מכך. אנשים מסיימי הקורסים לקריאה מהירה קוראים היום 10 עמודים(!) בדקה.
מתברר גם, כי הקריאה המהירה משפרת מאוד את רמת ההבנה של החומר וזכירתו. כך ניתן להתגבר על כמויות עצומות של חומר כתוב ללא קושי. להתכונן ביעילות ובמהירות לבחינות, לגמוע כמויות ענק של ספרי בינלאומיים: להיות מוכן וערוך לישורים וגם, למרבה ההפתעה, לגלות כי נותר זמן פנוי ליהנות – ובלי נקיפות מצפון.

בעבודה

יודע, כל מי ששואף להתקדם ולהצליח במקצועו, חייב להקדיש שעות ארוכות לקריאה. בכירים מקדישים עד כ־4 שעות ביום לקריאה! אולם כיצד קוראים? כיצד מבדילים בין טפל ועיקר? כיצד קוראים ביעילות? כיצד מבינים וזוכרים טוב יותר? ובקיצור, כיצד מספיקים יותר בעבודה, עם תוצאות טובות יותר וגם נהנים משעות של פנאי לאחר העבודה?
ד"ר עמיר נרלכן מתל־אביב כותב: „שינוי מהפכני ומהותי מדהים בקליטת האינפורמציה הכתובה הנדרשת לעבודתי, עיסוקי האחרים וכתיבתי הפובליציסטית".
ואמנם מספר עצום של משפטנים, מהנדסים, מנהלים שיפר ללא הכר את הרגלי עבודתו ואת התוצאות המושגות.
קריאה מהירה, מאפשרת להתכונן ביעילות לפגישות חשובות. לקרוא במהירות חומר רב תוך כדי פגישות, לחסל פיגורים בעבודה, להרחיב את הידע ולזכור טוב יותר. קצב העבודה של ימינו מחייב אותנו להיעזר בקריאה מהירה. אם זמן הוא כסף, כמאמר האמריקאים, (ואנו, קוראים מהירים מושבעים) הרי שקריאה מהירה היא גם כלכלית ביותר.

יש לך פנאי?

מי שסובל מחוסר פנאי וזמנו רחוק, כל השואף לשפר ללא הכר את השגיו בלימודים ובעבודה, קורס קריאה מהירה הוא בדיוק בשבילו. כדאי מאוד להקדיש פעמיים בשבוע (9 פגישות) לקריאה מהירה. אפשר, מסתבר, לשפר במאוד את ההשגים בלימודים ובעבודה וגם... לגלות מחדש את שעות הפנאי.

קריאה מהירה באה למקום עבודתך

קורסים מיוחדים רבים נערכים „באתרים" על פי דרישה מיוחדת במוסדות ובמפעלים עצמם, בין השאר לבכירים ולמנהלים בצה"ל וקורס שני לאחר הצלחת הראשון לקציני צה"ל, להנהלת משרד, לעובדי בנק דיסקונט ולאחרים. המנהלים טוענים כי השיפור באיכות הקריאה היא ניכר. אחד מהם מספר כי את עיתון יום ו' הוא מסיים בחצי מן הזמן וכאותה רמת הבנה. מנהלי מח' הדרכה אומרים: יש מאבק על מקום בקורס... הם מרוצים מהתוצאות ומתכננים קורסים נוספים.
מפעלים, מוסדות, קיבוצים, ואחרים המעוניינים גם הם לשפר את יכולת הקריאה, ההבנה והתפוקה של אנשיהם יפנו אל כרה, הממונה על הקורסים, בטלפון: 03-9161852, ו־03-9143389 בערב, והקורס יגיע אליהם.

„קריאה מהירה" – בכל רחבי הארץ!

בתל־אביב: בית ציוני אמריקה, אבן גבירול 26	ביום א' 27.7 וביום ד' 30.7 בשעה 5 בערב
בירושלים: בבית מיטשל, סוקולוב 15	ביום א' 27.7 וביום ד' 30.7 בשעה 5 בערב
בחיפה: בבית ארדישטיין, י.ל. פרץ 20	ביום א' 27.7 וביום ד' 30.7 בשעה 5 בערב
בקרית־חיים (מזרחית) בבית ההסתדרות, שרת 75	ביום ב' 28.7 וביום ה' 31.7 בשעה 5 בערב
בהרצליה: בביה"ס התיכון, הרב קוק 30	ביום א' 27.7 וביום ד' 30.7 בשעה 5 בערב
בכפר־סבא: בחטה"ב ע"ש אלון	ביום ב' 28.7 וביום ה' 31.7 בשעה 7 בערב
ברחובות: בבית החמישה, גולדברג 6	ביום א' 27.7 וביום ד' 30.7 בשעה 7 בערב
בפתח־תקוה: בבית נטע, נורדוי 30	ביום א' 27.7 וביום ד' 30.7 בשעה 5 בערב
בראשל"צ: בבית יד לבנים, אחד העם 20	ביום ב' 28.7 וביום ד' 30.7 בשעה 6 בערב
בנתניה: בית לינת נשים, מקדונלד 5	ביום א' 27.7 וביום ד' 30.7 בשעה 7 בערב
ברמת־גן: בבית התרבות, קריניצי 6	ביום א' 27.7 וביום ד' 30.7 בשעה 7 בערב
בבאר־שבע: מתנ"ס ע"ש לוין – מרכז גילת שכונה ד'	ביום ב' 28.7 וביום ה' 31.7 בשעה 5 בערב
בחולון: בית יד לבנים, שד' קוגל 11	ביום ב' 28.7 וביום ה' 31.7 בשעה 7 בערב
בקרית אונו: מרכז קהילתי, צה"ל 104	ביום א' 27.7 וביום ד' 30.7 בשעה 7 בערב
באשקלון: ויצ"ו אפרידר, רח' קפסטט 30	ביום ב' 28.7 וביום ה' 31.7 בשעה 7 בערב
גבעתיים: מועצת פועלי גבעתיים, וייצמן 18	ביום ב' 28.7 וביום ה' 31.7 בשעה 7 בערב

להרשמה ולקבלת ציוד לימודי הקדם וכוא 30 דקות לפני פתיחת הקורס.
שכר הלימוד למשתתף 147 שקלים חדשים.
לפרטים נוספים 03-916185.

בית המזגן

כל סוגי המזגנים
תחת קורת גג אחת
★ יעוץ ★ מכירה
★ התקנה ★ שירות

תדיראן — אמקור — אלקטרה

- אספקה מידית
- הנחות גדולות למשלמים במזומן
- תנאי תשלום, עד 6 תש'.
- מחירים ללא תחרות

מבצע! הובלה חינם

מבצעים מיוחדים לועדי עובדים ומוסדות.

רשימת סניפים:
סניף ת"א — אבן גבירול 31, טל. 292313
סניף חולון — סוקולב 110, טל. 881856
סניף ר"ג — כצנלסון 113, טל. 731152
סניף ראשל"צ — פינסקר 4, טל. 996197
סניף חדרה — הרברט סמואל 103, טל. 063-26747
סניף נתניה — הרצל 39, טל. 053-27908
סניף ירושלים — הגידם 1, טל. 02-233707
סניף רעננה — אחוזה 102 (בפסז'), טל. 052-455166, 052-22939

חנה זפטה

חנה לסלאו, סבתא זפטה, כבר מזמן הסבתא הפרטית של כולנו. מחליפה דמויות, מופיעה לפנינו דרך תשדירי הלוטו באלף צורות, מהרפתנית בקיבוץ עד השכנה מהמכולת. עכשיו היא עושה פרצופים בהצגת יחיד שלא מסתירה גם את חנה האשה הצעירה, יפה אמיתית עם זוג רגליים מדהימות, אשתו של אביב, אמא של בן, אדם שיודע לפזר סביבו אהבה, חום, הבנה, חופש לבחור.

מאת תלמה אדמון
צילום: שמואל רחמני

הגוף הוא הכלי. כלי אלסטי. עור הפנים, צורתם העגולה, אינם גבולות. כמו שהיא מחליפה בגדים, היא מחליפה הבעות, יציבת גוף. ברגע שמגיחה מאחורי הקלעים זקנה שבניה הכניסו אותה למושב זקנים, הרגליים של חנה לסלאו מתעבות, עור הפנים מתקמט ומחוויר, הסנטר מתארך, חוליות הגב מתעקמות, בלי איפור, בלי תפאורה. לסלאו נטו. היא קושרת מטפחת לראשה והיא תימניה משעריים. זה לא עניין של מבטא, אפילו לא של הבעה. המעיים שלה נעשות תימניות. אחר כך, בתוך פחות מדקה של החלפת בגדים בחושך,

מופיעה על במה לסלאו האשה היפה, הזמרת. תמרה יובל, שעיצבה לה שימלה שחורה לקטעים שבהם היא חנה לסלאו, אומרת שכולם שכחו שלסלאו חתיכה. „עיצבתי לה משהו שיוציא אותה החוצה, שיראה איך היא מרגישה. צעירה שמחה, מלאת חיים".

בקטעים האלה, כשהשמלה דבוקה לירכיה הצרים ומגלה מלמעלה מפתח חזה סוגסטיבי ומלמטה זוג רגליים מדהימות באורכן, את שואלת את עצמך איך לא איכפת לה לוותר על כל זה כסבתא זפטה. גם בתמונת הפלאקאט המודבק בימים אלה בחוצות העיר, היא בחרה בפנים המצחיקים של קלרה, אחת מדמויותיה, ולא בתמונה של היפה עם שיני התירס. לסלאו היא שחקנית. בגלל זה היא מרגישה מצוין עם הבעה אידיוטית של מישהי שלראשה קשור פרפר מטפחת ענקי ואדום. ממילא, היא יודעת, ברגע שהיא מסירה את המטפחת, השיער שלה מסתדר במקום בלי פאן. חנה לסלאו מקבלת את עצמה בחזרה מתי שהיא רוצה. ◄

בן ואמא שלו (צילום: שמואל רחמני)

על הכביש החשוך, בחורה משפיים לתל-אביב, אומר חיים רומנו, גיטריסט: אתה מצ־פה מחנה לסלאו שתצחיק אותך. רבע שעה קודם לכן, בחצות, לסלאו, אחרי הראן הראשון, פנתה לתזמורת בשאלה קשה: תגידו, זה לא מצחיק אתכם? הנגנים, אנשים משופשפים. רומנו, תוך אריזת האמפליפאיר, אמר: כשמצחיק, צוחקים. הוא לועס זכרונות מהימים שהצ'רצ'ילים ליוו את אריק איינשטיין בהופעות. בישראל שבין אבנר דן לגששים, לא נשארו כבר הרבה דברים שיכולים להצחיק אותו. בפורים האחרון, אומר רומנו, חנה לסלאו נכנסה להיכל הספורט ועשתה שם בשלוש ארבע דקות אילתור, מה שאף זמר ו/או בדרן אפוף רקדניות ושבע חזרות, לא הצליח לעשות במופע הגרנדיוזי. הקהל, ילדים והורים, שכב על הריצפה, כשסבתא זפטה ירתה מהמותן.

חנה לסלאו מתכוונת למשוך מהקרדיט של הקהל, במקרה הזה השיכבה המתכַּנה עם ישראל, גם את הרווּבות. מופע היחיד הראשון שלה, „חנה לסלאו בחיוך ישיר", לא יהיה דייסה שעברה כבר במערכת העיכול הישראלית. בנקודה, שבה היא חשה בציפייה רעבתנית של קהל נכון להתפקע מצחוק ברגע שהיא פותחת את הפה, סבתא זפטה אמנם תגיח מן הקהל בצליעה עסקנית על מקלה, שהיה לקלאסיקה. „אם לא אני, אין חנה ואין לסלאו", היא תאמר ותזמין לבמה את הנכדה שלה. אבל הקישור הזה יהיה אסוציאטיווי בלבד. צריך אומץ כדי לבצע החלטה כזאת, בבואך להעלות תוכנית יחיד ראשונה, עם מקדם ציפיות עצום כזה. לסלאו ויתרה על פגזי הצחוק הקל להשגה, ועל גימיקים של רוויו שובה עין, היא לא תרגים טפיפות סטפס, למרות שהיא יודעת לרקוד.

המינימאליזם האופייני לבמאי שבחרה, יושב כאן על טקסטים של כותב שיודע להפעיל את שרירי הצחוק, תוך פניה אל רבדים עמוקים יותר, הקשורים לרגש ולתבונה. בדרנית שפונה ליוסי בנאי כדי שיצור לה הצגה, יודעת שהיא זונחת באולפני הטלוויזיה את הטריקים של תשדירי השרות. „לכתוב תשדירי לוטו של 28 שניות, זה לא לכתוב מונולוג", היא אומרת. „מה שיוסי בנאי זורק לפח, אחרים לא מוציאים מן העט שלהם גם אחרי הרבה תיקונים".

היא ראתה את בנאי במופע שלו „אם נדע לאהוב" וציינה לעצמה שיש לה הרבה מה ללמוד ממנו. „בחרתי אותו", היא אומרת. מהרגע שבחרה, התמסרה. „הוא אמר לי שהוא יהיה צוק גיברלטר שלי". היא קוראת לו יוסף, נקי, מגוהץ, הטעמה על ה„סף". הוא מנופף לה ידיים ממעגל האור הקטן הנשפך על שולחנו, בשיפולי הבמה. קם, בא עד לעקבי נעליה ומנסה לעצור השתפכות שלה, תוך ידיעה שלא תמיד זה אפשרי. לסלאו הרי טענה מצברים הרבה זמן, ובנאי נהנה מהסיפור הזה. „בטח. מה אני פאקיר?" בעבר כתב וביים לעצמו ולגששים. פעם ראשונה שאשה נותנת עצמה בידיו המקצועיות. יש קטעים שהנהרה נשפכת מפניו. לפעמים הידיים שלו כל כך מתנפנפות, שנדמה שעוד רגע יעוף אל הבמה בעצמו.

הטקסטים שלסלאו מגישה כאן לא מיועדים לשחרר רעמי צחוק ולפוג. מדובר במונולוגים ארוכים, שבונים דמות, סיטואציה, הלך רוח, רעיון. בסופו של הערב הקהל אמור לצאת לרחוב עם מראה ביד ועם געגועים ותקווה בלב. הדמויות של הלוטו, היו, מהבחינה הזאת, טיזרים. לסלאו, מקצועית עד השערה האחרונה של הפיאות שהיא חובשת, ידעה מה שהיא עושה. תשדירי השרות היו יוזמה שלה וביצוע שלה.

את תשדירי השרות היא יזמה, כתבה וגם התחפשה. הדמויות של הלוטו היו טיזרים להצגה. אלא מה, „לכתוב תשדירי לוטו של 28 שניות, זה לא לכתוב מונולוג."

היא כתבה, היא התחפשה. היא השקיעה בעניין הזה עם כל המודעות חסרת ההיסטריה, של מי שבונה לעצמה קריירה על בטוח. „היו לי הרבה הצעות לצאת בהצגת יחיד בשנים האחרונות. לא הרגשתי מוכנה. צריך בשלות בשביל דבר כזה. במשך כל התקופה הזאת לא הופעתי גם בחלטורות, מלבד הופעות בהתנדבות. קהל צריך לשכוח אותך ולהתגעגע אליך. אני מרגישה עכשיו שהקהל מחכה לי".

מרים ציוני השקיעה במי שהיא רואה כבדרנית מספר אחד בארץ, כ־130 אלף דולאר. לסלאו התחילה לעבוד עם בנאי לפני שנתיים. אחר כך נכנסה להריון. כשבן היה בן ארבעה חודשים קבעה עם יוסי פגישה ב„אפרופו". היא הגיעה לשולחן בחיוך ובנאי הרים פניו מהקפה שלו: „בוקר טוב", אמר, „באת עם התקן?" מאז הם עובדים כבר שבעה חודשים רצופים, תופעה לא מקובלת בעולם הבידור. ציוני משלמת משכורות ושכר סופרים מראש. „יש הפקות", היא אומרת, „שאני קובעת מראש סכום, נאמר, 50 אלף, כשמדובר במחזה כתוב, למשל. במקרה של חנה החלטתי ללכת על כמה שצריך. מה שיידרש, לתת". בשבוע שעבר זרקו את התפאורה שהוכנה והזמינו אחרת מגרמניה. התזמורת יושבת מאחורי מסך רשת דק, על רקע של שמיים תכולים, שהאורות מצהיבים ומאדימים אותם. חנה לבדה על הבמה עם מיקרופון שחור. היא אמורה להיות התפאורה והדמויות והמסר. לסלאו, בת 33, לא מתפוררת תחת התעוקה הזאת. להיפך.

בנאי אומר ברצינות: „כולנו עובדים כאן, למעשה, בשביל חנה". זה גם יוני רכטר, מנהל מוסיקאלי ומלחין של מרבית השירים, חמישה מבכירי הנגנים בארץ, חמישה אנשי במה, מנהלת הצגה, מלבישה. בדרך לגנראלית היו גם תופרת ובעלת סלון לפיאות. ולסלאו שומרת על שלוותה. בין חזרת הבוקר לחזרת הערב היא ישנה מצוין בשעות הצהריים. ב־78', פסטיוואל הזמר, היתה צריכה להופיע עם גדי יגיל בהפסקה שבין חלקי התוכנית. יגיל העיר אותה משינה עמוקה. המסכים כבר הכחילו בבתים, אנשים ישבו וצפו בתחרות הזמר, כשגדי וחנה היו בדרכם לירושלים. אנשי ההפקה תלשו בבנייני האומה את שערותיהם. יגיל, שועל במה ותיק, לא תפס „איך הבן־אדם מסוגל לישון ככה, כשיש לו הופעה בשידור חי בטלוויזיה בפסטיוואל הזמר?" הבן־אדם הזה, יכול. „אני רק מריחה את הכרית, אני נירדמת", היא אומרת.

לפני שלושה שבועות, היא משתרעת על ריצפת

הבעל: „בבית היא לא מצחיקה"

אביב גלעדי, בעל, אומר שבבית היא לא מצחיקה. זאת אומרת, היא מסוגלת להצחיק אותו מאד, אבל היא לא משתמשת בזה בכל הרגעים של המטבח, החלפת החיתולים, והשיחות החשאיות אחרי התחזרות, מאוחר בלילה. כך גם על הבמה, לדעתו. „חנה לא גונבת את דעת הקהל. בניו־יורק היא יכלה להיות לייזה מינלי. כאן היא יכלה למלא את היכל התרבות בגימיקים. אבל היא החליטה על הצגה אישית תיאטרלית והיא הולכת על זה עם כל הקופה".

מה חושבת על לסלאו רבקה מיכאלי, קומיקאית ותיקה? משך שנים היתה מיכאלי אשת היחידה במפת הקומדיה הישראלית, עליה התאהבו בעבר מעטות כמו זהרה עטרי ושושיק שני. החוליה המקשרת בין מיכאלי ללסלאו, חוץ מהקומדיה, זה יוסי בנאי. מיכאלי מאחלת הצלחה. „לחנה יש מה שאין להרבה נשים מהברנז'ה. יש לה בעל תומך, שמתמצא בענף שלה".

ומה ערכה של חנה כשלעצמה?

„בחנה לסלאו יש כל מה שלא היה פעם לקומיקאים בארץ. היא יודעת לרקוד, לשיר, לשחק. היא פיתחה את הדברים האלה ועבדה עליהם. פעם לא טרחו, לא העיזו לעשות את זה. היא מקצועית מאד. בימינו לא הקפידו על רמה כזאת. היתה איזו צניעות, שהיום נראית עיפושית. היום יש חשיפה הרבה יותר גדולה. בימים שיצאתי עם „שעות נוספות", תוכנית היחיד הראשונה שלי, הכל היה בגודל טבעי יותר, בלי טלוויזיה. בלי כל כך הרבה עיתונאים. לי, למשל, אף פעם לא היתה גלויה עם התמונה שלי, שחילקו למעריצים. בין חנה לביני יש פער דורות מהבחינות האלה. חוץ מזה אני תמיד עשיתי עוד דברים. שמרתי לי על הפינות שלי. תמיד עבדתי גם ברדיו. עשיתי הרבה חלטורות. חנה מתמסרת רק לקריירה שלה כקומיקאית".

חנה ואביב: בונים את החיים בלי פאניקה (צילום: שמואל רחמני)

הפולניה המצוחצחת מארץ ישראל טובה יותר, יפה יותר. „מה שיוסי בנאי זורק לפח, אחרים לא מוציאים מן העט שלהם גם אחרי הרבה תיקונים."

ציונקה, שאלוהים לא נתן לה כלום בחיים, חוץ מקשרים מתמשכים עם משרדי שידוכים. „הטמטום שלה נשפך כשהיא מצפה לעוד פגישה עיוורת בלב רחוב סואן."

המרוקאית בתור לקופת חולים. „נכון זה בחיים, אבל פה ושם, אם רק רוצים, אפשר לראות מאחורי ענן שחור גם צל של חיוך עם קרן אור."

האולם של נצר סירני. ההפקה הזאת, כמו רבות אחרות, הפעלת אולמות לצרכי חזרות בקיבוצי רדיוס גוש דן. כל ומידעות פונים אליה הקיבוצניקים. כמו בעיר, אנשים מתיחסים אליה כאל מי ששתתה קפה בסלון שלהם. חנה קושרת שיחות. ציוני חושבת אותה לסופר־סטאר. חברת המשק, זאת עם הצנמה העבותה של הגג, הדוחפת עגלה עם תינוק בין גינות הקיבוץ, רואה בה חברה, שילדה כמה חודשים לפניה. הן מדברות על תינוקות. מאוחר בלילה, אחרי חזרה סבנית מייגעת באולם חשוך וריק מכל הד, מביטה חנה בתיקרת האולם, ידיה משחקות בשערה בתנועות חולמניות. היא לא שומעת את צרצרי הקיבוץ הישן בחוץ. כמו עקרת בית המקשיבה לעצמה, שוכבת למנוחת הצהריים שלה תוך הזייה הוליוודית, היא אומרת: „לפעמים אני שוכבת לי במיטה וחושבת: איך זה יהיה?"

כשהיא מתעוררת משנת הצהריים, היא משחקת עם בן, עד שהמטפלת באה לקחת אותו. הילד הזה, עומר בלול על רגליים לא יציבות, צפוי תמיד להחטף מבין צעצועיו לצרכי ריקוד טנגו רטוב מנשיקות ולחוץ בחיבוקים. לסלאו פטורה מריגשי אשמה, בעיקר מפני שאמא שלה מטפלת בבן. „היא נותנת לו מה שהיא נתנה לי". המלים המפורשות הן אהבה, חום, הבנה, חופש לבחור. „בינינו לבין עצמנו", אומרת מרים לסלאו, אמא, „חנה בנתה לה לבד את הקריירה".

לסלאו האם יצרה אחרי אושוויץ בית חם לארבעה ילדים. בעיירה הפולנית קרניציצה נודעו בנות המשפחה כמי שמארגנות הצגות. אחת מבנות המשפחה הנעתרה להיות ממש שחקנית. עניין נדיר בסביבה דתית מחמירה. השואה חיסלה אפשרות כזאת. „השואה לקחה את השנים הכי יפות של החיים שלי", אומרת מרים לסלאו, „אבל לא את שמחת החיים". בעלה היה ברזן מוער. הזוג שלח את הילדים שלו לחיים עם מטענים של ערכים אנושיים. בכל שבי בערב היו כל הארבעה חייבים להסב עם ההורים לשולחן החגיגי לקידוש. מרים מצטערת עד היום על הוויתור שלה לחינוך החילוני. בבית הכובען לסלאו, ליד השעון ביפו, למדו הילדים לנגן בפסנתר. איציק, אחיה של חנה, עתיד היה להיות צייר, או שחקן, או פסנתרן. היום הוא איש עסקים בגרמניה.

להשלמת התמונה היפה הזאת, מה לעשות, יש להוסיף בעל. יפה, נחמד, הורים אמידים בכפר שמריהו, בעצמו בשר ביזנס, אבל לא על אותה פיסת קרקע, מה שמאפשר תמיכה מצידו, בלי צרות עין.

אביב גלעדי, מפיק („ברנשים וחלומות", „הללויה הוליווד", אנטוניו גארס). חמש שנים הם ביחד. חתונה לא היתה השלב הראשון ביחסים שלהם. חנה בונה את החיים שלה בלי פאניקה. יש לה סבלנות של מי מחפש את המובחר. גלעדי בחר שלא להפיק בעצמו את המופע של חנה. הוא רצה לחכות לה בלילה, לפגוש אותה אחרי יום חזרות ולתת לה סיוע. לא עצות, לא הוראות, לא מעורבות עיסקית, רק ריגשית. גלעדי מתכונן לראות את ההצגה כפעם הראשונה בגנראלית. לפעמים נדמה שהוא מתרגש יותר מהשחקנית הראשית.

בצאתה לגלם את הרמויות הפאתטיות שלה, לסלאו מזנקת, אם כן, מעמדת ביטחון מרופדת בתנאים מעוררי קינאה. המרחק הזה מאפשר לה יחס חנון לבחורה כמו ציונקה, שאלוהים לא נתן לה כלום בחיים, חוץ מקשרים מתמשכים עם משרדי שידוכים. למראה ציונקה אתה נחנק מצחוק ודמעות. הנה היא מרדה על עקביה, ערויה בתכשיטי פלאסטיק סרי טעם, מניפה מטריה שחורה באמצע יולי. ההבעה של חנה, מטופשת ושומרת על גאווה עצמית, צוחקת לעצמה ומתנפחת כנסיונות מגוחכים להתנשאות על הבחורים „שאין להם סטייל, לֶטֶס פֵּייס אִיט", סוחטת ממך

תגובות במיפלסים שונים. הסמטום של ציונקה, כשהיא מצפה לעוד פגישה עוורת בלב רחוב סואן, מצחיק ומעורר רחמים.

בנאי ולסלאו יש מחושי קליטה דומים, כשהם הולכים למכולת. הם רואים ביחד את המרוקאית בתור לקופת חולים, את הזקנה במושב הזקנים, את הפולניה המצוחצחת מ„ארץ ישראל טובה יותר, יפה יותר". ארץ ישראל שלהם לא יפה יותר ולא טובה יותר. היא אנושית. לסלאו־את־בנאי, אתה מרגיש, אוהבים את היהודים. הם צוחקים אתם ועליהם ולא מסתירים את העצב האנושי על ש„ככה זה החיים". ככה זה החיים בישראל, אבל צריך להיות אופטימיים: „פה ושם, אם רק רוצים אפשר לראות, מאחורי ענן שחור, גם צל חיוך של קרן אור". פזמון. הביטוי המילולי של הדברים צומח מהראש של בנאי. הטקסטים בנאיים באופן מובהק. המימוש שלהם הוא לסלואי. זאת מזיגה שעושה תיאטרון. למי שמחפש משהו אחר תהיה בעיה.

הרמויות נשיות. בנאי התרענן בתרגיל הזה של האמירה הנשית. הוא בא על נושאים מן האגף האחורי, הבלתי צפוי. יש כאן טנגו שהלחין אלון אולארצ'יק. אחת, עומדת ברחוב וקוראת למשה בעלה שיחזור. „משה חביבי, בוא כבר הביתה (...) ת'ה הלא יודע, שהמכות זה, שהמכות זה, שהמכות זה, מאהבה". האשה הזאת, מרוב אהבה, נושכת את האף של משה, חותכת לו ת'תלתלים, שוברת עליו סט של צלחות, קורעת לו שפתיים. אם הקהל ייזכר בינתיים בתופעת הנשים המוכות, בנאי יחכך ידיים.

יש רגע כזה, אחרי החזרה הכללית הראשונה, של שקט מתוח. חנה נעלמת מאחורי הקוליסות, יחד עם הצליל האחרון של קולה. לא מקובל למחוא כף. הדממה מערבבת הרבה רחשים שאין להם כיוון. האנשים הספורים הפזורים באולם קמים לאט מן הכיסאות. כולם עייפים. באוויר תלויות שאלות שאין עליהן תשובה. ואז יש התקבצות בקירמת הבמה. התאורן ואיש הסאונד נודדים הנה ממרכז האולם, מרים ציוני קמה מן המושב הכובד שבחרה באחת השורות האחרונות, בנאי ועוזרתו תמי עוזבים את שולחן הבמאים. חנה, מגבת לראשה, באה ויושבת במרכז המעגל הספונטני. יוני רכטר מצטרף. כוסות קפה עוברות בלאות מיד ליד. השיחה, אם יש כזאת, ממולמלת. אחרי שלסלאו מעבירה מבטים חקרניים סביב, היא עוצמת פתאום עיניים, מטה כף יד כלפי השמיים ואומרת, בצפוי, כמו פולניה: „גם אם זה יהיה פלופ, אני נָנְתִי". ■

ישר מהספונז'ה

קלרה גרה איתם, למעשה. ברגעים קריטיים יש לה תמיד מה להגיד. יש לה חוכמת חיים שזוג צעיר יכול להעזר בה בדירה קטנה, כשהתינוק צורח. קלרה, בחלוק של עובדת נקיון, עם או בלי מטאטא ביד, יודעת. קלרה יודעת וזהו. היא יודעת למה יש לכלוך במדינה, למה המצב, למה החיים זה לא מה שהיה. קלרה לא עצובה, לא עייפה. היא מדברת. הלסת התחתונה בולטת, הקול שלה מאנפף, הרדידות שלה היא בעצם חוכמת חיים ישר מהספונז'ה. תיקח את קלרה מהבית של חנה ואביב, לקחת את ההפוגה מהצרות של החיים. אביב צריך את קלרה, לא פחות מחנה. גם אמא מרים לסלאו יש לה רגש אליה, לקלרה. נו באמת, מי זאת קלרה? נו, זאתי, הסילוּוֶטקה (דמות) שתם הכי מעדיפים. היא גרה בבית שלהם, בית יפה דווקא, קטן אבל יפה, ממש בתוך של תל־אביב.

מאת יהודית חנוך

סן־לורן במוזיאון

במוזיאון לאמנות דקורטיבית בפאריס מוצגת בימים אלה תערוכה מרשימה, המכסה – ב־300 אוריגינלים – 28 שנות־יצירה של איב סן־לורן, האיש שהשפיע יותר מכל אדם אחר על האופנה ב־30 השנים האחרונות

...ין בסיפור היפהפיה
...רדמת: תצוגת אופנה
...ומה של איב סן־לורן
...מוזיאון בפאריס
...(למעלה); רקמות ונוצות
...של משי – בגדי
...צוות מצועצעים לנשים
...מסויות בעולם (ימין
...למטה) וציור של מונדריאן
...שנהפך לבגד בעיצוב איב
...סן־לורן.

צילומים: "גאמא"

לקח להם, לצרפתים, קצת זמן עד שנזכרו לתת כבוד לאיש שהשפיע על האופנה של שלושים השנים האחרונות אולי יותר מכל מעצב אופנה אחר, והציב את האופנה שלהם במקום הכי טוב באמצע – איב סן־לורן, ב"מוזה ד'ארט דקורטיב" – המוזיאון לאמנות דקורטיבית של פאריס, מוצגת בימים אלה תערוכה מרשימה המכסה עשרים ושמונה שנות־יצירה של איב סן־לורן בשלוש מאות אוריגינלים של מעצב־האופנה גבה־הקומה והממושקף, שגם היום נראה כנער ביישן – בתצלום שלו המוצג בתערוכה הוא נראה מכסה את מחצית פניו בתנועה המביעה מבוכה.

ניו־יורק הקדימה את פאריס כשערכה לפני שנתיים במוזיאון ה"מטרופוליטן" תערוכה רטרוספקטיבית יפהפיה של בגדי איב סן־לורן. דיאנה ורילנד, בת השמונים פלוס, אוצרת מחלקת האופנה של המוזיאון שהיתה במשך שנים רבות עורכת ה"ווג", עשתה הרבה לפרסומו של איב, שהוא גם ידידה האישי.

אבל כשפאריס החליטה לעשות לו כבוד, לאיב שלה, היא עשתה זאת גם יותר גדול וגם יותר מרשים מאשר ניו־יורק. מי שמבקר בתערוכה יכול לראות חמש קומות מכוסות מקיר אל קיר ביצירותיו של המעצב הצרפתי הידוע ביותר, שאם נדייק אפילו אינו צרפתי אמיתי. איב סן־לורן נולד באלג'יר להורים שהיו מהמתיישבים הצרפתים ב"קולוניה", גדל שם והגיע לפאריס רק כשהיה בן שש־עשרה. הוא התחיל לעבוד אצל כריסטיאן דיור, אז המעצב החשוב ביותר בפאריס, בסוף שנות ה־40. שנתיים לאחר־מכן מת דיור – ואיב סן־לורן בן ה־18 היה ליורשו.

למעצבי התערוכה היתה בעיה לא קלה, כיצד להציג בחלל מוגבל 30 שנות אופנה. הם עשו זאת בצורה מעניינת ובלתי־שגרתית על ידי חלוקה לנושאים, ולא ל"תקופות הסטוריות".

בקומה החמישית של המוזיאון מוצג סיפור ה"סמוקינג", מקטורן הערב הגברי האלגנטי שהומצא לפני כמאה שנים. סן־לורן היה הראשון שהלביש נשים בבגדי גברים, במכנסים ומקטורנים סטייל סמוקינג.

באותה קומה יכולים מבקרים שמעולם לא נכחו בתצוגת אופנה ולא ביקרו בבית־אופנה פאריסי לחוש את אווירת המתח, הפאר, המותרות והדמיון שמהם מורכבת תצוגת אופנה של מעצב כסן־לורן: כאן הוקם מסלול תצוגות בגודל טבעי, שבצידו יושבים ה"לקוחות", בובות לבושות במיטב האופנה, "צופות" בדוגמניות בתצוגה שקפאה במקומה כמו בסיפור היפהפיה הנרדמת.

מטפסים קומה אחת ומגיעים ל"אוצרות של איב": רקמות שנראות כמעט תלת־מימדיות, עדיים וארנקים היכולים בקלות להתחרות בעושרם ביצירות מהמאות הקודמות. לא את כולם הוא עיצב, חלקם נוצרו בעבורו על־ידי מהאמנים הידועים ביותר של צרפת, וביניהם הפסל קלוד לאלאן. במרכז, על במה קטנה,שצורתה צורת לב ארום, עומדות להן כל ה"פאם פאטאל" – השמלות הכי נועזות עם המחשופים הצוללים והשסעים החושפניים שיצר איב במשך השנים.

כמה צעדים נוספים ואתם במרכז חדר־הקרנות שם מוצגים קטעי־סרטים בהשתתפות שחקניות מפורסמות שלבשו בהם בגדים בעיצובו של איב. "מבצע סטביצקי" "L'affaire Staviski", "העלמה ממיסיפי" "La Sirene de Missippi" ובנוסף גם קטעים אור־קוליים המספרים את סיפור חיין של היוצר.

ויש עוד: בקומה אחרת, הבגדים שעיצב סן־לורן בהשראת תלבושות עמים שונים. ב־1976־1977, למשל, הנציח את הבלט הרוסי והלביש את הדוגמניות שלו בבגדים צמודים לחלק העליון של הגוף, עם חצאיות תפוחות כמו של הרקדניות. ב־1978 נדד לספרד עם בגדים הדומים לבגדי לוחמי־השוורים – מקטורנים קצרים ומכנסים צמודים שנגמרים ליד הברכיים. אגב, סגנון כזה בדיוק אומץ על ידי האופנה העכשווית. איב הקדים גם את ה"גל ההודי" בסרטים ובאופנת הרחוב כאשר ביקר שם ב־1977, ושנה לאחר־מכן עבר לאפריקה לחפש השראה, שוב, הרבה זמן לפני כל האחרים.

הקומה השמינית והעליונה מוקדשת כולה להשפעת האמנות על בגדיו של איב סן־לורן. בתקופות שונות הושפע מאמנים שונים והעביר את ציוריהם ועבודותיהם לבגדים שעיצב. מונדריאן, פיקאסו, מאטיס, כולם נמצאים שם, ובגדול – על משי, סריג וקטיפה.

אולי זה סוד גדולתו של איב סן־לורן, הכשרון המופלא שלו לקלוט השראה ממקורות כה רבים ושונים ולהעבירה בצורה משכנעת לבגדים שכל העולם ממהר להעתיקם.

כמה פעמים במשך 28 שנות עבודתו, נראה היה שאיב סן־לורן הגזים, כמו למשל כשהציג את מראה היצאנית – והדוגמניות שלו נראו ממש כמו הנשים שניצבות בפינות רחובות מסויימים בפאריס. אז לקח לאנשים קצת זמן להתאושש מהחלם – אבל גם מראה זה הועתק, בצורה קצת יותר מתונה – וירד לרחוב. עכשיו אפשר לראות את הכל במוזיאון. ■

לאכול בחוץ

מוצארט – חמש דקות מקלקיליה

לכפר־סבא – חמש דקות מקלקיליה – יש "קניון" נחמד. קוראים לו "מרכז אהרוני" והוא מצוי ברחובה הראשי והארוך של העיר. ב"מרכז אהרוני" אתה מוצא יופי של חנויות, מדרגות נעות, מזרקה דקורטיבית וביתקפה אחד שקוראים לו "קפה מוצארט" שהוא גם בית־קפה וגם מסעדה. אחרי שאתה משקיע את אונך והונך בחנויות של הקניון, מגיע לך לאכול משהו.

מקום לא רע קפה־מוצארט. אין שם מוסיקה של מוצארט, אבל "כריך מוצארט" (לחם על בסיס חיטה מלאה, בשר מעושן, גבינה צהובה וירקות) ישמחו להגיש לך, שלא לדבר על מיני סלטים, חביתיות ופשטידות, מרקים ומנות גדולות יותר כמו דגים, פריים ובשרים.

מן התפריט, הנושא על גב כריכתו את צלליתו של מוצארט, אנו בוחרים כפתיחה את "מרק היום" וסלט ניסואז. אנו מבקשים להמשיך במנה מעורבת של קלאמארי מטוגנים וחסילונים, אבל האיש אשר על המסעדה מתנצל ומסביר כי מזה יומיים "לא היתה בשוק סחורה טובה, רק סחורה כזאת שאנחנו לא נוגעים בה. יותר טוב לנו להגיד לקליינט שהיום אין, מלהגיש לו משהו סוג ב' שיקלקל את הטעם שלו ואת השם שלנו". יפה מאוד. פנינו, איפוא, למחלקת הפשטידות והזמנו שתיים מהן. כמנות עיקריות ביקשנו צלי בקר ברוטב פטריות, ו"אצבעות בנוסח סיני". כך כתוב בתפריט.

"מרק היום" שקיבלנו היה מרק סלרי, מפולפל יותר מן המקובל לגבי מרק כזה ובכל זאת טעים. בסלסלת הקש הוגשו לנו פרוסות טריות וחמימות של לחם שחור, ובפינכה גלווית מעט חמאה. סלט הניסואז הוגש בקערה עמוקה והיו בו מרבית המרכיבים הקלאסיים של סלט כזה. אבל מי שמצפה לסלט ניסואז צרפתי, לא יפריח שריקת התפעלות לאחר שינסה את הגירסה הכפר־סבאית. לעומת־זאת, אם יכנו את הסלט הזה בשם בלתי מחייב (למשל: "טאנגו כפר־סבא"), הוא בהחלט יזכה לאהדה.

הגיע תור הפשטידות. המנות גדולות ומקושטות בסרירת ירקות חתוכים אסטטית. כל הכבוד, כפר־סבא. פשטידה אחת היתה עשוייה גבינה בלבד, השנייה עם פטריות. שתיהן היו בסדר גמור, אבל דווקא ה"סתמית" –זו מהגבינה – היתה הטובה שביניהן. מומלץ מאוד למי שאינו מתיישב שם לאכול ארוחה מלאה. שטפנו את החיך בלגימה הגונה של בירה צוננת מהחבית, ונפנינו למנות העיקריות. צלי הבקר ברוטב פטריות, הגם שלא היה בשורה מיוחדת, היה סביר בהחלט ואפילו למעלה מכך. נהנינו מאוד מאותה מנה הקרוייה שם בתפריט "אצבעות הודו בנוסח סיני", למרות שזה לא היה בדיוק אצבעות ואולי גם לא כל־כך סיני, אלא מצע של איטריות חלוטות היטב עם מיץ עגבניות, ועליו נתחי בשר הודו עם בצל, פטריות, נבטים ורוטב סוייה. לפני ההגשה מקרימים על מצע האיטריות מעט גבינה, ומביאים לשולחן. נאמר לנו כי ניתן להזמין את כל הקומבינציה הזו גם על מצע של תפודים אפויים, או של אפונה, או של אורז עם שקדים.

מי ש"שבור" על עוגות מפוארות עם קצפת ושוקולד האוצרות בחובן מטמון יקר של קלוריות, יוכל לבחור לו פרוסה חגיגית ומגונדרת מתוך מקרר התצוגה השקוף. מי שניסה לפתות אותנו להזמין אחת כזו הודיע לנו חגיגית כי העוגות הללו מובאות הלום במשלוח מיוחד מ"שרי", בתל־אביב. הצלחנו להתמודד עם הפיתוי ובמקום עוגות הזמנו פלחי אבטיח צונן ומתוק.

מצאנו בתפריט כי ניתן לקבל ב"מוצארט" ארוחה עיסקית הכוללת מנה ראשונה, עיקרית (עם תוספות וחמוצים), לחם, חמאה ומנת קינוח – כל־אלה במחיר אחיד של 9,5 ש"ח. הוגן בהחלט.

מיאו"ל

מתפריט

האימאם המתעלף

אחת לכמה חודשים אנו פוקדים את "אולימפוס" (רח' הקישון פינת לוינסקי) שהיא, לכל הדעות, אחת המסעדות הטובות מסוגה בדרומה של העיר תל־אביב. בכל ביקור כזה צפויה לנו הפתעה – פריט חדש שנוסף לתפריט. אתה יכול למצוא אותו כתוב על גבי התפריט, אבל ברוב המקרים זוהי תורה שבעל פה, המועברת בעיקר לחוג הלקוחות הקבועים. בביקורנו האחרון שאלנו מה חדש, והבעלים אמונן פעמיים. מעם ראשונה שאלנו: האימאם המתעלף, התבשל?

אין מקום לפאניקה. "האימאם המתעלף" הוא, בסך הכל, מאפה חציל, והאגדה מספרת כי כאשר טעם ממנו האימאם הגדול לראשונה, הוא לא ידע את נפשו מרוב הנאה, עד שנפל מתעלף מכסאו. ומאז אותו יום שמו של המאכל הוא "אימאם־באילדי" (ויש הכותבים "ביילדי"), לאמור: האימאם המתעלף (או המתעלף, אנחנו לא אחראים שהתרגום הנכון). ה"אימאם" הזה, למען האמת, הופיע כבר כמה פעמים בתפריט הבלתי־כתוב של המסעדה הזו. אבל מכאן ואילך, כך אמרו לנו, הוא החזיק לתפריט. [illegible]

[...]ריה השועלים

(המשך מעמוד 8)

[...]ת, קורא תנרהיבת של "אל־על". ביום תובל [...]

[...] אמנם היה. האן חבר עד היום במועצת [...] של תע"ש וגם יו"ר מועצת המנהלים של [...] האמריקנית "בורנסטיין קייטרינג", [...] כשר למטוסים ומקיימת את ישיבותיה [...] האן הוא תוכב נסיעות קובע. ואם היריבה [...] הבת של "אל־על", הרצופה כיסות [...] לא השביעה את רעבונו, מינה אותו ובולוז [...] ועדת הפרוייקטים של המועצה לתילופי [...] תפקיד זה מחייב אותו לצאת כפעם לפעם [...]

[...] האן מרשה לעצמו לכתוח ביקורת על כנהם [...] איך סחטו אותו נציגי "אגודת [...] והמשא־ומתן הקואליציוני לאחר בחירות [...] טוכמו וכל מרכיבי הקואליציה באו [...] כמעונו של ראש־הממשלה. מנחם [...] נוכר ח"כ שלמה לורינץ שיש להם "עוד [...] דרשו להפסיק את טיסות "אל־על" [...] הסכים מיד. אחר־כך היה באמתחתו "עוד [...] שאברהם שפירא יהיה יו"ר הקואליציה. [...] הסכים בגין ללא היסוס. לא עזרו תרהכיתו [...] ארליך בעניין "אל־על", או תיסכולו של [...] שכבר תפר חליפה לתפקיד היו"ר, [...] גזור בשבילו. גם הצעתו של יהודה [...] רוטציה בתפקיד בשיתוף המפד"ל, לא [...] את הכסא מיד ה"אגודה".

[...] גם על השוואת ההקצבות הממשלתיות [...] של אגודת ישראל לאלה המוענקות לישיבות [...] שתלמידי האחרונות משרתים בצבא [...] הראשונות – לא. "זהו כאב הבטן הגדול של [...] שבתקופת הליכוד התחזק הקו החרדי [...] האנטי־ציוני", הוא אומר, "בעניין הזה אנו [...] גם על בגין".

[...] התקופה הזאת פול מזכיר סיעת המפד"ל [...] האופוזיציה (כפי שנהג לפני המהפך) רק טעם [...] ערב בחירת נשיא המדינה ב־1978. יצחק נבון, [...] המערך, כמעט הסתלק מהמירוץ אחרי [...] שלו את פרופ' יצחק סוזה. הוא לא היה [...] שיוכל להשיג בכנסת את הרוב הדרוש. נציגי [...] הלכו לפגוש את הפרופסור האלמוני בדירה ירושלמית. אחרי שתהו על קנקנו של שווה, נפגש האן עם יצחק נבון במכוניתו ואמר לו: אל תסיר את מועמדותך. לליכוד אין מועמד מתאים, והמפד"ל תתמוך בך. נראה שהמידע הזה הניע את נבון להתמודד. שמחה ארליך נטר להאן תקופה ארוכה. בגין לא אמר מלה.

כעבור חמש שנים, כשהגיעה השעה לבחור נשיא חדש, הימר האן על מועמד הליכוד, השופט העליון מנחם אלון, מול מועמד המערך חיים הרצוג. ההחלטה על אלון נפלה בהתייעצות קואליציונית מאולתרת לפני ישיבת ועדת הכספים שנועדה להתקיים בבנק לפיתוח התעשייה בתל־אביב. אריה האן ניסח את מכתב המועמדות, ומזכירה של הבנק התנדבה להדפיס אותו.

"לכאורה היה לנו רוב לאלון", מספר האן, "רק בגין היה מסופק אם נצליח להעביר אותו. לאחר ההצבעה, עוד לפני שנסתיימה הספירה, הוא ישב במזנון. דיווחתי לו שאבו־חצירא ובן־ציון רובין אומרים שהצביעו עבור אלון. אבל בגין הניף ידו בביטול, הוא ידע בבירור שהרצוג נבחר. במקרה הזה הבגידות היו לאורך כל החזית. לא היתה מפלגה אחת בקואליציה שלא חצתה את הקווים".

שנה קודם־לכן, ב־1982, כבר הגיעו לשיאם הקלקולים והתקלות בקואליציה. אריה האן לא יכול עוד להבליג, וכיועץ להנהלת הקואליציה כתב לבגין שבכל 17 שנות עבודתו בכנסת אין הוא זוכר תקופה כל־כך מתסכלת: חוסר אחריות ואי־איכפתיות של חברי הקואליציה, היעדרויות תכופות של רבים מהם וכתוצאה ישירה מכך תבוסות חוזרות ונישנות במליאה ובוועדות הכנסת.

בגין הורה לשכפל את המכתב ולהפיצו בין הח"כים. דברי האן היכו גלים במסדרונות ועוררו את קצפו של יו"ר הנהלת הקואליציה, אברהם שפירא (שכמובן כיהן בתפקידו לאורך כל הקדנציה, ואיש לא העז להעלות מחדש את רעיון הרוטציה). הוא חשב כי האן צריך היה לפנות אליו קודם שהלך לבגין.

אבל גם בגין הלך, ואריה האן נותר עם הזכרונות. עיניו נדלקות כאשר הוא נזכר, למשל, בפולה בן־גוריון שהיתה יושבת הרבה בבית־פרומין (משכנה הקודם של הכנסת). "היא לא כל־כך אהבה דתיים, ומדי פעם היתה תופסת אותי ואומרת: בוא הנה, יונגה מאנטש, מה עם הכיפה? טוב, אתה תגדל וזה יעבור לך"; והוא לא שוכח גם את הידידות ההדוקה עם משה סנה. "היינו שכנים בתל־אביב, ובמזנון בבית־פרומין הוא היה יושב הרבה עם איצ'ה מאיר לוין מאגודת־ישראל והם דיברו על חסידות. הייתי מקשיב להם.

"אחרי 1967 אני גם זוכר את היום שבו ישב בן־גוריון במזנון הכנסת עם מתילדה גז. פתאום נכנס בגין ואמר שלום. הזקן קם במהירות וגרר משולחן סמוך כסא נוסף בעבור בגין, וביקשו להצטרף אליהם. זו היתה מהפיכה. קשה היה להאמין שהדבר קורה מול העיניים. אמרתי לעצמי: איזה יום גדול, ממש וגר זאב עם כבש".

מכל אלה רק הוא עדיין שם, בקומה החמישית של המישכן, עדיין יו"ר סיעת המפד"ל המצומקת והמדולדלת. כבר אין עם מי לעבור ואת מי להרגיז. אריה האן לא עוזב את הכנסת. הוא עדיין לא יכול בלעדיה. אלא שעכשיו זהו אריה האן כהילוך אחורי, עגמומי משהו, משתוקק לחזור לימי יהודה בן־מאיר העליזים.

אבי בטלהיים

האן (עומד מימין) כיועץ מיוחד של הקואליציה: אברום שפירא זעם, "למה לא פנית קודם אליו"

האן הסתודד עם יצחק נבון במכוניתו והפציר בו: אל תסיר את מועמדותך לנשיאות. לליכוד אין מועמד מתאים ואנחנו נתמוך בך. נבון החליט להתמודד. ארליך כעס על האן. בגין לא אמר מלה.

הליכוד מאכזב אותנו

שאלה: איך היית מגדיר את עצמך: פוליטיקאי, עסקן, פקיד?

האן: "אני חושב שאני פקיד ציבור. היום התפקיד קצת יותר אפור, אך בתקופה שהמפד"ל היתה עם 12 מנדטים, זה היה תפקיד מרתק שיש בו הכל: פוליטיקה, ייעוץ משפטי, כתיבת נאומים, הכנת שאילתות, קשר עם הציבור, דוברות. הכל ביחד."

– אתה מזכיר הסיעה הוותיק ביותר בכנסת. מה יש לך עוד לחפש שם?

"אני אוהב את העבודה וקשור לאנשים, ולכן איני קובע לעצמי גבולות בתפקיד. אבל אני מסלים שדי מיצתי את עצמי, ובימים אלה אני שוקל עזיבה ופנייה לשוק הפרטי."

– מה הסיכוי להיות חבר־כנסת?

"ודאי שהיו לי מחשבות כיצד אוכל לעבור את המסך שמפריד בין ספסל היועצים לספסל הח"כים. רמזו לי בתקופות שונות מסיעות אחרות: בוא אלינו ותדרוך קדימה. לא נענתי ולא התפתיתי. מפלגה אחרת לא באה בחשבון מבחינתי. למפד"ל של היום ארבעה מנדטים. אין בכלל טעם להיאבק."

– אחרי שהיית בין המושכים את המפד"ל ללכת עם הליכוד, אינך חושב ששילמתם על־כך מחיר אלקטורלי כבד?

"בראייה לאחור אני לא מצטער. היינו מוכרחים לעשות את זה. המערך הפך את המפד"ל ליריבה בציבור שלו, ואני למדתי את זה על בשרי כי ראיתי הכל מול העיניים, ומקרוב. היה ציבור גדול במפד"ל ששבר כי הגיעה העת להחליף את הסוסים. בגין היה צריך להגיע לשלטון.

"ובאשר להצטמקות המפד"ל – האשמה היא לא פחות בה עצמה. היינו צריכים למצוא נושאים אחרים, לרכוב עליהם, משום מה נרדמנו. היה טוב, ונדמה היה שלא צריך יותר לעבוד. כל שר הלך לאוהלו, והמפלגה נשכחה. רק כשקיבלנו את המכה וירדנו לשישה מנדטים, התעוררו כולם ושאלו: מה קורה פה?

"לצערי הרב, הליכוד מאכזב אותנו היום. יתכן שיש שם מעט על שהמפד"ל לא הזדהתה איתם לאחר בחירות 1984, אבל לטווח ארוך הם שוגים."

חיים ואוהבים

בכפר שלנו

למה, בעצם, התכוון מרשל מקלוהן באמרו כי הטלוויזיה הפכה את העולם לכפר אחד גדול, ואותנו – לתושביו? כפר טיפוסי הוא מקום שתושביו הם "כפריים", כלומר אנשים שת־חום ההיכרויות שלהם מצומצם והם ששים ושמחים על כל אירוע קל בסביבה, על כל מה שעשוי להרחיב את עולמם הצר. בני כפר הם גם בני־אדם המכירים זה את זה – וגם זו, בודאי, היתה כוונתו של נביא התקשורת מקלוהן. אך מאחר שהכפר הוא מקום קטן, גם מספר האנשים הפוגשים בו אחד את השני דל למדי.

אך במציאות שלנו לא כך הדבר: בגלל מיתקפת התקשורת המפגיזה אותנו, לסירוגין, במשך כ־18 שעות ביממה, אנחנו חשים כאילו חיינו בכפר עם עשרות אלפי מכרים, והדבר לפעמים מאיים לפוצץ לנו את המוח. בכפר שלנו עשינו לא מכבר – ורק ביום אחד – הכדות (נגד רצוננו), עם הגיטריסט המנוח אכול הסמים ג'ימי הנדריקס, עם מי שחולם להיות מועמד המפלגה הדמוקרטית למרוץ בבחירות לנשיאות ארה"ב, סנטור אחד ששמו גארי הארט, עם אמה לורוס הקשורה לסיפור פסל החרות או עם ההמנון האמריקני וולא בא לנו להתאמץ ולברר מה בדיוק הביא אותה לכפר שלנו).

מעגל ההיכרות שלנו בכפר התרחב לא מכבר כאשר צירפנו אליו את ראש ממשלת נורווגיה גרו הארלם ברונדטלאנד, ופגשנו בפיטר הול, מנהל התיאטרון הלאומי בבריטניה, בשל פרשה שערוריתית של חוזה העסקה שאיפשר לו לעשות מליונים על חשבון הציבור. בדרכי הכפר שלנו יצא לנו להכיר את שתי הגבירות מהפיליפינים אקינו ומרקוס, זו שהוגלתה – וזו שזכתה בכתר הנשיאות או ראשות הממשלה, ממילא אין לנו חשק להכירה יותר מקרוב.

מרוע? מפני שכל העניין הזה של הכפר הגדול מפסיק למצוא חן בעינינו. אנחנו רוצים לחיות כפי ששמענו שחיים בכפר יהושע: בחצות היום הולכים לדואר לראות מה הגיע ובכפרים אחרים בחו"ל היו הולכים לתחנת הרכבת לראות מי הגיע? אחרי־כן הולכים הביתה לעשות סייאסטה הנמשכת שלוש שעות ובערב יושבים על המרפסת ומחכים שאחד המכרים יקפוץ לכוס תה. בכפר הקטן באמת לא מכירים עשרות אלפי אנשים שרק מכלכלים עליך את עולמך – החל ממרדונה וכלה בבוי ג'ורג', דולי פרטון ופרדיננד מרקוס. בכפר הקטן יש לך כמה חברים טובים וכמה עשרות מכרים טובים פחות או יותר. זהו. יותר אנחנו לא צריכים.

אבל כל עוד לא נלמד להשבית את מכשירי הקשר שלנו אל העולם – המכשירים הפועלים בבתינו כמעט ללא הרף – נמשיך ונחיה כמו בכפר גדול, גדול, גדול.

לי כל סיר נושא מזכרת

לעתים אני מתפלאת על עצמי על שאיני משליכה לזבל כל מיני סירים ואביזרי בישול מצ'וקמקים שיש לי בארון המטבח. הנה, למי־של, קלחת, זה הסיר עם הידית הארוכה והמ־תנדנדת, מימי איכה, בו נהגתי להרתיח חלב בשחר נישואי, בימים בהם עדיין הביא החלבן את החלב אל ביתנו. והנה גם סיר בישול עצום־מימדים מאלומיניום בו נהגתי לבשל מרק גולאש למסיבות של החבר'ה עוד לפני היות הקייטרינג, כאשר עדיין נהגנו לעשות מסיבות גולאש.

בפינת המגירה מתגלגלת פומפיה מזכוכית עתיקת־ימים עליה נהגתי לרסק תפוחי־עץ לארוחות־עשר של ילדי לפני היות צנצנות מזון־התינוקות. במגרת האביזרים יש לי גם כלי להפרדת החלמון מהחלבון, עליו הפרדתי כבר כמה אלפי ביצים ועדיין כוחו עמו, אף שהוא התעקם עם השנים.

אז למה בעצם לזרוק את הדברים הללו, והרי לי כל סיר נושא מזכרת. איני מסוגלת לזרוק חלק מעברי, למרות שעל פני השטח אלה הם רק ענייני מטבח.

אבל דרך המטבח שלי עברו עלי, כמו שאומרים, כל מיני עצבונות ושמחות וזכרונות. חיי שלובים בכל מיני פומפיות ותרווזים וקערות סדוקות. במדור העליון של ארון הכלים אליו איני מגיעה אלא פעם בשנה בעת הנקיון הגדול – ניצב לו, ללא שימוש, סיר לחץ שפעם ריסס את כל המטבח בחמיצה אדומה. אמנם מאז למדתי כיצד להשתמש בו, אלא שחינו סר בעיני מזה מספר שנים. אבל לזרוק? אותו? זה לא.

כנ"ל ביחס לנכסים ארכיאולוגיים אחרים כמו סיר פלא, פתיליה, מקצפת־יד. באמת, מה עושים עם שכאלה? ברבות הימים תהיה זו הבעיה של יורשי. והרשות ניתנת כבר מעתה: השליכו אותם. כן. השליכו. לכם הם לא יאמרו דבר.

רגע של אתיקה

שאלה: בזמן האחרון כותבים בעתונים על כמה מן החברים שלנו, ולא בהקשר חיובי. אנחנו יודעים כיצד לנהוג עמם, עם החב־רים שלנו, ברגעים של שמחה. אבל מה עושים במקרים האחרים?

הד"ר לענייני אתיקה משיבה: תחילה עליכם לברר בינכם לבין עצמכם בדיוק באיזו קטגוריה חברותית נכללים החברים הללו. האם הם חברים־חברים, חברים מן העבר הרחוק, או חברים־מכרים. ההבדל בין הקטגוריות הוא שיכתיב לכם את סידרי ההתנהגות. במקרה האחרון, של „מכרים", הישארו פאסיביים. לא להרים טלפון וכוודאי שלא לגשת אליהם לביקור. תארו לעצמכם מה יקרה אם כל המכרים יגשו לבקר את כל האנשים עליהם כותבים בעתון דברים לא סימפטיים. הרי הכבישים יסתמו...

עם חברים־חברים זו אכן בעיה. אם תיגשו אליהם או תטלפנו אליהם לנחמם בנוסח: „העתונים כותבים שטויות", או בדרך ההלצה: „נהייתם פופולאריים, האי־ – הם יבינו שאתם מתייחסים ברצינות למה שכתבו. אם תתעלמו בסגנון בת־יענה – הם ירגישו עצמם בעוזבים, וכשוך הסערה כבר לא יהיה לכם נעים לגשת אליהם, הם לא יתקשרו אליכם, וכך מפסידים חברים.

בנושא הזה אין חוקי אתיקה מפני שהאתיקה הומצאה עוד לפני שהיו התרמות לקרנות המפלגות ועוד לפני היות הבורסה. יהיה כל אחד הדוקטור לענייני נימוסים והליכות של עצמו: הולכים לשוק, קונים שני קילוגרמים טאקט, מרימים טלפון או נוחתים על החבר הפגוע, היושב במצורע בביתו, עם פרח אחד בודד ביד.

סתם באים אליו לשבת. זה נורא חשוב, וכל השאר (על מה מדברים ועל מה לא) כבר בא מאליו.

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 25 ל־31 ביולי

אריה (23 ביולי עד 22 באוגוסט)
השבוע תצטרכו להקפיד לתת לנפש האהובה את תשומת־הלב הראויה. הימנעו מויכוחים בנושאים אתיים, והגנו על בריאותכם מפני פינוק יתר. יגיעו אליכם הזמנות בלתי־צפויות לבילויים – כדאי לק־בל.

בתולה (23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)
מישהו שיש לכם בו עניין רומנטי נוטה לשחק בכם בימים אלה. עשיית דברים בזירה הביתית תעניק לכם תחושה של הישג. כדאי לכם להיות דיסקרטיים בהערותיכם. מוטב לארח בבית במ־קום לצאת לבילויים.

(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)
[illegible] למילוי התחייבויות חברתיות. אותות [illegible] המגיעים אליכם עתה אינם ברו־[illegible]. נסו לצמצם את המתחים בבית בכל [illegible], ענייני הקאריירה עלולים להיות נושא [illegible] מישהו קרוב.

(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)
[illegible] הקאריירה שלכם, עדיף עתה תיכנון לטווח הרחוק, אולם דווקא בימים אלה עלולים לק־[illegible] שיפריעו לכם לבצע את העבודה החשו־[illegible] מוקדם מדי ליישם את הרעיונות [illegible]. בתחום הכספי, התמונה משתפרת.

(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)
[illegible] עלולים לפרוץ ויכוחים בענייני כספים. לא [illegible] לערב עסקים עם בילויים. בימים אלה מוטב [illegible] בהוצאות מוגזמות בחוג המשפחה. מישהו [illegible] אליכם רגיש יותר מדי – תצטרכו להתח־[illegible].

(22 בדצמבר עד 19 בינואר)
[illegible] לגלות יחס שתלטני בקשר לקרוב־משפ־[illegible] על חזרה הביתית, ותצטרכו לחרוץ [illegible] להחלטות. המעילו את שיפוטכם בתי־[illegible] למישהו בסביבה יש מניעים זרים. [illegible] ממנו.

(20 בינואר עד 18 בפברואר)
[illegible] יותר מדי, אתם עלולים לבצע מישגים. [illegible] החלטות חפוזות. בימים אלה תיהנו מחי־[illegible] על ילדים ותיקים. זה זמן טוב לאירועים [illegible], אך אל תערבו בכך עסקים. כדאי לקצץ [illegible].

דגים (19 בפברואר עד 20 במארס)
יש לכם עכשיו נטייה להיכנס לויכוחים בענייני כספים. ידיד עשוי לסייע לכם בעסקים, ותמצאו דרכים לשיפור ההכנסה. תחום הקאריירה שולט בחייכם השבוע. נסו ליהנות ממעילות חברתית בלי להיקלע לעימות.

טלה (21 במארס עד 19 באפריל)
אתם עלולים לעורר בעיות אם תלחצו חזק מדי בנושאים הקשורים לעסקים. עניינים הנוגעים לילדים ידרשו תשומת־לב רבה השבוע, אבל תוב־לו ליהנות בחברת המשפחה. רצוי להשתדל שלא להתעלם מפרטים קטנים.

שור (20 באפריל עד 20 במאי)
בימים אלה עלולים להתרחש סיבוכים שקשורים בנסיעות. חיי הבית מציעים סיפוק רב יותר מאשר בסביבה זרה. תצטרכו לנקוט גישה חדשה כדי למתור בעיה – השתמשו בכושר ההמצאה שלכם, אך אל תהיו עקשנים.

תאומים (21 במאי עד 20 ביוני)
השבוע ייתכנו מתחים ביחסים עם חברים. עם זאת, אתם יכולים לסמוך על תמיכתו של מישהו קרוב. נסו להתמקד ביחסים של אחד־על־אחד. שימו על מתחשק לכם לנסות בילויים חדשים. שימרו על לשונכם העוקצנית.

סרטן (21 ביוני עד 22 ביולי)
מוטב שתתרכזו בעבודה שעליכם לעשות במקום להצטער על היעדר הכרה או מעמד. בתחום הק־אריירה צפויים לכם רעיונות חדשים ומרגשים, אך תוכלו להיעזר בעצה טובה של מישהו. בתחום הלב, השמרו מרכושנות.

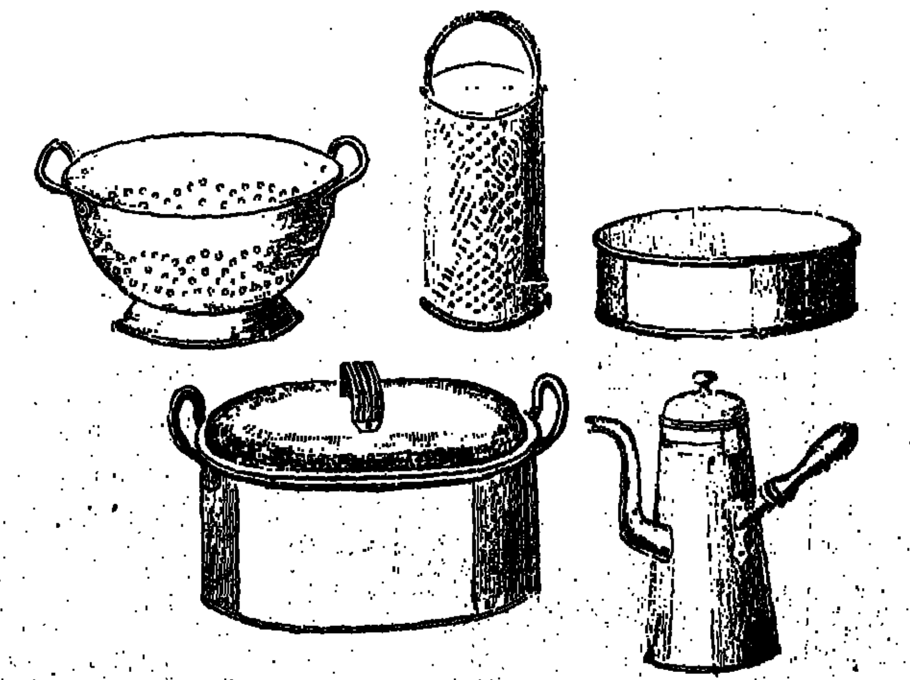

הקופסה הריקה

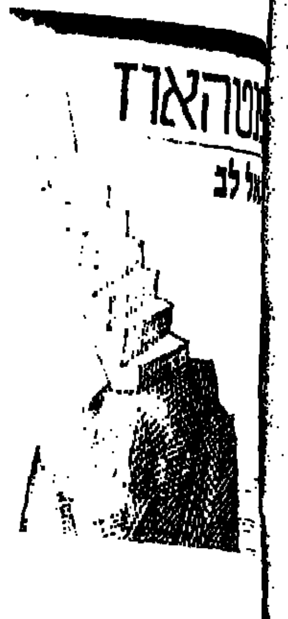

אורי קורא לזה "קופסת המוס השוקולד הריקה", וגליה כתרתהת. זהו קוד פנימי שלה, ואיש חוץ משני בני־הזוג לא יבין אותו. בעצם, בתוך הקופסה הריקה מסתתרת ההבדלים הקשורה בהבדלי הגישות שלהם.

זה היה בתחילת הרומן שלהם, כאשר גליה היתה באה לחדרו של אורי כשהיא נושאת עימה סוגים מיני מאכלים טעימים – עוף ביין, פטריות לשתן, מאכלים סיניים וכוס שוקולד שאורי חיבב מאוד. אורי אהב מאוד את הערבים הקרים הגשומים כאשר גליה היתה באה לחדרו, מוציאה מתוך שקית של מגבות שומרות־חום את הכלים עם הנוזל והמאכלים.

הם ישבו בחדרו הקטן, מדליקים נרות, התנור החשמלי מטיל אור ארמדם על גופותיהם העירומים. עם כמו את לילות החורף הקרים האלה, שנפתחו בטעמת הקשרונות הגסטרונומיים של גליה והסתיימו בערבול במיטה, כשידיהם עדיין נוטפות שמן [illegible]

★

ערב אחד הביאה גליה קופסה ריקה של מוס שוקולד. היא הכינה בביתה את המוס במיוחד בשביל אורי, אפילו התביאה איתו בפינה אפלה של המקרר. אבל מישהו מבני ביתה התאהב במוס, ואכל אותו... כאשר אורי פתח את הקופסה נדמה היה לו שהריקנות ניצבה בו בעיניו לעג.

גליה טענה שאורי צריך ליהנות מקופסת המוס הריקה כאילו היתה מלאה. „הרי העיקר הוא שהכנתי את זה במיוחד בשבילך". אמרה, „העיקר הכוונה. אתה צריך לראות את המאמץ ולהגיד תודה".

אורי, בהגיון הפרקליט שלו, טען שלברך מברכים רק על מעשים, לא על כוונות. „אין שום ערך לעבודה שדאגה והכנת – אם לא הבאת. לכוונות אין שום ערך בפני עצמן".

גליה נעלבה, הרכינה את ראשה, ושני קמטים קטנים הצטיירו בזוויות שפתיה. הבעיס אותה שלאורי לא היה די דמיון כדי להעריך את הכוונה.

כאז נהפך המושג "הקופסה הריקה של מוס שוקולד" לקוד בין השניים. כל אימת שגליה התכוונה לעשות משהו, רצתה להביא ושכחה או לא הספיקה להגות, היתה מגישה לאורי את הציפיות הלא־גמישות ומבקשת ממנו להתנהג כאילו היתה זו קופסת מוס שוקולד ריקה. הצרה היתה שאורי סירב ליקח את המשחק.

★

ואז באה פרשה שהציגה את כל הנושא הישן באור חדש.

גליה ביקשה מאורי להצטרף אליה לפגישה עסקית. כמרצה באוניברסיטה, היתה צריכה לארגן אירוע מסויים, ולפניו היה עליה לסדר עניינים טכניים רבים, לשכור אולם, לברר פרטים על ההופעות שניתן להעלות בו, כמה סדרנים יעמיד מנהל האולם לרשות באי האירוע, איזה כיבוד יוגש, לסכם מחיר.

באותו יום היה אורי פנוי והיא ביקשה ממנו לנשת עמה למסעדה שבבית תיאטרון "הבימה", כדי ש„עוד עין אחת ועוד אוזן אחת יהיו מעורבות בהחלטות". זה היה אחד מן הימים שבהם קפצו על גליה, ההחלטית רוב הזמן, רגעי היסוס מעצבנים, תחושות של חוסר בטחון. קשה היה לה להחליט, והיא רצתה יעוץ ותמיכה.

אורי, שנאז ומתיר טען שגליה היא "אשה תלויה", בהחלט לא "אשה משוחררת", מצא בכך חיזוק לדעתו. גליה תלתה בו מבט נשי מתגרה, ואמרה: „איזה שוטה אתה. אחרי כל־כך הרבה שנות נישואין עדיין אינך יודע שאני אוהבת להיות תלויה – תלויה כך כבעל, תלויה בפרופסורים ובסטודנטים בתחום העבודה שלי, תלויה בבן־הזוג שלי בריקוד... בכלל, אני אוהבת להיות תלויה באנשים שאני מכבדת".

★

כך מצא עצמו אורי בבוקרו של יום חול יושב בקפה "הבימה" בשולחן נפרד אבל סמוך, מקשיב באוזן אחת לגליה המשוחחת עם המנהל האדמיניסטרטיווי בשולחן השני. גליה הציגה עצמה כמרצה. דיברה על־כך שהם עומדים לערוך אירוע שבו ישתתפו מאות סטודנטים. שלפה פנקס, שאלה שאלות, רשמה הערות. גילתה בקיאות במחירים. „בירושלים דורשים מאתנו בעד עריכת הערב רק 800 דולר, ואתם...". היא ידעה בדיוק כמה יעלו קפה ועוגה לכל משתתף, התעניינה היכן יציבו את שולחנות הכיבוד, דיברה על התוכנית. היא נשמעה כמומחית ממדרגה ראשונה, והיה ברור שהרושם שעשתה על איש האדמיניסטרציה היה רב.

גליה דיברה בהתלהבות ואורי גיחך לעצמו. אותו חוסר בטחון אריר שלה נעלם לחלוטין כאשר עסקה בתחום שבו היא מומחית באמת. היא התמקחה בתבונה, דאגה לכספי האוניברסיטה, הוציאה נייר־עבודה ובו תחשיבי מחירים במקומות שונים. אורי התבונן בה מהצד. היא נראתה כמו גליה אחרת. לא ההיא ש„אוהבת להיות תלוייה", אלא אשה עצמאית, בטוחה בעצמה, חותרת לשלמות.

★

שעה ארוכה הניח לה לנהל את הדיון ואז עשה משהו שלאחר־מכן נהפך בין בני־המשפחה למושג, משהו שהעליב את גליה עד עומק נשמתה. אחרי־כן טען אורי שהוא פשוט ביקש להתבדח. „כל הדיון הארוך הזה עלה לי על העצבים. בסך הכל רציתי להצחיק אותך קצת, לשבור את שממון החישובים והכספים. רציתי גם לראות אם לאיש היכש ההוא יש חוש הומור". אבל גליה לא סלחה לו: „לא חשוב למה התכוונת – חשוב מה יצא. ויצא שפגעת בי. אתה כנראה היית ונותרת שוביניסט שאינו מסוגל לפרגן לאשתו ולראות אותה עושה משהו מושלם בלי לנסות להשפיל אותה".

אורי שמע רק משפט אחד – „לא חשוב למה התכוונת, חשוב מה היו התוצאות". וכך נזכר בשיחה ההיא על קופסת המוס הריקה. גליה לא היתה ערוכה לדיון הזה. היא נפגעה, והתקשתה לסלוח. „לא אכפת לי מה אמרתי פעם, לפני שנים. הכוונה לא חשובה, חשובה התוצאה", כך אמרה, ובכך נתנה לאורי קלף ניצחון בויכוח הנצחי ביניהם.

מה שהעליב אותה כל־כך היה משפט אחד של אורי, כמעט לפני סוף הדיון הוא קם, ניגש לשולחן שלידו קיימה את הפגישה שלה ואמר: „אוקיי, גליה, הגיע הזמן, עוד מעט אני צריך להחזיר אותך בחזרה למוסד. התופש נגמר". אחרי־כן חייך אל איש האדמיניסטרציה חיוך של התנצלות, ואמר: „אני מבקש את סליחתך, אדוני, אבל זה כבר התיאטרון השלישי שהיא באה אליו הבוקר. אתה מבין, לקחתי אותה לטיול של כמה שעות מהמוסד, וזהו הבידור היחיד שנשאר לה...".

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע המקביל של 1951. הנוסח המקורי נשמר. ליקט: גבריאל שטרסמן.

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

השבת אבידה
אבד תיק
עם 3 מסמורטים ועוד זוקר־מנטים חשובים ארגנטיניים ע"ש זבילו ומשפחתו
המוצא הישר מתבקש להחזיר
תמורת פרס גדול
דוד טופל, תל אביב,
רחוב אחד העם 24

הלגיון ריכז כח רב ברבת־עמון להלווית המלך עבדאללה שנרצח בירושלים

כוחות הלגיון תגבירו את השמירה ותפסו עמדות אסט־רטגיות ברבת־עמון, בירת הירדן וסביבתה, כדי למנוע הפגנות או התנקשויות נוספות באישים ערביים רמי־מעלה, שבאו להשתתף בהלווייתו של המלך עבדאללה, שנרצח.

העיר העתיקה בירושלים וסביבתה הפכו למחנה מזוין. כוחות הלגיון בעזרת המשטרה ממשיכים בסריקת העיר, בחי־פושים ובמעצרים.

אנשי הלגיון הערבי, מזויינים במכונות ירייה, שומרים ברחובות העיר. המתיחות לא זו בלבד שלא פגה אלא היא הולכת וגוב־רת. ההתנגשויות בין הלגיון והד־תושבים מתרבות וסבל התושבים הנתונים במצור ובעוצר גובר מי־ום ליום.

מפירי עוצר בעיר העתיקה הולקו לפני שנשלחו לביתם לא־חר לילי־מעצר - נודע מפי ארם שביקר כמה שעות בעיר העתי־קה.

המלקות עוררו תגובה מרה ומשלחת של כמרים פנתה למפ־קד המשטרה במחאה על מעשה זה.

ערבים רבים מחסידי המופ־תי מנסים לברוח מן ה"משולש" לישראל, כדי לחמלט מידי הלגי־ון הערבי, המנהל עכשיו פעולת טיהור במשולש. בשכם ובי־תל־כרם נערכו מאסרים בהמון ונאסרו גם נכבדים רבים.

המופתי לשעבר של ירושלים חאג' אמין אל חוסייני הכחיש בהודעה מיוחדת כל קשר עם רצח עבדאללה. כן הכחיש שהוא מכיר את הרוצח מוסטפה שוקרי עשו.

עשו הוא מושלמי בן 21, חיט עני, יתום, שנמנה זה כמה שנים עם ארגון "פלוגת השמידה למאבק הקדוש". הוא למד בבית הספר הממשלתי "אל קריה" בי־רושלים. אח"כ למד חייטות בבית המלאכה של אחיו. הוא פוזל בעיניו. בשנת 1948 הצטרף לכ־נופיה ערבית תחת פיקודו הישיר של באג'ר אבו גרביה, בשכונת שייך ג'ראח שבה התגורר. התפר־סם כ"צעיר הגיבור" אחר טבח השיירה להר הצופים.

גשם באמצע הקיץ

כמויות קטנות של גשם ירדו הבוקר אחרי שעה 7 במספר מקו־מות בארץ.

השרות המטאורולוגי מסביר תופעה נדירה זו בחודש יולי בח־דירות גושי אויר קרים ובהתפת־חות עננים ניכרת.

תורים לצלחות

תורים ארוכים הזדנבו ביום ו' שעבר ליד החנויות המעטות המוכרות את הצלחות הגיעו מבלגיה בצורת העברת הון. שוט־רים הוזעקו לשמירה על הסדר.

מטעם התאחדות הסוחרים נמסר לנו, שממחר ישופר המצב לאחר שהושג הסכם מלא בין חב־רת "קונפינה" - במסחר הקמעונ־אי בעניין שיווק הצלחות. מאותו מקור נמסר לנו, שיש סחורה מספקת ואין כל יסוד לבהלת הקניות.

כ־300 מיצרכים נכללים באינדקס החדש

הועדה הציבורית לקביעת בסיס חדש לאינדקס יוקר המי־חיה, סיימה את עבודתה. נקבע סל מזונות ומצרכים חדש, המכיל כ־300 מיצרכים.

סל המזונות החדש יחייב את חישובי האינדקס כבר החל מ־1 ביולי.

בעוד שסל המזונות הנוכחי מורכב מ־24 מיצרכי מזון בלבד, כולל הסל החדש 6 תחליפים במ־זון, שהונהגו יחד עם משטר הצי־נע והקיצוב. סל המזונות מקיף, למשל, כשר קפוא, טרי ועוף, אבקת חלב, חלב מפוסטר, לבן, לבניה וכו'.

כן שונו משקלות המיצרכים השונים באינדקס החדש, לפי תוצאות החקירה של כ־1000 משפחות טיפוסיות. כך, למשל, הופחת ב־18 אחוז ערך משק המ־זון, הופחת משקל שכר הדירה. לעומת זאת הועלה בשיעור של למעלה מ־100 אחוז המשקל של סעיף "הלבשה והנעלה" וגדל ערך הסעיף "ריהוט וכלי בית ומטבח".

נמשך המחסור במים בתל־אביב

המחסור החמור במים בצפון ת"א ובמרכזה נמשך גם הבוקר.

רבים מתושבי העיר הגרים בקומות העליונות מכתתים רג־ליהם לקומות הקרקע ולברזים בחצרות כדי לשאוב מים.

מנהל מחלקת המים בעירית תל־אביב מר א. קפלן מסר הבו־קר, כי מחלקת המים נאלצה להפסיק לפי הוראות חברת החש־מל 10 משאבות, דבר המצמצם את אספקת המים לתושבי העיר ב־15 אחוז ומקטין את לחץ המים שאינם מגיעים לקומות העליונות.

באה עולה מרוסיה בויזה ישראלית

העולה הראשונה מברית המועצות בעלת ויזת כניסה שהוצאה על ידי צירות ישראל במוסקבה, בחתימת המזכיר השני של הצירות, באה הבוקר בין 994 עולי רומניה שהגיעו לחיפה באניה "טרנסילבניה".

העולה טובה לרנר, בת 73, פנתה בשנת 1948 למרשל סטא־לין בבקשה להתיר לה לעלות לישראל אל בנה ישראל לרנר המתגורר באשרות יעקב.

לפני זמן מה קיבלה תשובה חיובית ועליתה הותרה לישראל.

מתוך המצע של מפלגת פועלי ארץ ישראל

קיצוב

גם בעתיד תעקוד מפלגת פועלי א"י על הגשמת העקרון של סיפוק צרכים הכרחיים לכל בניגוד לעקרון של שפע למעטים, שהנהיגו בו אחרים.

אין המפלגה רואה את הקיצוב במזון ובהלבשה כמטרה בפני עצמה אלא כנוצתה שהזמן גרמתו והכורח ברחולוף שיש לקיימו עד שמאמצינו להרחבת הייצור ולמיוס מטבע חוץ יצליחו להבטיח אספקה מלאה וחפשית של תוצרי גלם, מזון, הלבשה, בנין וריהוט.

המפלגה תקפיד על מתן עדיפות בחלוקת ומזונות החור־נים לילדים, לנכים והרות, לזקנים ולחולים, ולפועלים העוב־דים עבודה גופנית קשה.

כל עוד יחייבו קיבוץ הגלויות ושמירת הבטחון קיצוב באיזה ענף שהוא יינקטו כל האמצעים להבטחת פיקוח יעיל והיערך מלחמה ללא רחמים נגד עיקוף החוק, נגד הערטה על הפיקוח ונגד השוק השחור אשר משה בתמיכתו המוסרית ובעזרתו הצבורית של הימין.

המפלגה תוקיע כמקודם אל עמוד הקלון את כל הספסרים ומרבני השוק השחור. המנצלים את נס קיבוץ הגלויות לבצעם ומתעשרים ללא בושה ממחסור הכלל. המפלגה תקרא לכל שדרות הישוב, ובראש וראשונה לציבור הפועלים המאורגן, להתעלות למבחן השעה, להתהלך באמונות למדינה ולמשי־מותיה ולקבל על עצמם בנפש חפצה את עול הסגנות של הסתפקות במועט תוזדקקות למשק האספקה הממלכתי ביגד. המפלגה תעמוד בכל תוקף על פעולה נמרצת לגלוי העבריינים ולהענשתם בכל חומר הדין. אף כאן היא תקרא לסיוע הפעיל של כל האזרחים הכשרים לכוחות החוק והסדר במלחמתם הקשה נגד הספסרות והשוק השחור.

שיכון עממי

המפלגה תדאג לביצוע בקצב מהיר ובכמות מידה ורחב של השיכון העממי לפי הקוים שהכריזה עליהם הממשלה לפועלים העכירים בעיר ובכפר, לפקידים, להיילום משוחררים, לבעלי מלאכה, לסוחרים זעירים, למורים, לעורכי־דין, לרופ־אים, למהנדסים ושאר מקצועות חופשיים — על מנת שתסולק בתקופת ארבע השנים הבאות מצוקת הדירות ויעקרו משרשם הנגעים של "דמי מפתח" והפקעה מפורשת של שכר דירה ומחיר הדירה. על הממשלה להקצות במרכזים העירוניים ובסביבת המושבות הגדולות שטחי אדמה מספיקים לבניה עממית של 50—60 אלף יחידות דיור וכן לספק את האשראי הדרוש, נוסף על השתתפות המשתכנים.

ח מדיניות החוץ: ח

חחזרת שלמות המולדת, שלום ובטחון

(מתוך המצע לכנסת השניה להקמת משטר חדש בישראל)

1. מדיניות החוץ שלנו — בניגוד למדיניות חסרת התכלית הלאומית של כל שאר המפלגות בישראל — מטרה מרכזית לה: לבטל את החלוקה המלאכותית של המולדת העברית הנצחית ולהחזיר את חלקיה הכבושים לחיק הרבונות העברית.

ידע העם, כי החזרת שלמות המולדת איננה "חלום" לעתיד רחוק, כי אם מטרה מעשית הניתנת לבצוע במהרה בימינו: "הסדר הבריטי" במזרח התיכון שעורער ביסודותיו על ידי המרד העברי, הלך ומתפורר לעיני כל; הכח העברי הקיים — וביחוד כוחנו הצבאי הפוטנציאלי — עשוי להיות הגורם המכריע בחלק זה של העולם; אין כקונסטילאציה המדינית הקיימת כשרה יותר לנהל מדיניות־חוץ עצמאית ודינמית, לרכישת בעלי ברית — בעלי ברית ולא "בעליט" — לסלוקה מארצנו של ממלכת עבדאללה שהיא חולדתו של אותו "סדר בריטי" מתמוטט — להגשמת שאיפותיו ההיסטוריות של עם ישראל וזכותו על מולדתו השלמה.

2. שליטי מפא"י, והתמכים בשטח מדיניות־החוץ על־ידי סיסמות "החזית הזהות" והציונים הכלליים, הפכו את מדינת ישראל למדינה "המסוקחת" ביותר בעולם. פקוח נכרי, אף אם הוא מבוצע במסוות של ארים, פקוח מעצמות זרות הוא, המסקיע את רבונותנו. מדיניות־חוץ עברית נבונה חייבת ויכולה לשחרר את ישראל מהפקוח הנכרי.

3. שיבת ציון לכל המיליונים של דורשי ציון מכוזרח וממערב, מאמריקה ומרופה — תרחיב הכרת היסטורי ואחת המטרות העיקריות של המדיניות העברית. אך ידע העם, כי רכוז רוב בנינו במולדת, תשגת שלום לנו ולבנינו ואף לשכנינו, וכן הבטחת המת־חיים הוגנת ואר־תלות משקית — תלויים ומותנים באיחורת של ארץ־ישראל תחת הדגל העברי.

קורסי קיץ בכל הארץ

לתלמידי יסודי חטיבות ביניים ותיכון

אנגלית לתלמיד

לכל כתה ורמה

בשנה הבאה ילדך יהיה בין הטובים בכתה באנגלית

אנגלית לגילאים הצעירים

סדנאות אנגלית מיוחדות לילדים בכיתות א'־ד'

• שיטות הוראה חדשניות
• אמצעי המחשה שירה ומשחק
• טיפול אישי • קבוצות קטנות • שתיה קלה

מתמטיקה לתלמיד

לתלמידי חטיבות הביניים ובתי הספר התיכוניים

ההשתתפות בקורס נותנת לתלמיד אפשרות לעבור להקבצה מתקדמת במסגרת בית ספרו

מחשבים לתלמיד

לתלמידי כיתות ה' ומעלה (כולל חטיבות הביניים)

חינם! עכשיו 20 שעות עזר נוספות במתמטיקה ובאנגלית בשנת הלימודים הבאה!

חינם לכל נרשם

שימו לב: מחזור הקיץ האחרון ב־3.8!

אנגלית למבוגרים

קורסי ערב, בוקר ושעורים פרטיים

* 12 רמות לימוד
* קורסים ל־ABC
* אנגלית לבגרות
* הכנה ל־TOEFEL
* קורסים לעובדי מוסדות ומפעלים

שכה"ל – הוצאה מוכרת ע"י שלטונות המס

שפות נוספות

• צרפתית • ספרדית • גרמנית

מבצע

הורים ואחים לתלמידי קורסי הקיץ מקבלים 10% הנחה בקורסי אנגלית למבוגרים.

טיפול אישי, משקה חם, לימוד בקבוצה קטנה

לנרשמים הראשונים תיק גב מסריף

1986

מכונים אמריקאיים לשפות

יועצי מס

פותחים קורסי בוקר וערב

* קורסים רגילים למחוסרי ידע
* קורסים מזורזים למנהלי חשבונות

מכון ישראלי למינהל

גרפיקה

נפתחים קורסי בוקר וערב בתל־אביב

תכנות מחשבים

לקראת התואר תכניתן סוג 1

החודש! נפתחים קורסי בוקר וערב לימוד 3 שפות תכנות. BASIC, COBOL, FORTHAIN בהתאם לתכנית הלמודים של משרד העבודה

חינם! שתי שפות תכנות נוספות ללא תשלום, לפי בחירתך: PASCAL, RPG, PL-1

תרגול ועבודה מעשית על גבי מחשבים

סידור מיוחד למשרתים במילואים

יעוץ תעסוקתי לבוגרים

לחיילים משוחררים תנאים מיוחדים

מבחן פסיכוטכני להתאמת כושר — חינם.

המכון להכשרה מקצועית

הנהלת חשבונות

השבוע נפתחים קורסים סוג 1 + 2; 3

• קורסי ערב מזורזים פעמיים בשבוע במשך 6 חודשים
• קורסי בוקר וערב אינטנסיביים 3 פעמים בשבוע במשך 7 שבועות

כולל לימוד הנה"ח ממוחשבת.

קורס כתבנות או אנגלית חינם לכל נרשם

למד במוסד מוכר

מכון ישראלי למינהל

למד בגרות בקלות בכיתה ו/או בביתך וחסוך 1000$

המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב בשתוף המכונים הבריטיים 35 שנות נסיון 95% הצלחה.

השבוע הנחות קיץ

27.7-1.8.86

ב שביר לצרכן

כל יום-יום מוצר

יום ראשון 27.7.86
מכנסיים
לנשים, גברים וילדים

יום שני 28.7.86
סדינים
ציפות
ציפיות
שמיכות קיץ

יום שלישי 29.7.86
סנדלים
לנשים, גברים וילדים

יום רביעי 30.7.86
בשמים
דיאודורנטים
אפטר שייב
כובעי קיץ
תיקי קש ובד
חגורות

יום חמישי 31.7.86
מזוודות
עד אזילת המלאי
תיקי ג'יימס בונד
תיקי נסיעה

יום שישי 1.8.86
גרביים
לנשים גברים וילדים

25% הנחה

הצעת המשביר
תחתוני נשים
15% הנחה
כל המגוון

חגיגת הספקים
נפיות מודפסות לילדים
"אינטרוטקס" (גדל 4-24)
רק **4.49** ש"ח
עד אזילת המלאי

כלל מיטב מוצרי "מרקס אנד ספנסר" St Michael משווקים בישראל בלעדית במשביר לצרכן.

מאו לתפוס מציאה ב- **בזאר** **המציאות**
הגיע מבחר גדול של סחורות חדשות
בית המשביר לצרכן רחוב סלמה 58 פינת הרצל ת"א
אוטובוסים 86,85,83,1,2,41,26,18

הקונה במשביר לצרכן חוסך כסף, חוסך זמן!

פרסום הרשת

מועדון מטיילי מעריב — **מעריב** חופשות וטיולים לקוראי — מועדון מטיילי מעריב

חופשת קיץ בכפר־חטים ליד הכנרת
מחירי חנחה מיוחדים לקוראי „מעריב"

סמינר מיוחד – בשיתוף „שרשים":
הפולמוס היהודי־נוצרי
מרצים ומשתתפים: פרופ' מרדכי ברויאר, ד"ר אורה לימור, ד"ר חננאל מאק, ד"ר יצחק מינרבי, גב' חנה ספראי, פרופ' שמואל ספראי, ד"ר יוסף קפלן, ד"ר אביעזר רביצקי.
הסמינר יתקיים בימים ב'-ד' (4-6 באוגוסט) – כולל שני לילות לינה במלון בירושלים ם הסמינר נערך בשיתוף המחלקה לחינוך מבוגרים במשרד החינוך והתרבות.

סיור של יומיים – בשיתוף „שרשים":
בתי כנסת עתיקים בגליל וברמת־הגולן
מרצים ומדריכים: פרופ' שמואל ספראי, הארכיאולוג עמנואל דמתי וד"ר זאב יבין.
הסיור יתקיים בימים ב'-ג' (28-29 ביולי) – כולל לינת לילה אחד בצפת והסעות הלוך ושוב מירושלים, חיפה ות"א. ● הסיור בשיתוף המחלקה לחינוך מבוגרים במשרד החינוך והתרבות.

הווי דתי, אוכל כשר ומלווה דתי:
טיולים לדתיים ושומרי מסורת
המבחר הגדול ביותר של טיולים לארה"ב, המזרח־הרחוק ואירופה (כולל סקוטלנד, סקנדינביה וספרד)

- 10 ימים באיטליה ושוויץ. היציאה: 5.8; 12.8; 19.8.
- 9 ימים בפאריס ולונדון. היציאה: 11.8; 23.8.
- 27 יום במזרח־הרחוק. היציאה: 29.10.
- אירופה הקלאסית ל־21 יום; 14 יום; 12 יום. היציאה: 5.8; 12.8; 19.8.
- איטליה, שוויץ, צרפת ואנגליה: 17 יום. היציאה: 3.8; 17.8; 7.9.
- טיול צעירים לאירופה: 23 יום. היציאה: 28.7.
- סקוטלנד: 6 ימים. היציאה: 31.7; 15.8.
- ארה"ב מחוף אל חוף: 25 יום. היציאה: 10.8; 17.8; 24.8.
- ספרד ופורטוגל: 13 יום. היציאה: 6.8; 20.8; 17.9.
- סביב סקנדינביה: 15 יום. היציאה: 24.7; 7.8.

ביצוע: „טיולי גשר"

טיולי קיץ עם „נאות הככר"
★ מסלולים יחודיים ★ צוות מדריכים מעולים ★
הנחה של עד 9% למטיילים ותיקים של „מועדון מטיילי מעריב"

☐ **סקנדינביה: 18 יום**
טיול קלאסי של 18 יום בדנמרק, שוודיה, נורווגיה ופינלנד. היציאה: 12.8; 22.8

☐ **ספרד ופורטוגל: 15 יום**
- הטיול הקלאסי (כולל גיברלטר, שמורת הבוסאקו ו„הערים הלבנות"). היציאה: 14.8; 4.9; 18.9; 2.10; 16.10; 20.10. מחיר מבצע באוגוסט: $999!!
- הטיול הקלאסי – מסלול ב' (כולל ברצלונה). היציאה: 28.9; 17.10.

☐ **ספרד ופורטוגל: 19 יום (כולל ברצלונה) או 20 יום (כולל ברצלונה והפירינאים).**
- טיול מקיף של 19 יום, כולל ברצלונה. היציאה: 2.10; 16.10; 20.10.
- טיול מקיף של 20 יום, כולל ברצלונה והפירינאים. היציאה: 4.9; 18.9.

☐ **הונגריה ואוסטריה:**
- טיול מקיף של 16 יום בהונגריה ואוסטריה. היציאה: 12.8; 16.9; 30.9; 7.10; 14.10.
- 9 ימים בהונגריה ווינה. היציאה: 12.8; 16.9; 30.9; 7.10; 14.10..

☐ **יוון: 16 יום**
מסלול הכולל גם את איי הים האגאי (כולל מיקונוס וסנטוריני) ● היציאה: 5.8; 16.10.

☐ **יוגוסלביה: 16 יום**
הטיול הקלאסי בנופים, אתרים והתרבות ● היציאה: 4.8; 15.8; 8.9; 30.9; 14.10.

☐ **יוגוסלביה והונגריה: 18 יום**
היציאה: 3.8; 7.9; 28.9; 12.10.

☐ **יוגוסלביה, הונגריה (אוסטריה): 25 יום**
היציאה: 3.8; 7.9; 28.9.

☐ **ספארי בקניה: 9 או 16 יום**
- ספארי לודג'ים בשמורות המהוללות של קניה. היציאה: 14.8; 11.9; 9.10.
- טיול קמפינג: 16 יום. (7.8; 4.9; 9.10); 23 יום (31.7).

☐ **תורכיה: 8 או 18 יום**
- הטיול הקלאסי, היציאה: 15.8; 19.9; 3.10; 10.10. (מסלול חגים מקוצר ל־15 יום. היציאה: 15.10).
- מזרח תורכיה. היציאה: 1.8.
- הטיול הקצר. (8 ימים סביב איסטנבול). היציאה: 8.8; 3.10; 17.10.

4 טיסות בלבד במטוסי „סאן־דור" – ישירות לכרתים:
נופשים לוהטים בכרתים
שבוע של חופשה באוירה בינלאומית באי כרתים – עם שפע של נופים, חופים ובילויים.

לבחירה – ששה בתי־מלון: „מיראבלו", „אלפא", „כרתה מאריס", „אקטי־זוס", „אפולוניה" ו„קאפסיס".

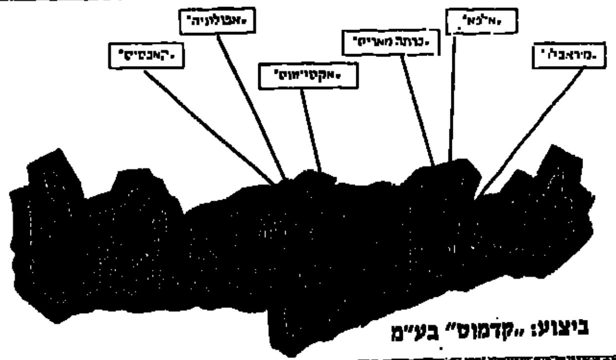

המחיר: החל מ־$345
(לאדם בחדר זוגי)
כולל טיסה הלוך ושוב

תאריכי הטיסות:
2.8; 9.8;
16.8; 23.8

ביצוע: „קדמוס" בע"מ

2 מסלולי טיול בארה"ב

- **31 יום בארה"ב וקנדה**
המחיר: $2399 (כולל טיסות) ם היציאה: 28.9
- **29 יום בארה"ב והוואי**
המחיר: $2895 (כולל טיסות) ם היציאה: 28.9

כל המחירים: לפני הנחה למטיילים ותיקים ● ביצוע: „אברתורס".

הנחה של עד 9% למטיילים ותיקים של „מועדון מטיילי מעריב"

- **17 יום באירופה**
המסלול: איטליה, שוויץ, צרפת ואנגליה ם המחיר (כולל טיסות): 1,290 דולר – לפני הנחה למטיילים ותיקים ם תאריכי יציאה: 12.8; 19.8; 30.9; 12.10.
- **10 ימים בפאריס ולונדון**
המחיר (כולל טיסות) 805 דולר – לפני הנחה למטיילים ותיקים ם היציאה: 18.8; 1.9.

ביצוע הטיולים: „אברתורס" בע"מ

תופשיט שלא שוכחים לעולם – שיט־חופים היחיד המותאם במיוחד לקהל הישראלי
3 הפלגות בלבד במסלול מיוחד לישראלים

חופשיט אמיתי באניה „סיטי אוף רודוס" – חגיגה של חופשה על תים ובחופי איטליה, יוגוסלביה, תורכיה ויוון ● 3 ארוחות ביום ● אוכל כשר ● מיזוג אוויר ושירותים צמודים בכל התאים ● שפע תכניות בידור ותרבות עשירות.

אמנים אורחים (בהפלגות השונות): עפרה חזה, גדי יגיל, פנינה ולצמן, „הכל עובר חביבי", אבי טולידנו, סולימן הגדול, ציפי שביט, דני ליטאני ועוד. קצין־בידור בכל ההפלגות: דודו דותן.

מתנה מיוחדת לבנים ובנות החוגגים השנה בר/בת מצווה: הפלגה חינם (בתא עם ההורים המשלמים מחיר רגיל)

7 ימים במסלול:
חיפה – רודוס – בוספורוס – איסטנבול – מיקונוס – הרקליון (כרתים) – חיפה.
תאריכי הפלגה: 7.8; 14.8.
המחיר החל מ־$450.

10 ימים במסלול:
חיפה – רודוס – אלימפיה – ונציה – דוברובניק – קורפו – תעלת קורינת – חיפה.
תאריך הפלגה: 21.8.
המחיר החל מ־$650.

ארגון וביצוע: מלחי בע"מ
● ת"א: רח' דיזנגוף 76 (03-299414; 03-290896)
● חיפה: רח' הבנקים 3 (04-524218/9)

מועדון מטיילי מעריב — מועדון מטיילי מעריב